

România literară

Săptăminal editat de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă România

52

REPUBLICA, ANUL XXX

REPUBLICA XXX

CA O LEGICĂ demonstrație a însuși mersului înainte al revoluției socialiste, împlinirea a trei decenii de la proclamarea Republicii marchează, implicit, un moment dialectic al istoriei noastre contemporane: cel definit cu atita putere de proiectare în viitor de către tovarășul Nicolae Ceaușescu în Raportul său la recenta Conferință Națională a Partidului. Documentele fundamentale în lumina acestui Raport — precum atât de cuprinzătoarea Rezoluție și Orientările generale pentru cincinalul 1981—1985, la capătul căruia România va deveni o țară cu nivel mediu de dezvoltare, de asemeni Programul de reducere a duratei săptămânii de lucru ca și propunerile privind perfecționarea continuă a conducerii tuturor sectoarelor de activitate a legislației, a organelor de justiție și ale Ministerului de Interne, în contextul a noi măsuri de dezvoltare a democrației socialiste — aceste documente sint astăzi, în substanța și finalitatea lor, tot mai prezente în conștiința tuturor cetățenilor țării. Se văd, astfel, roadele a ceea ce, în Raportul său, secretarul general al Partidului sublinia ca o amplă realitate în mers: aceea că, pornind de la necesitatea perfecționării cadrului organizatoric al participării clasei muncitoare, fărănimii și intelectualității, a întregului popor la conducerea societății, au fost instituționalizate noi forumuri naționale, s-au creat noi organisme democratice cu caracter permanent. În 1976 a avut loc Congresul Consiliilor populare și s-a constituit Camera legislativă a Consiliilor populare; în același an s-a ținut primul Congres al educației politice și culturii socialiste, care a hotărât organizarea Festivalului național „Cântarea României”; în primăvara anului 1977, a avut loc Congresul agriculturii și s-a constituit Consiliul Național al agriculturii, iar în vară a avut loc Congresul consiliilor oamenilor muncii și s-a constituit Consiliul Național al oamenilor muncii. S-a mărit astfel numărul muncitorilor și al altor oameni ai muncii în consiliile de conducere, s-au sporit atribuțiile generale în dezbateră problemelor fundamentale ale activității unităților respective, în adoptarea măsurilor pentru îndeplinirea planului ca și a condițiilor de muncă și viață ale personalului muncitor.

Așadar, întimpinăm sărbătoarea celor trei decenii de la proclamarea Republicii cu bucuria împlinirii în faptă tot mai vie a dezideratului de bază implicat în însăși cucerirea acestui statut ca generator al propășirii democrației noastre socialiste. Avem astăzi, ca să folosim constatările definitorii din același Raport, un cadru organizatoric — atât la nivelul unităților economico-sociale, al orașelor și comunelor, cit și la nivel național — unic în felul său, care asigură participarea nemijlocită a tuturor categoriilor de oameni ai muncii, fără deosebire de naționalitate, la conducerea economiei, a vieții sociale, a întregii societăți. Ca atare, și efervescența la indici de inedită semnificație pe care o remarcăm în toate domeniile, — o remarcăm direct, prin proprie experiență, o desprindem din ceea ce citim în presă, din ce auzim la radio și vedem pe micul ecran. E limpede că prin noile îmbunătățiri ale structurilor asigurând prezența vie, direct creatoare, a diferitelor categorii de oameni ai muncii în locurile de decizie centrale și locale, realizăm cum se concretizează acel nou și puternic suflu innoitor, revoluționar în finalitatea perfecționării continue a democrației noastre, ne dăm seama cu atât mai mult cum imbinarea armonioasă a experienței maselor cu cea a cadrelor de conducere va spori într-un ritm tot mai intens, ca expresia cea mai elocventă a noii democrații muncitorești revoluționare ce se afirmă în patria noastră, a superiorității ei față de democrația din trecut.

În acest — nou — context, în această — tot mai pregnantă — perspectivă a dezvoltării societății trebuie, deci, să considerăm, la aniversarea celor trei decenii, drumul Republicii noastre, care a fost conceput, pe care s-a pășit, pe care s-a mers tot mai impetuos, ca un drum al democrației adevărate.

Scriitorii, artiștii noștri, în și prin operele lor, au consemnat ei înșiși acest drum. Evident, nu încă îndeajuns de aprofundat, nu încă îndeajuns de revelator, nu încă îndeajuns de multilateral și variat ca potențial de sensibilizare a conștiințelor. Dar nu e mai puțin adevărat că, în perimetrul tot mai larg al semnificațiilor majore pe care le-au putut desprinde prin impactul cu noua dinamică a revoluției socialiste, trăirea la indicii tot mai elevați ai conștiinței lor artistice a acestei realități umane le-a conferit certitudinea unor tot mai ample și nuanțate dimensiuni ale propriului lor univers de creație, cu infinite modalități ca perspectivă a desăvârșirii umane. Desăvârșire prin prisma căreia ne și privim astăzi, de pe a treizecea treaptă a Republicii noastre, viitorul.

În a cărui lumină, cu demnitatea deplină încredere în noi înșine, cu bucuria a tot ceea ce se înfăptuiește, cu vibrația în inimi a frumuseții năzuințelor noastre, pășim în anul ce vine.

George Ivascu

FEREAȘTRĂ SPRE VIITOR

DUPĂ largă deschidere de orizont, în august 1944, după asfixia morală din anii războiului, mai rămăsese parcă o fereastră nedeschisă.

Fereaștra aceasta exista într-adevăr și ea s-a deschis, în sfârșit, cînd, în decembrie 1947, România s-a proclamat Republică.

Cei care am trăit „pe viu” vremea aceea, putem spune, în deplină cunoștință de cauză, ce răsunet adinc a avut atunci, în conștiința tuturor oamenilor cinstiți, acest eveniment, în sosirea căruia ei își pusese speranța cu convingerea că această speranță se va îndeplini, pentru că trebuia să se îndeplinească.

Pentru toți aceștia, proclamarea Republicii avea în chip profund însemnătatea dezvăluirii unui orizont nou. Piera ceva care nu se mai potrivea cu spiritul în care se dezvoltă acum țara. Trecutul apropiat, detestabil și înăbușitor, era aruncat și criticat cu vehemență. Tot ce era, sau numai părea, învechit era — pe drept — disprețuit. De pe atunci, însă, cu excepția, desigur, a unor — inevitabile — excese și exagerări, începea să capete preț, în mintea multora, vechimea cea traică a temeliiilor milenare ale țării, temelii pe care se clădea acum un edificiu nou. În construirea acestui edificiu amănuntele puteau să dea loc la controverse și la discuții. Ideea care stătea la baza

acestei construcții nu numai că rămânea întregă și luminoasă, ci chiar, odată cu trecerea vremii, își sporea viigoarea și își asigura tot mai mult durata. Ideea aceasta, a unei înnoiri care păstrează legătura cu o tradiție sănătoasă, avea să capete tot mai multă tărie, devenind un principiu călăuzitor al culturii noastre de astăzi, al culturii României socialiste. Pe vechimea cea bună se construiește și mai bine nouătea cea bună.

Important lucru era, atunci, la început, să avem încredere în ce se întâmpla sub ochii noștri și cu participarea noastră, și să respingem vechi prejudecăți, idei preconcepute, vechi obișnuințe, acelea ce căutau să împiedice o dezvoltare care, odată începută, nu mai putea să fie de nimeni oprită.

Au fost atunci și oameni care — din felurite motive — s-au grăbit să se bată cu pumnul în piept, să facă declarații grandilocvente, să învețe și să rostească lozinci răsunătoare. Unii dintre ei au urcat chiar câteva trepte, ciștigind cu fățărnicie considerație și stimă și apucînd locuri pe care nu le meritau. E drept că timpul, bun judecător,

Al. Philippide

(Continuare în pagina 7)

România literară

DIRECTOR: George Ivaşcu. Redactor şef adjunct: G. Dimisianu. Secretar responsabil de redacţie: Roger Câmpănu.

Din 7 în 7 zile

ROMÂNIA — FACTOR ACTIV ÎN VIAȚA INTERNAȚIONALĂ

IN NUMARUL precedent am înregistrat aici contribuția deosebit de importantă adusă de România, prin propunerile și inițiativa sa, la Reuniunea de la Belgrad, contribuție apreciată pentru spiritul constructiv care o animă, pentru realismul argumentelor totdeauna la obiect, pentru capacitatea lor de convingere.

Săptămîna trecută s-au încheiat lucrările sesiunii a 32-a a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite. Se știe că pe ordinea de zi au fost înscrise 131 de puncte — o cifră record, dar sesiunea s-a desfășurat într-o atmosferă de lucru vădit mai intensă decât în trecut, dezbaterile fiind în marea lor majoritate expresia unor negocieri și consultări între delegații, animate de dorința abordării mai pozitive a problemelor, de voința căutării unor soluții mai concrete, mai eficiente. Astfel s-a ajuns la un mare număr de rezoluții adoptate prin consens și — ceea ce e și mai semnificativ — s-a decis convocarea și pregătirea sesiunii speciale a Adunării Generale consacrată dezarmării în perioada 23 mai—28 iunie 1978, precum și convocarea în 1980 a unei sesiuni speciale. La înalt nivel, consacrate evaluării progreselor în făurirea unei noi ordini economice internaționale. În ansamblul procesului — atât de complex — al inițierii și elaborării acestor rezoluții, al definiției și adoptării lor de către Adunarea Generală, România a avut un rol din cele mai active și apreciat ca atare.

SE ȘTIE că în ce privește pregătirea sesiunii speciale a Adunării Generale consacrată dezarmării, guvernul român a susținut în Răspunsul său comunicat secretarului general al O.N.U. că „mecanismul de negocieri trebuie să prevadă crearea de structuri viabile, investite cu autoritate deplină, care să fie, în același timp, suple și care să funcționeze după reguli și proceduri de lucru democratice”. Adunarea Generală a decis ca raportul românesc Consecvențele economice și sociale ale cursei înarmărilor și cheltuielilor militare să fie transmis ca document de referință sesiunii speciale a O.N.U. ce urmează a avea loc în 1978. De menționat, de asemenea, că România a contribuit, alături de alte state, la prezentarea unui proiect de rezoluție, adoptat prin consens, care cere secretarului general al O.N.U. să întocmească un raport asupra conexiunii dintre dezarmare și dezvoltare, prin consecință, asupra importanței reducerii cheltuielilor militare.

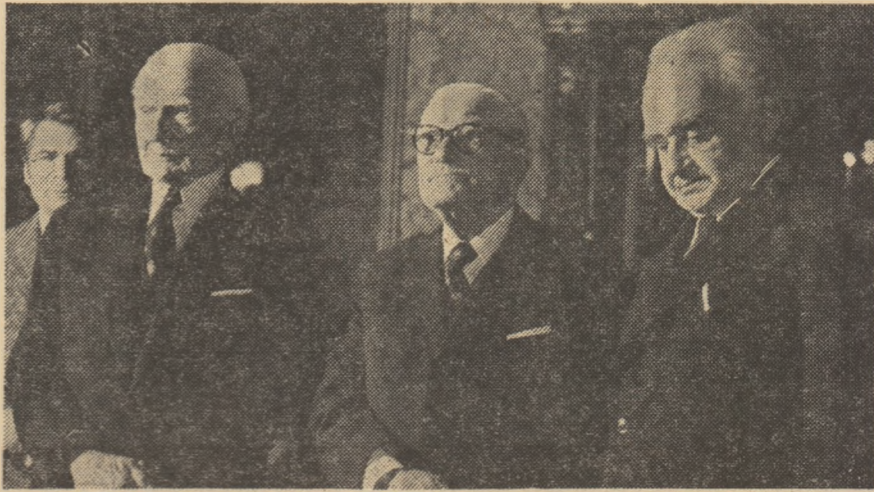
LA INIȚIATIVA țării noastre s-a decis convocarea — la Viena, în 1979 — a Conferinței Națiunilor Unite pentru Știință și Tehnologie, o contribuție deosebit de susținută avînd România în ce privește lichidarea subdezvoltării, prin solicitarea unui rol mai activ din partea organismelor O.N.U. și a celorlalte organisme internaționale, în cadrul cărora să fie dezbătute în mod democratic și căutate, astfel, căile de infăptuire a noii ordini economice internaționale, prin asigurarea eficienței și a caracterului angajat al măsurilor ce se vor adopta. În această direcție, s-a remarcat faptul că, urmare a unor inițiative ale României, împreună cu alte state, în primul rînd din „Grupul celor 77”, a fost adoptată — în cadrul celei de a 32-a sesiuni a Adunării Generale — rezoluția privind atît convocarea amintitei sesiuni speciale la nivel înalt în 1980, cît și decizia de constituire a unui Comitet plenar al O.N.U. care să concentreze toate discuțiile și tratativele privind crearea noii ordini economice.

O ATENȚIE specială se acordă în întreaga activitate pe plan extern a României democratizării relațiilor internaționale. În Raportul tovarășului Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională a Partidului și în Rezoluția adoptată, acest deziderat e considerat ca o finalitate majoră a ansamblului de activități ce se desfășoară pe arena mondială. Precum arată Rezoluția, „România va milita și în viitor pentru democratizarea relațiilor dintre state, pentru asigurarea participării active la soluționarea problemelor internaționale a țărilor mici și mijlocii, a țărilor în curs de dezvoltare, a statelor nealiniate. Ea va acționa pentru creșterea rolului Organizației Națiunilor Unite, a celorlalte organisme internaționale în asigurarea păcii, securității și colaborării rodnice a tuturor națiunilor”.

PE MULTIPLE planuri, în legătură cu cele mai arzătoare probleme ale lumii contemporane, prezența României pe arena internațională constituie actualmente una din cele mai pregnante realități. Concepția și practica Partidului și Statului nostru, tot mai viu afirmate în complexa activitate desfășurată în organisme internaționale, în frunte cu O.N.U., în reuniunile îmbrățișînd cele mai importante domenii de preocupări avînd consecvent în vedere respectarea voinței proprii a tuturor națiunilor întru cooperare rodnică și multilaterală, prin soluțiile cele mai adecvate dorinței lor, unanime, de progres și de pace, — această concepție și această practică au fost ridicate la cel mai strălucit nivel de afirmare prin personalitatea și neobosită activitate a tovarășului Nicolae Ceaușescu. E ceea ce a contribuit ca anul ce se încheie să adauge încă noi și noi manifestări de stimă și de prețuire înaltului prestigiu al celui ce ne călăuzește destinele, — izvor, ca atare, de vibrantă mîndrie și avînt creator pentru toți fiii patriei.

Cronica

Viața literară

Premiile speciale ale Uniunii Scriitorilor

● În prezența a numeroși confrăți de breaslă, într-o caldă atmosferă de stimă și de admirație pentru frumoasa lor vîrstă și bogata lor operă, Mihail Cruceanu, Franyó Zoltán și Franz Liebhardt au fost sărbătoriți, la Casa Scriitorilor, în ziua de 27 decembrie — prin acordarea Premiilor speciale ale Uniunii Scriitorilor pe 1977.

Marcind semnificația evenimentului, George Macovescu, președintele Uniunii Scriitorilor, a clogiat pe sărbătorii în cuvinte de o profundă vibrație pentru noblețea dăruirii și a muncii literare: MIHAIL CRUCEANU și FRANYÓ ZOLTÁN au implinit 90 de ani. FRANZ LIEBHARDT este decanul de vîrstă al scriitorilor de limbă germană din România. Ce vîrstă splendidă pentru oameni care din purtarea condeului pe albul hirtiei au făcut scop al vieții lor!

Ce exemplu de longevitate a imnului închinat frumuseții!

Poate fi, oare, ceva mai frumos decît să crezi, aproape un veac, în forța cuvîntului, al cărui sunet să-l descoperi, al cărui loc să-l alegi, a cărui dimensiune s-o încari cu forța gîndului tău, cu vibrația sentimentului tău?

Poate fi, oare, ceva mai frumos decît să crezi, aproape un veac, în cîntecul tău, auzit cînd mai tare, cînd mai încet, în zorii dimineții, în lumina vieții, luîndu-ți semenii și pămîntul și florile și cerul?

Poate fi, oare, ceva mai frumos decît să crezi, aproape un veac, într-o altă lume, mai bună și mai dreaptă, într-un om mai înțelegător, mai elevat, într-o orînduire mai aproape de idealul după care alergăm, generație după generație, în socialism?

Ați dovedit astfel, scumpul tovarăș și prieten, că Cronos poate fi învins, v-ați scris viața cu propria operă. Ați construit-o din litere și rînduri, din pagini și volume, în care ați zidit tot ce ați avut mai bun, dăruindu-vă micii noastre, Natura, Patriei în care v-ați născut, Poporului nostru.

Vă mulțumim pentru acest act simplu, dar măreț, prin simbolurile lui.

Scriitorii din România, conducerea Uniunii Scriitorilor, vă spun în prag de an nou:

La mulți ani!

Laurențiu Fulga, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, a dat citire hotărîrii Consiliului Uniunii Scriitorilor:

„Considerînd activitatea literară a poeziei Mihail Cruceanu, Franyó Zoltán și Franz Liebhardt, desfășurată de-a lungul atîtor decenii, ca expresie a unor conștiințe care au fost însuflețite de cele mai nobile idealuri ale progresului și ale democrației, conștiințe cu atît mai puternice afirmate în anii socialismului, chează și a unor vieți închinată cu abnegație și cu talent creator ideilor promovate de Partidul Comunist Român în domeniul culturii, care îi adună în același front ideologic pe scriitorii români și pe scriitorii reprezentînd naționalitățile colococtoare, Consiliul Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România, în plenara din 4 noiembrie 1977, a hotărît în unanimitate să acorde poezilor Mihail Cruceanu, Franyó Zoltán și Franz Liebhardt PREMIUL SPECIAL AL UNIUNII SCRITORILOR — 1977, în semn de respectuoasă și colegială prețuire pentru opera lor de o viață”.

Apoi George Macovescu a înmînat celor trei laureați diplomele premiilor speciale ale Uniunii Scriitorilor, felicitîndu-i și îmbrățișîndu-i călduros.

Poetul Ștefan Augustin Doinaș, secretar al secției de poezie din cadrul Asociației scriitorilor — București, a adus un vibrant omagiu lui Mihail Cruceanu, Domokos Geza, secretar al Uniunii Scriitorilor, l-a omagiat pe scriitorul Franyó Zoltán, iar Franz Storch, vicepreședinte al Uniunii, a rostit cuvinte calde de prețuire pentru Franz Liebhardt.

În numele premiilor a vorbit poetul Mihail Cruceanu, care a mulțumit conducerei Uniunii Scriitorilor pentru înalta cinstită ce s-a făcut celor trei laureați, relevînd condițiile noi create de Partidul Comunist Român pentru munca vie, creatoare, a scriitorilor în Republica Socialistă România.

Din partea Editurii „Albatros”

Vă rugăm să inserați în coloanele revistei dv. următoarea

PRECIZARE:

În chestiunea nominalizării referențelor științifice la „Dicționarul de literatură română contemporană” editat de Marian Popa, apărut în Editura „Albatros”, și care a făcut obiectul unor intervenții într-un număr precedent al revistei dv., ținem să precizăm:

Începînd din anul 1972 menționarea numelui referențelor științifice a devenit o procedură curentă, cu caracter normativ, la toate lucrările din seria „Dicționarele Albatros”. Că în cazul dicționarului amintit contribuția referențelor s-a cantonat exclusiv pe latura documentar-informativă și de istorie literară a lucrării, mi s-a părut a fi un lucru de la sine înțeles. Acest punct de vedere a fost exprimat de altfel încă în referatul profesorului Mircea Zăciu („Încă o dată afirm că nu pot fi de acord cu multe aprecieri formulate despre unii scriitori (în special critici) dar n-am intenționat să intru în discutarea acestui aspect, nu acesta fiind rostul referatului meu. Autorul va ține ori nu seama de observațiile mele; aș vrea să fie convins că le-am făcut cu bună cre-

dință și deloc incitat de modul cum sîntem (amîndoi) de acord ori nu în numeroase cazuri dezbătute în acest dicționar.” și a fost, în mod firesc, pe deplin însușit de editură. În această privință orice altă interpretare dată contribuției referențelor este neavenită și într-adevăr „insolită”.

Socotim totodată ca un superb, dar gratuit gest de fair-play aprecierea criticului Marian Popa cuprinsă în nota sa și anume că: „orice eventuale critici sau elogi mă privesc personal și în întregime” și aceasta deoarece aprecierea ar fi fost cu adevărat și întru totul legitimă doar dacă lucrarea ar fi fost publicată în regia autorului. Cavalerismul autorilor nu poate scoate din cauză răspunderea legiferată a editurii pentru lucrările pe care aceasta le girează.

Ca atare, editura înțelege să beneficieze în continuare de semnările cititorilor și în cazul acestei ediții a „Dicționarului”, atît pentru ceea ce s-a comis, cît și pentru ceea ce s-a omis, fie și pentru faptul că autorul ne-a predat-o în două exemplare, iar editura a făcut-o publică în 80.000 de exemplare.

MIRCEA SÎNTIMBREANU
Directorul Editurii
„Albatros”

Cupa de cristal

● Marți, în sala cinematografului „Studio” din Capitală, s-a desfășurat festivitatea decernării premiilor acordate filmelor de scurt-metraj în cadrul concursului de creație cinematografică dotat cu „Cupa de cristal”, Organizat de Consiliul Culturii și Educației Socialiste, Uniunea sindicatelor din învățămînt, știință și cultură și Centrula Româniacifilm — sub egida Festivalului național „Cîntarea României” —, concursul a fost deschis filmelor documentare, științifice, de animație și de protecția muncii.

După două etape desfășurate în Capitală și în alte orase ale țării — în care spectatorii au vizionat 140 de filme de scurt-metraj exprimîndu-și opțiunile asupra calității lor artistice și instructiv-educative, juriul central a decernat 27 de premii și mențiuni. Marele premiu „Cupa de cristal” a fost acordat filmului documentar O traiectorie uluitoare — regia: Alexandru Boiangiu, imaginea Carol Kovacs. Au fost distinse cu premiul I: filmul științific Plante și animale — regia Paul Mateescu, imaginea Traian Botco și Mircea Gheorghiu, filmul de animație Furtuna — regia Ion Truică, și filmul de protecția muncii Orele neglijenței, regia Cristu Poluxis.

SEMNAL

● ODA DE 30 DECEMBRIE. O interesantă antologie de versuri patriotice, reunind creații dedicate patriei și împlinirilor din anii socialismului, semnate de: Al. Andrițoiu, Gheorghe Azap, Anavi Adam, Pavel Bellu, Nikolaus Berwanger, Valeriu Bărgău, Vladimir Ciocov, Gheorghe Ciudan, Teodor Crișan, Crișu Dascălu, Ion Davidanu, Nicolae Dolingă, Eugen Dorcescu, Traian Dorgoșan, George Drumur, Anghel Dumbrăveanu, Lucian Emandi, Eugen Evu, Franyó Zoltán, Dorian Grozdan, Gabriela Hurezean, Traian Iancu, Carolina Ilca, Al. Jebeleanu, Károly Endre, Franz Liebhardt, Mandics György, Iv. Martinovici, Ion Maxim, Ilie Măduța, C. Miu-Lerca, Ivo Muncian, N. D. Părvu, Dușan Petrovici, Grigore Popiți, Petru Sfetcă, Petre Stoica, George Suru, Aurel Turcuș, Marcel Turcu, Nicolae Țirioi, Damian Ureche. (Editura Facla, 72 p., 5,75 lei, 7070 ex.).

● Henriette Yvonne Stahl — LENA, FATA LUI ANGHIEL MARGARIT. Acțiunea acestui roman al unei existențe, cu încercări de extrapolare a faptului social și politic se desfășoară în deceniile IV—V ale secolului nostru. (Editura Cartea Românească, 214 p., 5,75 lei, 31 870 ex.).

● N. Tertulian — EXPERIENȚA, ARTĂ, GÎNDIRE. Studiile grupate în acest volum sînt consacrate unor probleme ale esteticii contemporane și onora dintre personalitățile estetice mondiale, printre care Lukács, Marcuse, Adorno, Schopenhauer, Dufrenne, Ralea. (Editura Cartea Românească, 390 p., 13 lei, 4 370 ex.).

● Virgil Carianopol — CÎNTECE OLTENESTI. Acest volum de versuri se adaugă altor cincisprezece publicate în intervalul 1931—1974 și a două volume de proză. (Editura Scrisul Românesc, 144 p., 6,25 lei, 3 190 ex.).

● Al. Raicu — CEBUL DE LUMINĂ. Volumul cuprinde povestirile pentru copii: O medalie pentru micul pilot, Ploaia, O faptă bună. Merele de aur, Pepenii, Cerebul de lumină, Pluta, Fluierul de os, Pădurea inimilor noastre, Laboratorul. Detectivii, Lupii, Cel mai frumos film, Procesul, toate cu multiple valențe educative și calități literare. (Editura Ion Creangă, 160 p., 4,25 lei, 46 000 ex.).

● Corneliu Vadim Tudor — POEZII. Reluăm din Planeta de tînr semnată de Eugen Barbu pe acest volum de debut: „Rareori mi-a fost dat să găsesc, de la Nicolae Labăș, o mai mare puritate în intrinsecia cuvintelor, care atît se refuză unele pe altele pentru a scoate sau a nu scoate acea jerbă nevăzută a poeziei care incununează un vers” (Editura Eminescu, 66 p., 5,25 lei, 840 ex.).

● Ștefan Damian — PORTRETE DE FAMILIE. Povestirile și schițele cu care debutează Ștefan Damian sînt recomandate de D. R. Popescu. (Editura Dacia, 156 p., 5 lei, 8 264 ex.).

● Virgil Mihai — LEGEA CONSERVĂRII ADOLESCENȚEI. Reluăm, din acest volum de debut: „De ce infinitatea / se adaptează dimensiunilor noastre / de ce nu există refugii / din relația eu tu / de ce facerea sporește / complexitatea vieții / de ce uneori poeziile / nici nu se nasc nici nu mor / ca și memoria”. (Editura Dacia, 68 p., 5,25 lei, 1 070 ex.).

● Vasile Răscanu — CĂLĂTOR PRIN DOUA SECOLE. Carte de memorialistică, „amintiri și frînturi de gînd împărțite lui Radu Itimovici”. (Editura Litera, 88 p., 13 lei, 1 030 ex.).

LECTOR

ÎNSEMNAȚII din DECEMBRIE

ÎN ACESTE zile albe de decembrie am avut prilejul de a fi alături de o delegație de intelectuali, fruntași al Partidului Republican Italian. I-am însoțit în scurta lor călătorie în nordul Moldovei, în pelerinajul lor mediativ la vetrele perene de artă și cultură care sînt albastrele minăstiri ale Bucovinei. Am străbătut alături de ei unduțiile spațiului miotic ale acestor zone edenice, sub semnul soarelui și al zăpezilor, iar primele cuvinte pe care le-au învățat iubiiții noștri oaspeți au fost despre **Dulce Bucovină, veselă grădină**. Au putut învăța, de la izvoarele primordiale, despre istoria românească, în toată dramatica ei evoluție, de la îngemănarea strămoșilor care se înrudesc, prin singe și limbă, cu cei de la Rim, pînă la zilele de efervescență creatoare ale prezentului socialist prin care Republica de la Carpați și Dunăre a cucerit prețuirea profundă și sinceră a întregii lumi. În hora de frumusețe a acestor pămînturi, oaspeții italieni au putut afla rădăcinile poporului român, înfipte a-dînc în vastele straturi geografice ale munților eterni, pădurile uriașe care au unduit protector deasupra întregului său arc existențial. În fața lor, sub flăcările unui neverosimil soare de decembrie, a scăpărat albastrul mirific al Voronețului și albele ziduri ale minăstirii Putna și au înțeles de ce un mare istoric al artei ca Henri Focillon dorea să le fie păstrată nealterată frumusețe, sub înalte cupole de cristal.

Dar oaspeții noștri emoționați au cunoscut, în itinerarul lor românesc, în aria latinătății răsăritene, și albele semne și monumente ale prezentului. Vizitele lor la muzee și instituții contemporane, convorbirile cu oameni de cultură și artă, cu conducători de instituții și ministere le-au creat o imagine clară, conturată cu fermitate, a destinului contemporan românesc. Ei au avut și înaltul privilegiu de a fi fost primiți de Președintele Republicii, de acela care întrupează simbolic, în ființa și faptele sale, frumusețea destinului Socialist al României și al oamenilor vii care îl făuresc. Acești oaspeți, intelectuali reprezentativi ai spiritualității italiene, au putut înțelege, la sfîrșitul vizitei lor, postulatul românesc prin care cultura este considerată a fi o expresie plenară a capacității creatoare a poporului, ca o înaltă valorificare a disponibilității sale de a privi și de a prețui frumusețea și adevărul, cunoașterea și înțelegerea realistă a lumii și a vieții, pe drumul aspru al ascensiunii către un înalt nivel spiritual. Ei au înțeles că intelectualitatea României contemporane integrează valorilor tradiționale ale unei culturi pluriseculare, cuceririle estetice ale contemporaneității, oglindind în operele sale, sub semnul unei depline responsabilități, evoluția conștiinței umane către idealurile umaniste superioare ale vremurilor socialiste.

ADOUA zi, după plecarea oaspeților italieni, s-au deschis lucrările Colocviului național de critică și istorie literară, la care o ilustră serie de scriitori, de critici și istorici literari au demonstrat, cu strălucire, caracteristicile fundamentale ale cuceririlor spiritualității românești în acești ultimi ani. Odată mai mult, s-a putut afirma, și cu acest prilej, faptul primordial că tradițiile cele mai valoroase ale culturii românești sînt ale unei arte și culturi care își trag seva vitală din adînc investigație a realității. Scriitorii și artiștii prezentului spiritual românesc au transfigurat tradiția prin iradierea noilor concepții filosofice care caracterizează trăsăturile lor

inovatorii față de precursori. Înțelegerea profundă a legilor realității, a sensului dezvoltării ei, are drept prim rezultat detectarea elementului noului în viață și descoperirea perspectivei de dezvoltare aflată în germene în fiecare fenomen. Legătura organică, osmoza culturii contemporane românești, cu tradițiile ei cele mai nobile, generale și plămuite la focul luptelor naționale și sociale ale poporului, a purtat pe o nouă, înaltă treaptă, marile valori pe care trecutul spiritual al poporului român le-a creat. Optimismul, generat de încrederea în mersul mereu ascendent al societății care i-a caracterizat pe marii noștri oameni de cultură din trecut, aflați totdeauna alături de vastele mase populare pe care le-au însuflețit în clipele de răscruce istorică, se dezvoltă acum, în condițiile umanismului revoluționar care sigilează definitiv finalitatea culturii contemporane românești, prin îmbogățirea tezaurului spiritual al imensei colectivități de la Carpați și Dunăre cu noi valori, care exprimă poliedric realitățile unei orinduirii în care omul nu se mai izbește de zidurile invizibile ale unui univers ostil, ci dimpotrivă, trăiește și este activ în centrul unui vast cerc social care caută să modeleze și să dezvolte plener personalitatea umană. Îmi amintesc că tot un italian, profesorul Giulio Carlo Argan, acum și primar prețuit al Cetății Eterne, orașul copleșit de istorie și de artă, Roma, a putut intui în profunzime caracteristica fundamentală a culturii contemporane românești, vastul ei izvor genuin, atunci cînd afirma că România este singura țară în care arta populară se poate studia ca un context cultural perfect unitar și autonom, constituind un tezaur intact, de o vie actualitate, apt să influențeze pozitiv opera celor mai valoroși artiști contemporani.

ÎN ACESTE zile care preced marea sărbătoare a poporului român, cea de-a treizecea aniversare a Republicii, se încheie bilanșuri și planuri, se dimensionează perspective în toate zonele activității umane. La rîndul lor, creatorii valorilor spirituale, convinși că istoria autentică este în realitate suma operelor de civilizație și cultură, caută să dezvolte o intensă activitate, prin care să facă larg cunoscută contribuția pe care poporul român, custode credincios al originii sale latine și milenarelor sale tradiții, a adus-o și continuă s-o aduce — dinamic — la îmbogățirea patrimoniului culturii universale. Intelectualitatea românească afirmă hotărît esența socială și etică a culturii, înțelegînd să-și pună în slujba colectivității umane întreaga energie, forța morală, ardoarea de a înțelege, de a cunoaște, de a crea. Efervescența generală a acestor timpuri are drept consecință anularea practică a distanței dintre creatori și aceia care se împărtășesc de la luminile artei. Arta acestor zile arzătoare, care exprimă prin mijloacele sale proprii problematica specifică a omului care trăiește în condițiile socialismului, timpurile în care, așa cum a afirmat, de la tribuna Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român, secretarul general al partidului, **cantitatea va trebui să se transforme în calitate**.

Cuvintele acestea încărcate de sensuri umaniste trezesc un vast ecou în sensibilitatea profundă a oamenilor de cultură al căror ideal este de a servi omul și înalta lui demnitate de unică ființă rațională a imensului univers.

Alexandru Balaci

CINTAREA ROMÂNIEI — sculptură de Gabriela Manole Adoc (Din Salonul de pictură, sculptură și grafică al Municipiului București, deschis vineri, 23 decembrie, la Muzeul de artă și la Institutul de arhitectură „Ion Mincu”)

30 de ani

Treizeci de ani? Și parcă e un veac
De cînd au zornăit căzînd zdrobite
De pe grumazul muncii dezrobite
A jafului cătușe ruginite
Sub faptul verii clasei în atac.

O, zi al unui drum ce duce-n sus
Ingrămădind al trudei rod cit munții,
Schimbînd în bucurii sudoarea frunții
În tine cred și junii și cărunții,
În răsăritul tău fără apus!

Treizeci de ani? Un veac parcă trecu,
Atitea sînt în șes, la deal, pe vale,
Ce n-au mai fost și-s toate ale tale
Nălțate pe această nouă cale,
Ce o suim și eu și ei și tu.

Mihai Beniuc

O țară minunată

O țară minunată, o țară de flori de zăpadă,
În decembrie, cîii frigului bat cu fruntea
în stele.

Sărbătorim cei treizeci de ani ai Republicii
Ca treizeci de porumbei albi
Zburînd spre viitor.

La sărbătoarea Republicii venim cu flori roșii:
Vin muncitorii holdelor de griu și ai fructelor
coapte,

Vin muncitorii din fabrici și uzine,
Vin poeții, muncitorii ai cuvintelor adevărate.
În fiecare decembrie sărbătorim Republica și
munca înălțătoare

Fiecare om al acestei patrii este un soldat
Apărînd floarea roșie a viitorului.

Mara Nicoară

Cultura ca prezență în istorie

Pe lângă politică, cultura națională e cealaltă față a prezenței unui popor în istorie. Iată un frumos truism, desigur, care însă riscă să nu mai fie receptat, din cauza banalității lui, și care, tocmai de aceea, trebuie din când în când regândit.

De la Napoleon, și poate chiar datorită lui, se știe că politicul s-a substituit destinului. Acest adevăr al lumii moderne se transmite în fel și chip. Dar forma cea mai epurată și expresivă în care e transmisibil în aria umanității civilizate este aceea, verificată de veacuri, a culturii. Dacă lumea elină, de pildă, mai înseamnă ceva pentru noi, cei de astăzi, aceasta se datorează în primul rând tragediei și sculpturii antice, forme specifice în care trăirea destinului a căpătat suprema expresivitate. De ce? Pentru că transmiterea unei experiențe existențiale nu se poate face, de-a lungul generațiilor și — mai mult — de la un popor la altul decât prin întrușipări care scapă eroziunii timpului. În limbaj actual, această transmitere înseamnă tradiție, iar tradiția este spațiul însuși al culturii. Fără o atare transmitere selectivă, operată de cultură, istoria însăși — în toată splendoarea și neliniștea ei — devine o simplă cantitate factologică haotică. Tradiție, integrare, stabilitate, permanență — iată scara pe care un popor urcă în istorie. Până și progresul material, marșul falnic al civilizațiilor, ar rămâne de neînțeles fără „corpul spiritual” pe care se grefează, corp care nu devine evident, și mai ales grăitor „peste mode și timp”, decât prin formele sale cultural-artistice.

Între multiplele înfățișări ale patriei, care ne solicită clipă de clipă — diferit de la o generație la alta, dar unitar prin permanența unor trăsături comune întemeiate de etnos și etos — cultura se prezintă ca ipostază prin excelență a patriei spirituale. În spațiul românesc, acest adevăr istoric s-a verificat nu numai o singură dată. În lumina lui, momentul pașoptist, de pildă, nu poate fi apreciat — ca moment al dezvoltării noastre naționale — fără corectivul cultural-estetic adus de junimism: pentru noi, Românil, Nicolae Bălcescu și Titu Maiorescu reprezintă două momente — inevitabile și necesare — ale istoriei, indică dialectica prezenței noastre în lumea modernă. Cine, de altfel, ar izbuti să separe, în evoluția societății românești, politicul și culturalul, ca două realități paralele, fără a atenta la ființa indivizibilă spirituală a națiunii noastre? Moartea în exil, la Palermo, ca ardentă politică inegalabilă, ca mistuire până la os a aspirațiilor poporului tău, sau viața la București, ca asceză a ritmurilor din „Trecut-au anii”, ca voce care filtrează sonorile fără pereche ale „Mioriței”, se întîlnesc, amîndouă, etern, în aceeași lumină neprihănită. Pentru că Eminescu, deopotrivă cu Bălcescu, poartă pe chipul său patria noastră spirituală. În planul istoriei naționale, caracterul exemplar al geniului artistic este egal cu acela al eroului politic: un eroism latent, stimulînd toate eroismele, trăieș-

te discret în orice operă de artă majoră.

În cultură, ca și în istorie, personalitatea creatoare înseamnă, în mod esențial, exponență: adică afirmare a unui etos colectiv, hrănit din adîncuri, mișcat și rafinat în contactul cu tot ce se află în jur, prezență unică și, deci, nerepetabilă. Istoria o confirmă. Pax augusta înseamnă cultural vorbind momentul Virgiliu. După cum, indicativul „elisabetan” este innobilat prin veacuri de numele lui Shakespeare. Nu contradicția, inerentă pînă la un punct, ci acordul suprem — absolut necesar în planul valorilor — între politic și cultural este ceea ce marchează istoria.

Mai mult: există o singură modalitate de a scrie istoria: aceea de a-i degaja semnificațiile profunde, în funcție de un ideal colectiv spiritual corespunzător unei concepții despre lume și viață, pe care fiecare popor o generează în mod specific de-a lungul evoluției sale. Se poate oare contesta faptul că istoria victoriilor rusești asupra lui Napoleon a fost scrisă de Tolstoi? Și, lucru deosebit de important, scriind-o în felul său personal, marele scriitor n-a scris-o numai pentru poporul rus, ci pentru toate popoarele lumii. Ceea ce dă dreptul de a spune că apariția unui Tolstoi național garantează pentru orice popor, mare sau mic, posibilitatea de a-și scrie istoria proprie într-un mod grăitor pentru întreaga omenire. Geniul, literar și artistic, este — practic — adevăratul scrib al Istoriei. Prin Homer și Virgiliu, prin Dante și Shakespeare, prin Hölderlin și Eminescu, marile umbre jupiteriene ale istoriei devin transparente — citim, prin ele, destinul poporului pe care l-au slujit — și, în același timp, universale — degajăm, din ele, partea lor de umanitate exemplară. În felul acesta, în planul culturii, toate popoarele devin egale și egal îndreptățite să se exprime tocmai pentru că nu se exprimă numai pe ele însele, ci configurează — împreună — un chip ideal al omenirii.

Prezența actuală în istorie a României se însoțește — și trebuie să se însoțească — de cultura română, de azi și de totdeauna, ca de garanția inefabilă a autenticității și permanenței sale, ca de o mărturie a seninătății cu care transcendentele accidentale, cu care-și înfruntă destinul. Un principiu orfic stă la baza oricărei culturi, așa cum ne spune Lucian Blaga: **Nici o suferință nu-l așa de mare / să nu se preschimbe în cîntare.** Undeva, în structurile inanalizabile ale rostirilor noastre, în vers și culoare, în forma marmurei și instruirea sunetului pur, în felul în care contemplăm stele și visăm, un a fi al nostru, specific, se impune zi de zi, din ce în ce mai puternic, în fața lumii. Alături de contribuția pe care trebuie să o aducem pe eșichierul politic al contemporaneității, această parte a prezenței noastre în istorie se află, indiscutabil, în miinile creatorilor noștri de cultură și artă.

Ștefan Aug. Doinaș

ION GRIGORE : Ateneul Român (Salonul municipal)

Acum treizeci de ani

MA gîndesc — în momentele mele de meditație și în mai neașteptatele mele clipe de răgaz — cu oarecare invidie la cei născuți în penultima zi a lunii decembrie de acum treizeci de ani, cînd ceasul deșteptător a sunat pentru ei un nou început de viață, iar pentru noi, ceva mai maturi și mai încercați prin evenimente istorice, tot cam așa ceva...

Aceștia — cei nou născuți atunci — sînt acum în plenitudinea puterilor lor (de aci așa-numita „invidie” a mea...). Sînt bărbați vînjoși și femei frumoase, — și contribuie, în mod conștient sau cîteodată minaiți numai de un îndemn tainic, dar nu mai puțin puternic, la construirea lumii pe care o vedem dezvoltîndu-se în jurul nostru.

Vîrsta aceasta minunată, creatoare de valori persistente și nepieritoare, trece plină de optimism, nu numai cu ferme convingeri prin momentele de vicisitudini și respirații ale lumii contemporane, dar întrevede și perspectivele viitorului nostru al tuturor, cu încredere în puterea și rezistența ființei noastre.

Iată această conștiință a tinereții, care clădește fabrici noi, face roditoare pămînturi odinioară în paragină, înalță hidrocentrale nu numai producătoare de energie, dar și dătătoare de apă mîntuitoare terenurilor bintuite de secetă, și face ca o generație întregă să se simtă stăpînă pe sine, să se considere o specie aparte a viețuitoarelor lumii, adică să știe că este o valoare umană producătoare de valori materiale, fără de care eu nu scriu poezii, tu nu dăltuiești statul perene, nu compui o muzică pătrunzătoare, nu faci nimic: nici teatru, nici radio, nici cinema, nici televiziune!...

Iată sursa invidiei mele, poate scuzabilă.

Dar în același timp nutresc și o compătimire secretă pentru acești tineri puternici, frumoși și victorioși.

Pentru ei ceasul deșteptător al acelei zile de decembrie a sunat numai momentul unei întîmplări, nu al unui eveniment. Norii de iarnă, care au trecut în fugă deasupra Brașovului — de pildă! — și fulgii rari de zăpadă, care au acoperit sau, mai bine, au decorat

copacii seculari de pe Tîmpa, lor nu le-au arătat semnele acelei prevestiri zguduitoare ce a pătruns în inimile noastre. Tot ce s-a întîmplat în jurul acelei zile — înainte și mulți ani după — ei au învățat-o numai din povestiri, numai din cărți pe băncile școlilor; pentru noi a fost viață, drept o parte inseparabilă a eului particular al fiecărui dintre noi, contemporanii maturi ai acelei zile.

CEA CE într-o carte de istorie este poate numai o frază — cum că am abolit monarhia și am constituit o republică populară — pentru noi înseamnă aerul proaspăt și tăios ce a pătruns dinspre Poiană printre clădirile medievale ale orașului; ne aduce aminte de zăpada pe jumătate topită ce acoperea pătatele de piatră ale pieții centrale, unde în coloane nesfîrșite ne-am adunat din zori și unde — prin tălpile uzate ale bocancilor noștri umezeala rece a urcat pînă în genunchi; trezește în imaginația noastră acea încordare mută, dar gata în orice moment să explodeze, care a cuprins uriașa mulțime de oameni adunați în piață sub porunca chemării lăuntrice a evenimentului unic și descătușător de energii bănuite numai pînă atunci; schițează pe ecranul strălucitor al imaginației o înaltă clădire cu un balcon lat, din care peste cîteva momente urma să ni se anunțe și în mod oficial cele știute mai dinainte; parcă auzim și un murmur — poate al vîntului ce suflă printre arborii pădurilor noastre dragi, printre stîncile munților noștri prietenoși, dar poate al celor adunați în pragul unei ere noi, despre care urmașii noștri (cei născuți în zorii acelei zile) vor învăța în școli și vor încerca să-și închipuie cele de neînchipuit, adică tremurările și zguduirile umplînd sufletele noastre în acele momente prevestitoare de bun noroc și fericire...

Da, toate acestea acum treizeci de ani!

Într-o zi de sfîrșit de decembrie. Și — întîmplător — la Brașov.

Szemplér Ferenc

Cîntec de împodobire

O, brad frumos,
o, brad frumos,
te-am coborît din munte jos,
în casa plină
de lumină
tu ramurile ți-ai întins
și cald zăpezile au nins!

O, brad frumos,
ce mindru ești,
în ramuri ți-nflorești povești
și jucării, steluțe noi
și cărți cu zine și eroi,
iar împrejur e cînt și joc
urări de viață și noroc!

O, brad frumos,
ci, tu visezi
la mari păduri, la mari zăpezi,
la cerbii cei cu luna-n frunte;
te vezi brad falnic sus în munte
și stele-n crengi ți se anină
și ești izvorul de lumină!

O, brad frumos,
frumos visezi
la mari păduri, la mari zăpezi —
ci, tu rămi un pom de dor,
rămi doar pomul visător,
al nimănui și-al tuturor
și ești cu clipa majestos,
o, brad frumos, o, brad frumos!...

Radu Cârneli

PAVEL BUCUR : Portret (Salonul municipal)

Din ceasul acela...

IDEEA de relativitate a noțiunii timpului nu se conturează nicăieri atât de bine ca în aprecierea unei epoci istorice. Din perspectiva istorică, trei decenii în viața unei națiuni pot însemna declinul, stagnarea sau progresul neconținut. În istoria unui popor, trei decenii nu sînt un interval prea lung și totuși ele pot fi hotărîtoare pentru destinul și viitorul țării sale. Să ne gândim numai la războiul de treizeci de ani: nu numai Germania, ci aproape întreaga Europă centrală se aflau, la sfîrșitul aceluia război, în cenușă și dărîmături, și o jumătate de secol a trebuit să treacă pînă ce din ruine a început să răsără din nou viața.

Astăzi, cînd patria noastră sărbătorește solemn treizeci de ani de la proclamarea republicii, se cuvine să privim înapoi, spre zilele care au precedat acest eveniment istoric. Copiii care s-au născut în anul proclamării republicii sînt astăzi în anul treizeci al existenței lor, sînt vîlstarii acestei epoci, deci iau parte ca oameni maturi și integri la viața națiunii și acționează energic și hotărîtor la înălțarea ei pe culmi pînă acum nebănuite. Pentru ei, tinerii constructori ai unei patrii schimbate din temelii, ziua pe care o sărbătorim astăzi este istorie — ei nu cunosc amănunțele legate de ea din experiență proprie, ci din cărțile de istorie din care au învățat la școală și din documente ale timpului pe care le citesc în reviste și în cărți. Dar oricît ar fi de insufletită imaginația lor, ea nu ajunge nici pe departe să realizeze cu cît entuziasm, cu cît bucurie sinceră a primit poporul acestei țări proclamarea republicii. Pentru aceasta putem depune mărturie numai noi, cei mai în vîrstă, care am trăit această zi, în deplina ei măreție. Mulțimea de ne cuprins care se înghesuia încă disdimineată în fața actualului palat al republicii, și care izbucnea neconținut în urale era deplin conștientă de importanța istorică a evenimentului. Între miile de oameni care se adunaseră din instituții și ateliere, din fabrici și de pe ogoare, erau mulți care nu de mult se întorseseră din închisorile fasciste și din lagărele de exterminare, sau de pe cîmpurile de luptă ale celui de-al doilea război mondial. Un popor care, timp de secole, a simțit asupra-i domnia mereu schimbătoare a unor stăpînituri de aiurea, scuturase în sfîrșit acest jug apăsător și umilitor de pe

umerii săi, și devenise stăpîn pe soarta sa și proprietar de drept al bunurilor țării. Un vis de secole, pentru care cei mai buni fii ai națiunii își dăduseră viața, a devenit realitate. Numai doi ani și jumătate se scurseseră de la cruda război mondial, și amîntririle acelei perioade întunecate încă mai sălășluiau cu toată greutatea în conștiința tuturor, iar multele răni pe care le făcuse acel război încă nu se cicatrizaseră. Cum să nu fi primit cu atît de mult entuziasm proclamarea republicii, care însemna sfîrșitul irevocabil al acelei epoci întunecate ?

SI pentru populația germană din România, pentru scriitorii de limbă germană, acest moment istoric glorios a însemnat o schimbare hotărîtoare. Pentru ei a venit vremea schimbării felului de a gîndi și de a învăța. N-a trebuit să treacă mult timp, și naționalitatea germană din România a primit, ca expresie elocventă a politicii

înțelepte a partidului nostru, cotidianul ei propriu, scris în spiritul acelei umanități și înfrățiri, z'ar care a devenit forumul creatorilor de limbă germană. Tot în acel timp, într-una din primele convorbiri consultative în redacția nou creată a Editurii de Stat — sedința la care a luat parte și autorul rîndurilor de față, alături de marii scriitori Alfred Margul Sperber și O.W. Cisek, și care mi s-a întipărit pentru totdeauna în minte — s-a pus problema publicării unei ediții germane a operei lirice a poetului național român Mihai Eminescu. Faptul acesta de cultură poate fi considerat ca o mărturie a colaborării frățești și poate fi privit ca o consecință firească a proclamării republicii. **Res populi** repurtase victoria asupra spiritului antidemocrat șovin și a unei epoci istorice care aparține, din ceasul acela, trecutului.

Alfred Kittner

MIHAI BANDAC : Toamnă la Jurilofca (Salonul municipal)

Lumina pămîntului

SÎNT acasă „în țara cit universul de mare și cit inima mea muritoare“, sînt pe Iza, între zidirile de suflet și lemn și mă simt înzidit în stîlpii porților. Aici bărbații la treizeci de ani trebuie să aibă casa rînduită, fîntînă în curte și copii și o poartă care să le aperse semnul familiei. Același rost a fost dintotdeauna. Astăzi însă bărbatul pămîntului își face casa pe măsura gîndului și poarta omeniei lui ne spune că alte simboluri a cioplit lumina la pragul gospodăriei sale. Pentru că lumina s-a născut în noi din lumina pămîntului și din palmele de asprimea ogoarelor, ori de culoarea metalului.

Acasă îmi văd părinții urcînd pe un deal de gînd. Sub dealul acesta sînt toate generațiile pînă la mine și pe umerii lor, aceiași părinți au ctitorit povirnișuri care sfredolesc cu turla lucrul. Peisajul seamănă cu grafia manuscriselor din leud ori din Peri, în ciuda infuziei de contemporan în arhitectură și în viața de zi cu zi a omului. Datele noi în biografia bărbaților ziditori s-au înscris adînc în conștiința sa, în modul de înțelegere și trăire a muncii, în timpul ce și-l dăruie stării de cîntec. Bărbatul din satul — streșină de munte — trăiește evenimentele lumii cu aceeași forță cu cel din inima patriei. El este statornic cu datina trăită a părinților și a lui, cu etica stării și-i deschis, cu toate antenele omenești, spre roul socialist, civilizator.

„Lubita mea este Patria“, scria unui prieten tînărul Bălcescu. Patria republicană, afirmă cel de treizeci de ani dornic să trăiască în Patria Adevărată, Patria republicană, spune omul-idee, omul-verb, omul-faptă, omul răscolitor al lucrurilor noi. Cînd eroul pămîntului adună rodul, la pragurile țării așează alinare și deschide ferestre pentru Mîine. El se cunoaște pre sine, un ochi i-a plîns pe istoria părinților și celălalt a învățat să cioplească porți de viitor. Prin creierul inimii își privește cîmpul, știe ce seamănă, știe ce va culege. El este comunist, trunchi pentru casă nouă și stîlp de poartă maramureșeană.

Ion Iuga

Receptarea valorilor universale

TRĂIM într-un secol în care, prin cercetările lor, oamenii de știință contribuie la „lărgirea“ unui cosmos al realității fizice cunoscute; tot astfel, gînditorii, literarii și artiștii multiplică și lărgesc perspectivele noastre asupra universului uman. Ceea ce avem mai valoros în literatură și arta noastră din aceste timpuri participă la o asemenea explorare a lumii, la o lărgire a orizonturilor. Desigur că, înainte de toate, creația originală a scriitorilor și artiștilor noștri trebuie să ne mijlocească această deschidere spre univers. Esențială este, în acest sens, legătura lor cu realitatea contemporană, cu experiența omului din zilele noastre. Dar la această experiență directă se adaugă alta, mijlocită prin operele mari ale trecutului.

Un fapt însemnat petrecut pe tărîmul culturii române contemporane este deschiderea — critic valorizatoare — spre un larg univers al literelor și artelor. O activă politică a traducerilor, ca și înmulțirea studiilor critic-istorice au făcut să putem afirma azi că nici una din marile valori ale culturii universale n-au rămas străine, necunoscute conștiinței literar-artistice românești din zilele noastre.

De primă însemnătate este pentru această conștiință întrebarea: **cum ne raportăm la aceste valori?** O condiție prealabilă, esențială, a oricărui contact fecund cu valorile literaturii sau artei universale este lipsa oricărui complex de inferioritate față de acestea. Avem o literatură bogată și diversă, bine reprezentată în toate genurile și modalitățile, avînd un trecut ce-și revelează neconținut alte și alte comori, mereu alte fețe încă ne deajuns, explorate. O literatură contemporană în plină efervescență creatoare ne îngăduie să nu mai căutăm cu dinadinsul — ca generațiile trecute — o „sincronizare“ doxică cu contemporaneitatea universală, ci să fim cu adevărat sincroni cu realitățile lumii moderne. De aceea, repet, prețuind la justa lor valoare creațiile

literaturii și artei universale, din trecut ca și din prezent, ne situăm față de ele în poziția acelora care, la rîndul lor, au contribuit și contribuie prin opera lor la sporirea acestor valori. Sîntem participanți egali la îmbogățirea unui tezaur al culturii, și nici un sentiment de subordonare nu trebuie să afecteze desfășurarea elanului nostru creator. Așadar, nici un complex de inferioritate în raport cu valorile culturii universale. Care sînt acestea și cum pot fi ele asimilate de organismul viu al culturii naționale? Fără să încercăm o clasificare, putem vorbi despre operele „clasice“ ale literaturii și despre cele „moderne“.

Înainte de toate, a fost asimilată lecția clasicilor. Niciodată în trecutul culturii noastre n-am avut o perioadă în care să se fi urmărit mai sistematic răsîndirea marilor opere ale clasicilor literaturii universale decît în anii noștri. Ediții integrale sau parțiale, colecții de traduceri, ca și studiile aferente, oferă unui public larg cunoașterea autorilor și a celor mai de seamă opere. De la Homer, prin tragicii greci, pînă la marii prozatori și poeți ai secolului trecut, o sumă a literaturii universale ne stă la îndemînă în bune tîlmăciri românești. Să amîntim unele din realizările cele mai izbitite: o superbă ediție a operelor minore ale lui Dante, marea serie a **Operele** lui Dostoievski, colecția, ce se îmbogățește mereu, a istoricilor antichității și atîtea altele. Pentru înțelegerea oară avem un Homer complet (prin traducerea „minorelor“ homerice). Avem mai multe versiuni ale aceleiași capodopere: **Hamlet**, **Faust** ori **Divina Comedie**. Studiile istorice, critice s-au înmulțit și ele.

Seria „Studii“ a Editurii Univers a devenit o colecție remarcabilă în acest sens. Toate acestea nu sînt decît câteva cazuri exemplare dintr-o serie mult mai bogată de opere. Dar numai numărul autorilor traduși ori chiar calitatea traducerilor ca și a studiilor nu conferă deplina sa valoare culturală tezaurului „clasic“ pe care ni-l apropiem. Pentru

ca acesta să fie cu adevărat asimilat, el trebuie receptat din perspectiva propriei noastre culturi, cu antenele propriei noastre experiențe, a viziunii despre lume care ne aparține. Lecția clasicilor nu este doar una estetică sau de strict meșteșug literar. Marii scriitori ai literaturii universale sînt exemplari, firește, pe plan artistic, dar și pe un plan mai larg al valorilor umane. Or, aceste valori se cer confruntate cu propria noastră ordine și ierarhie a valorilor. Astfel, de pildă, asimilarea operei unui mare scriitor, subiect al atîtor controverse critice, cum a fost Dostoievski, nu se poate efectua decît prin mijlocirea unei experiențe literare și de viață pe care ne-o oferă existența noastră. O asemenea metodă de asimilare prin utilizarea unei perspective ce aparține culturii române apare în studiile — numeroase — care i-au fost dedicate în ultimul deceniu marelui scriitor.

Cu atît mai atent trebuie să fie procesul de receptare a operelor literaturii și artei universale contemporane, domeniu în care nu a funcționat întotdeauna discernămintul necesar. Desigur, epoca modernă, chiar secolul nostru, nu mai puțin decît epocile mai vechi, își are „clasicii“ ei. Se vorbește tot mai mult despre clasicii secolului XX. Și această „consacrație“, ca și alții a căror operă este subiectul celor mai aprige controverse, merită să fie cunoscută, iar editurile noastre oferă traducerea operelor lor, ca și studiile închinatelor lor. Tot ce e mai reprezentativ în literatura secolului nostru și-a găsit sau urmează să-și găsească în viitorul apropiat locul în planurile editoriale, în colecții cum sînt: „Romanul secolului XX“ sau „Cele mai frumoase poezii“, sau „Studii“ și „Eseuri“ ale Editurii Univers. Mai mult chiar decît în cazul clasicilor, interpretarea critică a acestor opere se cere lucid clarificată. Mari seisme istorice ale secolului nostru, care au tulburat sufletul contemporan, au afectat numeroase din creațiile literaturii și artiștilor. Valorile pe care ni le transmit a-

ceștia sînt diverse, inegale. De aceea sînt absolut necesare o serie de disocieri critice în legătură cu aceste opere, disocieri care au însoțit, sub forma studiilor introductive, operele traduse. Se cîntărește, astfel, raportul valorilor, mesajul uman al operelor. Căci lectura unei cărți înseamnă o luare de atitudine. Această atitudine pe care o luăm față de operele literaturii universale derivă din propria noastră poziție în universul valorilor. Ea se cere cu atît mai autentic a noastră cu cît cel care receptează este mai puțin un simplu lector al operelor literar-artistice, el însuși participînd la construirea propriului său edificiu. Scriitorii, criticii, editorii, toți oamenii cu sufletul participă la acest proces al receptării și asimilării valorilor culturii universale.

La începuturile literaturii române moderne, un Ion Heliade Rădulescu întocmea lungi inventare de opere aparținînd unui patrimoniu universal al culturii care trebuiau introduse prin traduceri în circuitul literelor române. În 1846, proiecta o Bibliotecă universală ce urma să cuprindă opere filosofice și beletristice. Nu lipsește din acea „Bibliotecă“ nimic din capodoperele literaturii din toate timpurile.

Planuri ce au așteptat mai mult de un secol pentru a fi îndeplinite. Desigur, avem tradiții importante în acest domeniu. Dar abia în epoca noastră o intensă activitate de tîlmăcire a textelor, de cercetare istoric-critică a lor ne permite să întrevădem conturile edificiului cultural visat de Heliade Rădulescu. O preocupare constantă și sistematică pentru sporirea numărului traducerilor și pentru creșterea calității acestora devine vizibilă în corpusul de texte care stau azi la dispoziția publicului românesc. De mulți ani **Index translationum** publicat de UNESCO indică un loc de frunte pentru țara noastră printre marile traducătoare ale lumii.

Nicolae Balotă

În lespezi de granit

Treizeci de ani își scrie, în lespezi de granit,
Republica – un nume în fapte împlinit,
Treizeci de ani în care a renăscut o țară
De secole sub zodia de lacrimă amară.

E patria română cu plaiuri și izvoare,
Cu munți semeți și codri, cu șesuri roditoare,
Peste-ale cărei vetre se arătară zorii
Sub steagul ce-l purtară prin gloanțe muncitorii.

Pe cimpul ieri fărime, cu holde cit o strungă,
Tractoarele în stoluri pornesc o brazdă lungă
Și-n miezul verii vintul adie ca pe-o mare
Învălușind tot largul cu spice foșnitoare.

Iar jos sub bolți de munte cu aprig braț minerul
Ne scoate la lumină cărbunele și fierul
Pe care oțelaru-l topește în cuptoare
Și-l toarnă, temelie a vremii viitoare.

Spre culmi se-ndreaptă pasul, spre culmi planează zborul,
Partidul e la cîrmă, sub steag întreg poporul!
Treizeci de ani își scrie, în lespezi de granit,
Republica – un nume ce-n veci a biruit!

Vlaicu Bârna

Republicii

Ce dulce e lumina-n decembrie! Ca miera
ea curge-n arcuirea văzduhului înalt,
sintem la ceasu-n care ne rostuiem puterea
s-o cheltuim, întreagă, în anul celălalt.

E ceas de sărbătoare! Republica-și înalță
mai tinără, în lume, drapelul tricolor,
pădurile-i și munții și apele-i ne-nvață
că Țara mi-e sublimă în starea ei de dor.

Spre împlinirea ei, precum o creangă
de alb cais, în nopți de mai, profunde,
se-ndreaptă, mindră, națiunea-ntreagă
ca niște riuri ce doinesc din unde.

La ceas de sărbătoare fericită
popor de muncitori și de țărani
să închinăm Republicii iubite
cupele inimii, urindu-i „La mulți ani!”

Ion Iancu Lefter

Odă

Treizeci de nimburi în efigii
Ți-am dăltuit pe frontispicii
Republică, în simetrii
Cu necuprinsul timp să fii.

Ești tinără, bătrînă-n glorii
Că dai puteri de secol orii
Chemind în torțe imn fierbinte
Din rădăcina ta de ginte.

Ești tinără, bătrînă-n faptă
Că urci în stea lumină dreaptă
Rodind în ev letopiseț
Din unghiul nostru îndrăzneț.

Treizeci de nimburi în efigii
Ți-am dăltuit pe frontispicii
Republică, în simetrii
Cu neinvinsul timp să fii.

Vasile Smărăndescu

Între două rîuri de foc

VEDEREA de lucru. Legea simplă și gravă a vederii de lucru. Pe platforme de oțel, sub poduri rulante, în adîncul pămîntului, pe fața pămîntului, în văzduh ori pe ape, acasă cu indeletnicirile casei, în țară cu indeletnicirile țării, să crezi în oamenii care își văd de lucru. În oamenii al căror lucru este însăși inima lucrului. Adevărul, timpul, dragostea lucrului. Vede cineva cum se scrie o carte? Cu nopțile și cu sufletul. Cine poate spune că a văzut cum se face bobul și poama? Eu am văzut cum se face oțelul, dar am înțeles numai focul oțelului. Și al clipei cînd oțelarii își vedeau de lucrul lor. Pentru ei, o șarjă, patru mineri un șut, pentru țărani o vară, cu începutul din iarnă și cu sfîrșitul în iarnă, pentru poet o viață, cu ce măsuri să măsoare munca fiecăruia? Și pentru toți, o țară, o vatră, a focului, a pîinii, a sufletului. În aceasta să crezi, cu ea să-ți vindeci și ceasurile de amărăciune, și niciodată să nu spui, să nu crezi că ai dreptul să spui mai mult decît adevărul despre tine în inima acestui adevăr simplu și fundamental. Cînd ai înțeles aceasta, atunci ai dreptul și putința să înțelegi și toate celelalte, să te ridici în apărarea dreptății și adevărului.

Ce zi formidabilă a fost aceea de doi decembrie, cînd aceste gînduri se repetau în pedagogia lor elementară! Eram între două rîuri de foc, într-un ev al oțelului, la capătul celor opt ore de clocot și de alcătuire. Între oamenii care făceau o mie de lucruri, exact și la timp, rezumate într-unul singur: stăpîneau. Fără ălcusînța acestei diplomații a focului, n-ar fi stat nimeni între acele două revărsări orbitoare la cîțiva metri de o parte și de alta a unui spațiu dintre două cuptoare. Numai gîndul profan trebuia domolit, sub tensiunea arderilor, și trebuia învățat cu ceea ce făceau în fiecare zi și în fiecare noapte, fără întrerupere, pe durată de ani și de secole, oțelarii Hunedoarei. Dascăl s-a nimerit să-l fie, ființei mele cutremurate, un om frumos la chip și la vorbă, la suflet și la tot ce spunea, în vreme ce urmarea curgerea oțelului, cu grijă la ochii noștri, întinzîndu-ne o fereastră albastră, cu stimă pentru prezența mea și a confrăților mei, arătîndu-ne cum se petrece facerea oțelului, și cum arată (era întrebare, altfel n-ar fi scos un cu-

vînt despre el însuși) viața unui oțelar, a unui tată întors de la cuptoarele încinse între copiii săi, a unui maestru specializat și în țări străine, a unui muncitor cu amintiri din Italia, a unui deputat cu îndatoriri sociale. Este un om frumos maestrul Pascu Tiberiu de la Oțelăria Siemens Martin din Hunedoara, și toți tovarășii lui, de la toate cuptoarele, aceia pentru care țara însemnează puterea oțelului, și oțelul însemnează focul cuptoarelor, și focul însemnează starea în fața focului, toți erau oameni foarte frumoși.

Numai o jumătate de ceas a ținut norocul acesta, ca să nu se sfîrșească niciodată. Urcam acolo, la locul ales din împărăția furnalelor și cuptoarelor, după o trecere, în partea de miază-noapte a acestei lumi, printr-o hală enormă a laminoarelor, printre coline de „profiluri” de oțel, pe lingă șerpui-rile incendiate, într-un spațiu căruia îi spuneam, afară, în zăpadă, sub cer plumburiu, într-o joacă a vorbei, Simfonia în La minor. N-a fost o hălăduială, nimic nu îngăduia aceasta, dar nici un popas, eram în tovarășia poezilor hunedoreni, eram între uriașe schelete metalice ale noii oțelării în construcție, într-un pămînt săpat pînă la măduvă și fortificat ca pentru o nemaivăzută bătălie. Toată această mișcare și tot acest adevăr al vieții, în dimineața înzăpezită, impuneau înția învătătură a timpului în care cred, a oamenilor lui fără odihnă.

Apoi s-a arătat orașul pe care îl știam de la începuturile întineririi sale. În 1953 căutam barăcile brigadierilor, se ridicau marile furnale, și, iată, zic, acei oameni sînt fericiți, care au știut, au putut, au îndrăznit să vadă, atunci, fața Hunedoarei de peste douăzeci și cinci de ani. Putem judeca timpul după felurile lui înfățișări. Ca zgura din vatra cuptoarelor, se aruncă un timp rău, irecuperabil. Rămîne însă miezul lui de foc limpede, miezul lui rezistent la marile tensiuni, la călcarea și la întinderea, la apăsarea și la lovirea, la ceea ce se arată în trecerea unei generații și la ivirea alteia. Cine nu înțelege aceasta, nu va fi fericit niciodată. Nu va cunoaște nici fericirea în suferința adevărului. Din acei ani a început, și către anii noștri ai deschiderii fără precedent s-a ridicat, pînă acum, sub ochii noștri, țara acestui miez de țară, istoria acestui început de istorie. Cu înțe-

SEVER FRENȚIU: Primăvara Republicii

legerea lor putem vorbi de noi înșine. Cîtă cinste și cîtă prețuire arătăm în ceea ce facem. Cît poate ochiul nostru să vadă în spațiul de margine, dintre dimburi și plopi, din ceea ce urmează să se facă.

Îmi ziceam, căutîndu-i hotarul de ceață și de zăpadă; în tot acest timp Hunedoara a fost un argument al prezentului, de aceea este un tărîm al istoriei. Numai în ardere, în suferința fericită a arderii se poate înțelege asta. Țara de astăzi și țara de mine. O înțelegi în toate colțurile ei, la toate încrucișările de timp și de zare. De aici duce drumul Ghelarului, drumul Devei, și în sus, la țara Apusenilor, și pe Mureș, la Alba Iulia. Roți au rupt fața pămîntului, și trupuri, însingurînd. Prin Hațeg, de aici cobori în timp ori urci la cetăți și la altarele credinței de

neam, și treci prin Porțile de fier ale Transilvaniei la așezările de foc ale Banatului. Și la mineri ajungi de aici, pe calea cărbunelui, sub straturi de piatră și sub straturi de timp. Cine nu înțelege spațiul acela de adîncime, de cărbune și de umanitate nu are în față chipul de grijă și de frățietate al țării. De multe putem spune, și cei hărăziți au spus-o, cărțile lor stau mărturie, de multe putem pomeni, în miracolul unei asemenea zile, cu gîndul la prezentul și la istoria țării, la ceea ce mine se va arăta în vederea de lucru a oamenilor. Să te știi unul dintre aceia care au dreptul, prin dăruire și prin arderea inimii, să spună cum se cuvine despre tot ce se cuvine să fie spus!

Ion Horea

Istoria literară

INAINTE de întiiul război mondial, bibliografia noastră nu dispunea decât de o singură, ce e drept, vastă istorie a literaturii, de la începuturile ei și până în 1866: aceea a lui N. Iorga, în șase volume. Elevii școlilor medii se foloseau de lucrarea didactică a lui Gh. Adamescu, autorul totodată al unei bibliografii a literaturii române în patru volume, mai târziu coautor cu lingvistul I. Aurel Candrea, al **Dicționarului Enciclopedic ilustrat „Cartea Românească”** (1931). Pentru literatura veche, opera de referință a fost, între cele două războaie, lucrarea lui N. Cartoianu, în trei mari fascicule, din nefericire curmată prin dispariția pretimpurie a savantului ei autor; tot lui îi datorăm lucrarea fundamentală despre cărțile populare, de sorginte slavă și greacă, care au constituit, tipărite, dar mai ales în copii manuscrise, lectura favorită în trecut, înaintea ivirii unei literaturi naționale originale. Un vechi curs de literatură română al marelui lingvist Ovid Densusianu, în trei volume, târziu editat, a servit mai ales pentru cunoașterea perioadei Școlii ardelenice și a începuturilor literaturii noastre.

După o serie remarcabilă de monografii despre personalități ca Gheorghe Asachi, Costache Negruzzi și Grigore Alexandrescu, E. Lovinescu a dat o vastă istorie a literaturii române contemporane, urmată de alta, mai sumară, a literaturii noastre de la începutul secolului până în 1937. Cu puțin înainte, N. Iorga își completase lucrarea cu o istorie a literaturii contemporane, în două volume, de la 1866 până în 1934. Meticulosul G. Bogdan-Duică a publicat câteva documentate monografii despre Gh. Lazăr, Ion Barac și Ion Ionescu de la Brad, precum și un curs despre primii poeți munteni. N-aș trece cu vederea nici **Istoria literaturii române vechi** de lingvistul Sextil Pușcariu, profesor de limbă și literatură română, înainte de primul război mondial, la Cernăuți. Anul de răscruce istorică, 1941, este și acela al apariției monumentalei istorii literare a lui G. Călinescu, urmată peste câțiva ani de un compendiu, care singur a fost reeditat. Cu toate obiecțiile critice ce i-am făcut la apariție, sintem de partea aceluia care doresc repărire lucrării de mult epuizată și ajunsă o raritate bibliografică, repărire cu retușurile și completările autorului.

DACĂ am izbutit să dăm pe scurt o imagine exactă a puținului ce s-a făcut în interval de o jumătate de veac, ne va fi mult mai greu să ridicăm bilanțul înfăptuirilor corespunzătoare din ultimii treizeci de ani, de cultură socialistă. Pe temeiul reconsiderării moștenirii literare, s-au publicat un număr foarte mare de monografii și de studii asupra curentelor literare. S-a generalizat metoda reeditării critice a operelor scriitorilor clasici, de la corifeii Școlii ardelenice până la, inclusiv, marii scriitori dintre cele două războaie. Au fost deshumăți scriitori uitați sau încă inediți, ca fiul mezin al lui I.L. Caragiale, Luca I. Caragiale (1893—1921). Nici o perioadă și nici un curent literar, de la aceeași Școală ardeleană și până în zilele noastre, n-au rămas necercetate. Serierile lui Al. Macedonski au fost întâia oară editate în întregime de Adrian Marino, care a publicat și cite o excelentă lucrare despre viața și despre opera autorului. Același lucru se poate menționa despre Barbu Șt. Delavrancea, care și-a găsit în Emilia Milicescu o devotată și entuziastă editoare și biografă. Despre opera lui Tudor Arghezi s-au scris numeroase cărți (Ovid S. Croh-

mălniceanu, D. Micu, Alexandru George, Emil Manu), iar seria sa de **Scrieri** a ajuns la treizeci de volume și urmează a fi completată prin grija fiicei marelui poet. Editura Minerva a inițiat micromonografiile cu titlul generic **Introducere în opera lui...** Datorăm Editurii Albatros seria de **texte comentate**, în colecția **Lyceum**, cu antologie, tabel cronologic, prefață, note și bibliografie. Mai este nevoie să subliniem că generațiile precedente n-au avut norocul să facă la vremea lor cunoștință în acest fel cu operele lui Arghezi, Barbu sau Bacovia? În aceeași serie de **texte comentate**, menționăm că în anumite cazuri, acestea nu se referă la opera integrală a scriitorului, ci numai la una din ele, ca de pildă **Scrinul negru** de G. Călinescu, în prezentarea Cornелиei Ștefănescu, care a publicat și dosarul integral al faimoasei mobile, sursă vie a romanului.

O interesantă inițiativă este și Colecția **Eminesciana**, în Editura Junimea de la Iași, care a publicat până acum douăsprezece volume, inclusiv masiva lucrare a lui Alain Guillerrou, **La genèse de la poésie de Eminescu**, în versiune românească.

La Cluj, criticul Mircea Zăciu îngrijește de o serie de **Restituiri** (jurnale ale scriitorilor sau deshumări de scrieri necunoscute ori nereeditate).

În Editura Academiei Române au apărut între anii 1964 și 1973 trei ample volume din **Istoria literaturii române**; vol. I, **Folclorul, literatura română în perioada feudală (1400—1780)**, vol. II, **De la Școala ardeleană la Junimea**, vol. III, **Epoca marilor clasici**. Pentru întâia oară s-a acordat importanță cuvenită folclorului și folcloriștilor.

Academia Română a premiat vol. I din **Istoria literaturii române** de G. Ivașcu, într-o prezentare grafică excepțională. Același critic și istoric literar a mai publicat cite o monografie despre Gherea și Maiorescu.

Ov. S. Crohmălniceanu a tipărit în 3 vol. **Literatura română între cele două războaie mondiale**, iar Const. Ciopraga, **Istoria literaturii române între 1900 și 1918**.

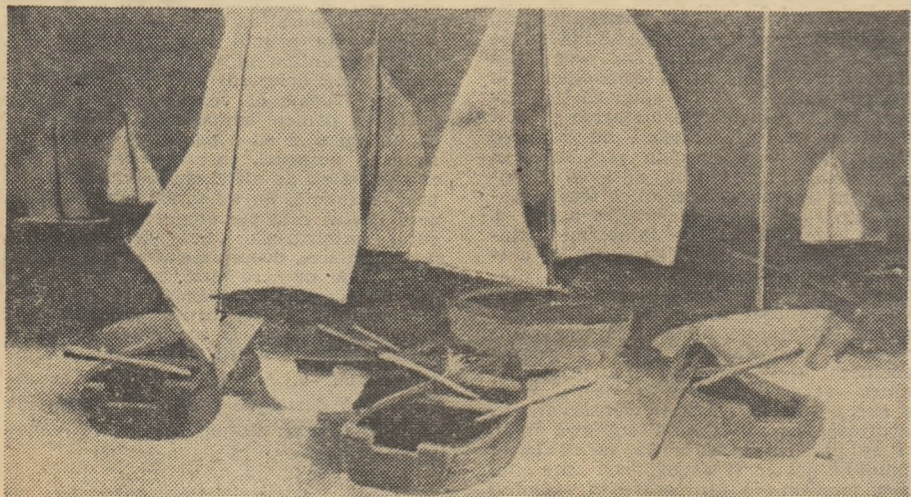
Inspirându-se de la istoricul literar francez Kléber Haedens, Ion Rotaru și-a intitulat lucrarea: **O istorie a literaturii române** (în două volume). Articolul nehotărât nu reflectă indecizia autorului, ci sugestia că sint posibile și necesare mai multe istorii literare.

Criticul Alexandru Piru a publicat **Literatura română veche (1961)** și **Literatura română premodernă (1964)**, precum și **Panorama deceniului literar românesc 1940—1950 (1968)** și **Poezia românească contemporană 1950—1957 (1975)**.

În colaborare, D. Micu și N. Manolescu au prezentat **Literatura română de azi 1944—1964**, Încercare de sinteză, 1965.

Nu este posibil, într-un spațiu redus, să ridicăm bilanțul integral al unei activități foarte bogate, care n-a lăsat necercetate nici un sector și mai nici o personalitate a literaturii naționale. Am încheia cu o observație. Edițiile critice, cu note și variante, sint de o deosebită importanță, științifică și etică: științifică, pentru că prezintă texte filologic verificate; etică, pentru că demersul artistic al unora dintre scriitori servește generațiilor următoare un model de conștiințozitate și de muncă uneori titanică. Edițiile Eminescu și Rebreanu sint în acest sens ilustrative și ne învață că nicăieri ca în lucrările spiritului nu-și verifică mai bine justetea vorba din popor: graba strică treaba.

Șerban Cioculescu

MARIA GRUICI: Sfîrșit de sezon (Salonul municipal)

CHAPLIN

CHARLIE CHAPLIN nu a deschis numai un nou capitol, sau chiar un nou ev în istoria abia începută a cinematografului, cum au făcut atîția alții dintre cei ce au venit după el — unii foarte talentați, alții de-a dreptul geniali — care au dus tînăra artă pe culmi nebănuite și întrucitva amețitoare, ci reprezintă un moment într-o realitate mult mai vastă: în marea aventură a existenței neamului omenesc pe pămînt.

Un moment asemănător — nu singurul dar poate cel mai spectaculos — îmi place să-mi inchipui că a trăit omenirea în acea primă fază a istoriei sale cînd, pe malul Nilului, egiptenii au imaginat hieroglifile. Adică un limbaj, adică posibilitatea de a comunica prin semne ușor descifrabile ceva ce înainte rămînea necomunicat.

Ce ar fi rămas necomunicat în secolul nostru, fără alfabetul Chaplin? O anume inocență și o anume căldură — în fond maxima inocență și maxima căldură, ce mai fuseseră dezvăluite pînă la el, dar nu suficient de expresiv — de care e în stare inima celor desmoșteniți de soartă. Copilul sărman din mahalalele Londrei a descoperit mijlocul datorită căruia întreaga omenire a înțeles dintr-o clipire, așa cum sint înțelese ideogramele, ce înseamnă să fii năpăstuit și fără noroc într-o lume opulentă și rapace.

A fost dat acestui om foarte modern, despre care nu știu dacă s-a adîncit în studiul civilizațiilor asiatice, în care fiece gest al dansatorilor are o semnificație precisă lesne înțeleasă de privitori, să fie părintele unui alfabet — al unui sistem de semne care a dus comicul pînă la hieratic —, după ce de mult, în istoria culturilor, nu se mai iviseră asemenea demiurghi.

Prodigos și inepuizabil, el a făcut să ridă milioane de oameni, și totodată să simtă ce gust amar le inundă gura — amarul gust al vieții din clipa cînd o desprind de sinul matern.

Cu Charlie Chaplin nu dispăre un actor de geniu, ci inventatorul unui limbaj prin care umanitatea — cu atîtea daruri și atîtea păcate — s-a putut cunoaște mai bine pe sine însăși, rîzînd și plîngînd în același timp.

Geo Bogza

Fereastră spre viitor

(Urmare din pagina 1)

a avut grijă să-i așeze din nou, pe mulți dintre ei, la locul cuvenit și să le reieze îndrăzneala nerușinată.

Au fost însă destui aceia care s-au mărginit, după puterile și după vocația lor, să lucreze și să participe la clădirea noului edificiu, care continua să se ridice și să se întărească.

Am fost martor al împrejurărilor de atunci. În acel decembrie de acum treizeci de ani, lucram la redacția „Îndrumătorul cultural”, înființat nu demult, și al cărui număr de Anul Nou avea să apară sub semnul proclamării Republicii. Eram o mină de oameni, cel mai bătrîn (cred că eram eu) trecuse bine de patruzeci. Aveam, mi-aduc aminte, în grija mea o rubrică de popularizare a științei, pe care o supravegheam din punctul de vedere, mai ales, al exprimării limpezii, fără artificiale podoabe de stil și fără infiltrații de entuziasm forțat și gălăgios. Într-o asemenea vreme în care, nu o dată, lipsa de măsură părea inerentă, am impresia că în redacția aceea, nu numai eu, ci și

ceilalți mai tineri decît mine, aplicam, prin stilul nostru de lucru, vechiul dicton: „festina lente”. Și așa, în ce mă privește, silindu-mă să fac să apară la rubrica mea o expunere cît mai clară despre originea vieții sau despre natura coacervatelor (ca să dau un simplu exemplu), contribuiam, împreună cu toți ceilalți din redacție, la cultivarea spiritului nou de dezvoltare luminoasă și rațională a societății noastre, cu bucuria de a fi scăpat de atmosfera asfixiantă din anii cei întunecați și triști, și cu încredere într-o transformare spirituală adîncă, favorabilă construcției noului edificiu.

Acest edificiu, în cei treizeci de ani care au trecut, s-a înfăptuit, și astăzi în el locuim și lucrăm cu toții. Totuși, să nu uităm că la început transformarea nu s-a făcut chiar așa de ușor. Acum, cînd transformarea s-a făcut în întindere și în adîncime, ne rămîne ca o mare datorie de îndeplinit să cultivăm o armonie care păstrează tot ce e bun, este prielnică înnoirii cu chibzuală și îndeamnă mereu spre mai bine.

Al. Philippide

Colocviul național de critică și istorie literară

DISCUȚIILE purtate în cadrul Colocviului național de critică și istorie literară, conceput ca o ședință de lucru a Consiliului Uniunii Scriitorilor și organizat de către secția de critică a Asociației scriitorilor din București, au demonstrat în mod elocvent necesitatea acestei întruniri. Problematika colocviului a fost, în fond, problematica criticii literare din țara noastră. Au fost prezentate numeroase idei, numeroase argumente, numeroase propuneri, toate într-un ton civilizat, constructiv, ceea ce arată maturitatea criticii și a criticilor din România, demonstrează conștiința responsabilității pe care o au față de literatură, de cultura românească, deci față de istoria actuală și viitoare a poporului nostru.

Se poate afirma că acest colocviu o răspuns apelului pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului nostru, l-a făcut criticilor. Se poate spune că s-a discutat în spiritul Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român.

Ce s-a desprins din discuțiile purtate? S-au prezentat diferite probleme, s-au adus argumente diferite, s-au încrucișat păreri contradictorii. Esența, însă, a fost că s-a discutat de pe aceeași poziție ideologică, de pe aceeași poziție politică, de pe poziția literaturii militante, manifestându-se puternic interesul de a se promova o literatură superioară, o literatură care să reflecte procesul revoluționar care se petrece în țara noastră.

În cursul colocviului, s-a exprimat ideea că ne trebuie o oarecare perspectivă, o oarecare distanțare de realitate pentru a putea scrie opere valoroase. Ideea nu este nouă și ea își are valabilitatea ei relativă. Este nevoie de perspectivă, dar ea nu trebuie să-l îndepărteze pe scriitor de realitatea în care trăiește și pe care trebuie să o influențeze într-un anumit sens.

Istoria literaturii arată că marii scriitori au participat întotdeauna la momentele revoluționare ale popoarelor lor. Noi trăim în țara noastră o revoluție. De altfel, întreaga omenire trăiește o revoluție. Omenirea a intrat într-o nouă etapă a renașterii ei, cu toate contradicțiile acestui proces. Putem noi, scriitorii, să ne sustragem acestui proces tinjind după o liniște olimpiană? Răspunsul l-au dat predecesorii noștri. Răspunsul îl dăm noi astăzi, prin operele noastre.

S-a vorbit în cursul colocviului despre necesitatea combaterii unui idilism care începe să se instaleze în unele opere literare. Trebuie să recunoaștem că unii poeți s-au întors la un semănătorism care nu se conjugă deloc cu preocupările spirituale ale omului de astăzi.

S-a discutat despre poezia patriotică. Desigur, avem nevoie de o poezie patriotică, de o poezie care să exprime dragostea de țară a poporului român constructiv al socialismului și nu de versuri „ce din coadă au să sune”.

Patriotism au demonstrat și criticii când au vorbit despre interesele superioare ale literaturii noastre. Patriotism au arătat și atunci când au vorbit despre necesitatea promovării unei literaturi valoroase. Dar nu vom dovedi patriotism când, văzind cum în revistele noastre, sau în volume apar poezii care compromit sentimentul nobil al dragostei de patrie, criticii tac.

IN timpul colocviului, numeroși vorbitori s-au oprit asupra statutului criticii și al criticului și asupra raportului dintre critic și creatorul de literatură. Este adevărat că există anumite întâmplări în viața noastră literară, în care criticul s-a găsit umilit, hărțuit, acuzat, condamnat și așezat sub obrocul unei suspiciuni duse pînă la totală neîncredere în om.

Mi se pare că s-a exprimat o justă idee atunci când citiva participanți la colocviu au afirmat că acest fapt nu caracterizează raporturile dintre critici și scriitori. Aceasta ca o constatare generală. Dar, pe de altă parte, nici nu putem ignora că există asemenea întâmplări nedorite.

Cum se poate reacționa în fața lor? Prin nu știu ce măsuri coercitive? Despre așa ceva nu se poate vorbi în domeniul artei, al literaturii. Cel mai eficace răspuns îl constituie atitudinea principială din partea criticilor, și nu unele aranjamente personale critic-scriitor, care pe ici pe colo, „prin părțile neesențiale” ale vieții noastre literare și-au făcut loc.

Politica de grupuri și grupulețe, fie ea în unele redacții, fie chiar și la Uniunea Scriitorilor, nu poate să ducă decît la deteriorarea raporturilor care trebuie să existe între scriitori, raporturi de drepturi egale. Toți avem drepturi egale în Uniunea Scriitorilor și în relațiile dintre noi.

În viața noastră literară nu trebuie să ne temem unii de ceilalți. Dacă cineva deține un număr de ani, o anumită funcție de conducere în Uniunea Scriitorilor, la reviste, la edituri, nu trebuie să ne oprească să-i privim munca în mod critic. Se poate răspunde: dar dacă el, prin puterea pe care o deține, mă împiedică să-mi public o carte, mă împiedică să scriu la o

revistă? Se poate întâmpla și așa ceva. Dar numai o atitudine colectivă a noastră, de instaurare a unui spirit tovarășesc, a unui spirit demn de numele de scriitor, numai o asemenea atitudine poate să oprească producerea unor asemenea gesturi pe care, poate, unii sint tentați să le facă.

E nevoie de o reacție colectivă față de pozițiile neprincipiale pe care unii sau alții pot să le ia, indiferent de genul literar în care se manifestă. Și dacă este vorba despre asemenea poziții, să ne uităm și în rîndurile criticilor.

Chiar în cursul colocviului s-a vorbit despre „atitudinea prudentă” pe care unii critici o au față de unii scriitori. Teama de a nu-l supăra pe autorul a cărui carte este supusă actului critic este uneori justificată prin „dependența” criticului de poziția scriitorului în viața literară. De aici și pînă la formarea de curți și feude, cu pași și menestrelli, distanța nu este mare, după cum nu este departe nici apariția spiritului de culpabilitate a criticii față de literatură, spirit despre care s-a amintit în timpul colocviului.

Este cert că nu trebuie, nu se poate să se ajungă la un „divan al gilcevi” la care să fie prezenți scriitorii de o parte și criticii de cealaltă parte, ci la un dialog dialectic în care din teză și antiteză să apară sinteza cea nouă, dialog în care nimeni să nu aibă sentimentul culpabilității, ci conștiința că fiecare, prin mijloacele sale specifice, contribuie la dezvoltarea unei mari literaturi în România, indiferent de limba în care scriem. Pentru că, pentru crearea unei asemenea literaturi, responsabilitatea o poartă scriitorii și criticii români, maghiari, germani, sirbi

și de alte naționalități care trăiesc pe pămîntul acestei țări.

COLOCVIUL național de critică și istorie literară poate fi apreciat ca un serios pas pe calea discutiunii problemelor criticii din România. Dar pasul acesta trebuie urmat de alții. Colocviul acesta a fost numai un început.

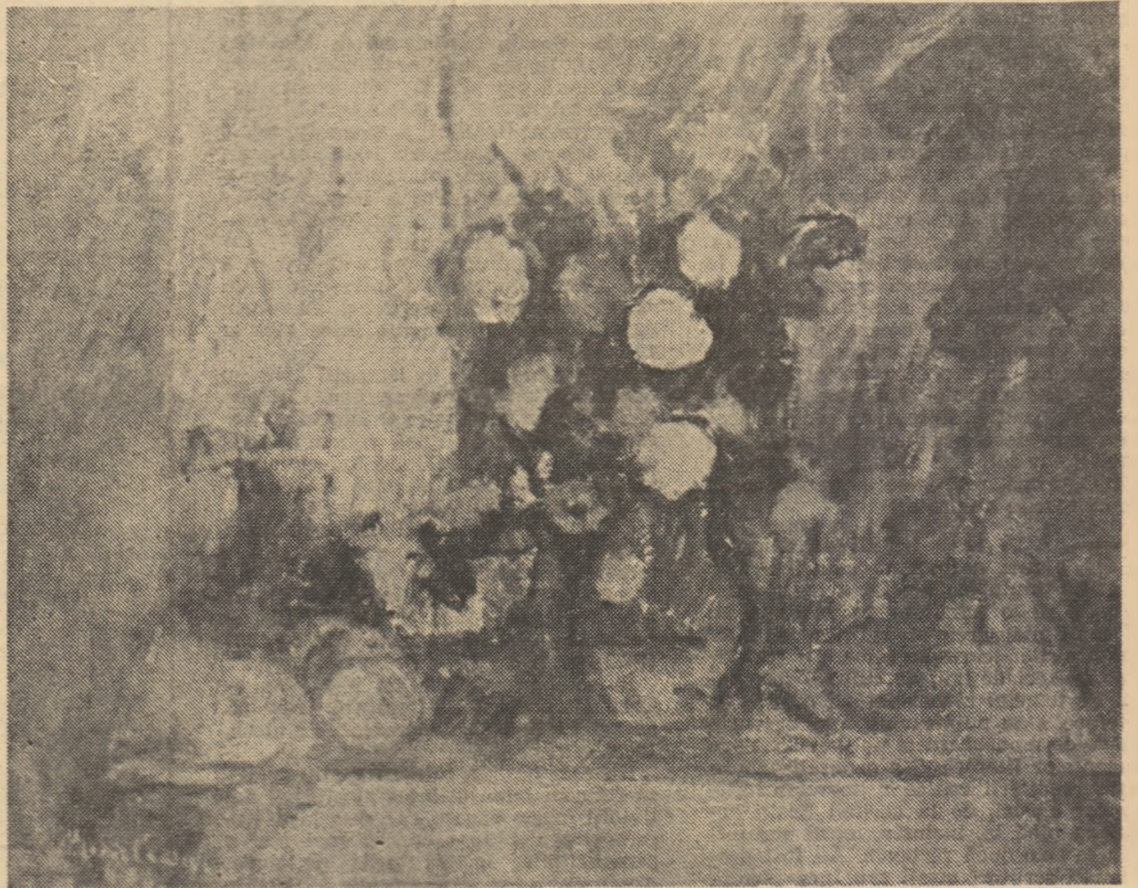
Asociațiile de scriitori și în special secția de critică de la București vor continua aceste discuții, după cum presa literară și în special revistele editate de către Uniunea Scriitorilor își vor consacra coloanele lor dezbaterii problemelor criticii.

S-au făcut în cursul colocviului numeroase propuneri practice. Biroul și Consiliul Uniunii Scriitorilor le vor analiza cu toată temeinicia și se vor lua măsurile necesare.

Cea mai repetată propunere a fost aceea a înființării unei reviste de critică. Este o doleanță, o cerere mai veche a criticilor. Este, însă, și o necesitate a culturii noastre, a literaturii din România. Vor trebui făcute eforturi perseverente pentru ca necesitatea să se transforme în realitate.

Concluziile colocviului, privindu-le critic, sînt pozitive. Dezbaterile au demonstrat că critica literară, împreună cu întreaga literatură din România socialistă, țina pasul cu istoria. Indemnurile tovarășului Nicolae Ceaușescu, indemnurile Partidului sînt pentru critici îmbolduri temeinice, astfel încît critica literară din România să demonstreze că și-o înțeles pe deplin rosturile, fapt de altfel dovedit și în cursul Colocviului național.

George Macovescu

ION MUSCLEANU:
Flori (Salonul municipal)

LIMBA NOASTRĂ

IN ultimele numere ale „României literare” au apărut câteva articole, toate interesante, consacrate problemei enunțate în titlul contribuției de față. Interesul lor este, în ciuda aparențelor, de ordin mai ales teoretic. Avem a face cu tendința, constatată pe bază de fapte numeroase, încă de acum aproape 40 de ani, de a recurge din ce în ce mai des la -e și din ce în ce mai rar la -uri, ca marcă a neutritivului plural. Constatarea a fost făcută, din nou, nu de mult, și în același sens, de către Al. Graur în cartea *Tendințele actuale ale limbii române*, citată în unul dintre articolele amintite. S-a reținut, din această lucrare, un fapt de foarte mare importanță, acela că la substantivul dir. lexical de bază al limbii noastre predomină desinența -e. Constatarea pare surprinzătoare, din cauză că în mintea tuturor participanților la discuția din această revistă nu este deloc clară originea acestui -e. Cred — se poate întâmpla să mă înșel — că, dată fiind identitatea dintre pluralul neutrelor și acela al unei mari părți din formele de plural ale substantivelor feminine, se presupune că neutrele au primit această desinență de la feminine. Se știe că partizanii genului ambigen (sau eterogen, cum i s-a mai spus) aduc, drept argument contra denumirii de neutru al acestui al treilea gen din limba noastră, și identitatea amintită chiar acum. În rea-

Despre pluralul substantivelor neutre românești

litate, originea lui -e neutru este alta, tot latinească, deci la fel de veche ca a lui -e feminin și a lui -uri. Substantivele neutre ale limbii latine aveau desinența -a. Fiind neaccentuat, acest -a s-a transformat în -ă, conform unei adevărate „legi fonetice” a limbii noastre. Cînd era precedat de un sunet palatal, -ă se prefăcea, sub influența acestuia, în -e. Astfel ajutoare provine din lat. *adjutoria*, pluralul lui *adjutorium*; măruntaie, din pluralul, neutru substantivat, al adjectivului *minutalis*. Lucrurile acestea le-a spus, acum vreo 70 de ani, un modest profesor de liceu (M. Jacotă), într-un articol din revista ieșeană, „Arhiva”. Dar contribuțiile vechi nu prea se citesc în zilele noastre, mai cu seamă cînd vin din provincie!

Desinența -e nu este, prin urmare, mai nouă decît -uri. „Noutatea”, aparentă, constă în faptul că, încă de pe la începutul secolului trecut, ea tinde să înlocuiască pe -uri, cu deosebire la neologisme, adică la cuvinte caracteristice pentru limba cultă. În unul dintre articolele care mi-au dat prilejul să intervin în discuție se arată, pe bază de calcul, că neutrele în -e la plural sînt de două ori și ceva mai numeroase decît cele în -uri. Este păcat că autorul statisticii n-a urmărit situația din trecut a neologismelor de astăzi cu -e. Sînt convins că ar fi consta-

tat ceea ce susțin eu de multă vreme, întemeiat pe fapte, că foarte multe, poate majoritatea, au avut la începutul existenței lor în limba noastră desinența -uri.

Al. Niculescu, în articolul al doilea („România literară” din 15 noiembrie), a invocat, pentru a explica situația descrisă, sumar, și aici, adică această concurență dintre -e și -uri, sociolingvistica, disciplină care îi este foarte dragă (și de aceea o... arată peste tot). Din păcate n-a sesizat care aspect al ei este valabil în cazul de față, ca să nu spun că, în măsura în care a făcut-o, a aplicat-o pe dos. Desinența -e caracterizează nu vorbirea curentă (ca să nu-i spun populară), ci pe cea cultă. Este vorba, deci, ca să folosesc un termen savant, adică foarte modern, de răspîndirea diastatică a lui -e, dar în sensul arătat de mine, nu diatopică. Mai pe românește, eu susțin că graiurile teritoriale (asta înseamnă „diatopie” — nu știu dacă se spune, dar se poate spune așa) nu au absolut nici un amestec în această luptă... frățească dintre -e și -uri. Mai ales că Al. Niculescu consideră drept inovatoare (cu preferință pentru -e) graiurile moldovenești, care, se știe, sînt în general conservatoare. Surprinzătoare, în gradul cel mai înalt, mi se pare însă afirmația sa că (citez textual) „chiar și astăzi, -uri este un prim morfem de integrare în sistemul neutrelor românești a formei unui sub-

stantiv străin, recent pătruns în limbă”. Tare aș dori să aflu de la d-sa câteva exemple de neologisme recente cu -uri la pluralul neutru.

Pe vremuri, eu am explicat răspîndirea lui -e prin avantajul că substantivele cu această desinență la plural se disting mai ușor atît de singularul lor, cit și de alte forme de plural în general vorbind. Mă gîndeam, în primul rînd, la diftongarea lui -o accentuat al temei și la africativizarea unor ocluse, ambele fenomene fiind provocate de -e. Dau un singur exemplu pentru amîndouă: *noroc* (cu *oa* pentru *o* și cu *ș* pentru *e*) în comparație cu *norocuri*, care nu cred că va fi existat, și el, de altfel, suficient de marcat prin desinență. Să nu uităm însă că tema unui cuvînt este purtătoarea reală a sensului propriu-zis, adică lexical, și că, prin urmare, deosebirea fonetică dintre cele două numere este mai expresivă, atrage în mai mare măsură atenția interlocutorului. La explicația aceasta, dată atunci, nu renunț. O completez eu adăugînd că -uri este simțit ca învechit în comparație cu -e. Așa se explică de ce rezistă încă destul de bine la substantivele vechi și mai cu seamă în graiurile populare.

Iorgu Iordan

Fidelitatea criticii

INTR-UN fel de postfață la prima lui carte, Valeriu Cristea făcea distincția între o critică a curiozității sainte-beuviene, disponibilă, infidelă, trecând din operă în operă, și una devotată mării opere, aliată, satelită; pe cea dintâi o pune sub semnul lui Don Juan, pe cea de a doua, sub semnul lui Tristan: „Trebuie să precizăm — scria el despre ultima — că preponderența abordare a scriitorilor de anvergură nu pornește dintr-un orgoliu al adeziunii la elite, din snobism... Nu din trufie, ci, dimpotrivă, din umilință, din intensitatea persistență a impresiilor lecturii, din nevoie de ocrotire, de strângere a rândurilor, dintr-o necesitate de a încheia traine alianțe literare, se naște această critică... Manifestarea ei cea mai înaltă e un fenomen de satelizare a criticului în jurul unei mari opere, pe care o luminează după gradul și specificitatea fosforescenței sale native și fără de care el riscă să se piardă și să se pulverizeze în vid.” Deși scrie cronică literară, cu oarecare consecvență, alcătuindu-și chiar și două volume de astfel de articole efemere, vocația adevărată a lui Valeriu Cristea pare a fi aceea a studiului temeinic despre mari autori, explicată de el însuși prin formula tristanescă a alianțelor, pe care cărțile maturității lui, de la *Tinărul Dostoievski* la *Alianțe literare* o ilustrează fără dubiu.

Recentele *Alianțe literare* conțin trei studii consacrate satirei (Caragiale, Argezi, Swift) și două romanului (Duliu Zamfirescu, Marin Preda), foarte instructive prin aplicație și pătrundere analitică. Înainte de orice, criticul este, și aici, un cititor atent, prelungind cu bună știință impresiile lecturii, verificându-le, ordonându-le după o idee, fără a face, decât cu greutate, pasul spre construcția liberă. Fantezia critică nu-l lipsește, dar ține de amănunte; vecinătatea textului o atrage, ca magnetismul unei planete satelită. Inhibiția aceasta nu i se poate reproșa, căci este constitutivă. Efectul ei pozitiv este garanția de seriozitate; acela negativ, o anumită pedanterie a demonstrației. Metoda criticului (tematistă sui generis) constă în documentarea minuțioasă a intuițiilor, cu lux de citate. Nimic nu rămâne doar sugerat; totul e dovedit până la epuizarea argumentelor. În legătură cu Argezi, criticul însuși afirmă polemic: „A te mărgini la caracterizarea, oricât de exactă, dar generală, a prozei lui, cursă în care, după exemplul lui G. Călinescu, au căzut mulți... — nu este de ajuns.” Nu-și cruță nici un efort și nu lasă în urmă nici o porțiță deschisă: pentru umirea, îndoiala sau dezacordul nostru. Într-un chip paradoxal, ne decepționează: voință să ne însoțească până la capăt în interpretare, ne răpește libertatea. Ne obligă să-l credem pe cuvânt. Criticul e umbra operei: stăruitoare, tenace, in-

Valeriu Cristea, *Alianțe literare*, Editura Cartea Românească, 1977.

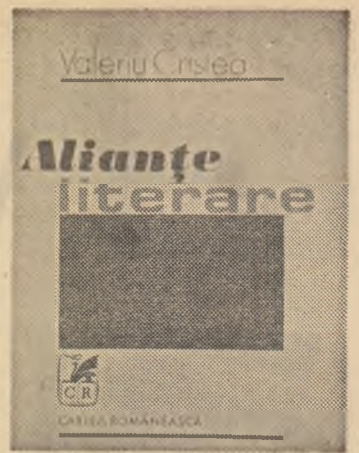
văluitoare. Colaborarea lui cu scriitorul o exclude, de la un punct, pe aceea cu cititorul. Dacă Don Juan, abandonându-și pe rind cuceririle, ni se poate părea uneori grăbit sau superficial, el nu încetează totuși niciodată a ne stârni curiozitatea față de ele; Tristan, în schimb, cu devotamentul lui împins până la devoțiune, sfârșește prin a ne interzice accesul la frumoasa Isolda. Și, în același loc: „Înțeleg critica literară ca pe un vampirism al esențelor, ca punctii succesive în măduva operei”: ca și celelalte fraze program din *Interpretări critice*, și aceasta este semnificativă prin luciditatea ei. Studiile din *Alianțe literare* sunt punctii succesive în opera lui Caragiale, Argezi sau Swift. Eșantioanele astfel obținute sînt apoi examinate în laborator. Procedura nu-i scutită de stereotipie. Spectacolul propriu-zis ni-l oferă, totuși, criticul și mai puțin opera. Aici e toată curiozitatea (ca să nu zic paradoxul) acestei critici interesate de interpretarea literaturii sub raport existențial și moral, și care ar voi să se lase absorbită de operă, s-o locuiască până la identificare: în metoda ei, oricât de vag, „științifică”. Cînd se ridică cortina, scena se află în întuneric; apoi se aprind reflectoarele, care ne dezvăluie, rînd pe rînd, aspecte, grupe de personaje, într-o plimbare lentă de-a lungul scenei; senzația de mișcare, de evoluție ne-o dă aparatul, căci personajele par cuprinse de inerție; au fost așezate într-un anumit fel de la început, sînt tiranizate de ochiul regizorului, incrementate în postura pe care el le-a indicat-o.

Aceste metafore critice urmăresc să sezeze o simplă tehnică și nu pun în discuție valoarea ca atare a studiilor, care sînt remarcabile, originale, fine. Intia lor caracteristică o constituie subtila exactitate. Să exemplificăm prin studii despre satira lui Caragiale. Esențial ar fi în prozele și comedii acestuia „inconsistența” personajelor: ele exprimă vidul sufletesc. Pe o latură, vidul e de natură socială. Mimetismul burgheziei ca clasă (și nu numai al celei românești) provine din modul cum burghezia dintr-o țară a luat-o ca model pe aceea din altă țară; e un rezultat al spiritului de schimb, prin care ea se definește. În al doilea rînd, literatura lui Caragiale reacționează la o formulă de artă, aceea psihologismul a romanului realist. Mimetismul, în acest caz, goleşte personajele de psihologie, le transformă în manechine, antipatie a prozei celei mai moderne: „În comparație cu eroii acestuia (ai romanului din secolul XIX), striviți de balotul uriaș al vieții lor interioare, Mitică poartă nonșalant și ostentativ o simplă legăturică, prinsă la degetul mic”. Și, în același stil pregnant: „Caragiale a reușit... o extraordinară „golire” a personajului literar. — Vidul — și nu egoismul... reprezintă trăsătura sa distinctivă. Printre personajele literaturii universale, ace-

lea ale lui Caragiale sînt dintre cele mai «imponderabile». El îi lasă în urmă chiar și pe Vladimir și Estragon, pe care îi «umple» întrucîtva nostalgia lui Godot, amestecîndu-se numai cu «ușorii», de care vorbea L. Raicu, din opera lui Gogol”. De la „inconsistența” psihologică la aceea fizică și, în fine, la aceea a limbajului, demonstrația criticului parcurge întreg traseul: să precizez că această inconsistență, acest vid, nu sînt o lipsă de structură: e vorba de un vid care se încheagă, de o inconsistență artistică consistentă, de un gol plin de sens.

Aici se încheie primul capitol al studiului. Legătura cu al doilea nu se vede numaidect: „măștile” caragiale. Orgoliul, modestia, vehemența polemică, sinceritatea, admirația, ironia — totul e mască. „Dacă fizionomia lui Caragiale seamănă cu o mască, una din măștile lui e fizionomia însăși”. Cînd glumește și cînd e serios Caragiale? Criticul dovedește dificultatea distincției. Cercul se închide mereu, ca un echivoc. Dar masca lipită de obraz nu e tot o dovadă a „inconsistenței”? Ca și personajele sale, Caragiale joacă o comedie a disponibilității. Relația cu primul capitol începe să se contureze; dar și cu următorul, în care cercul e considerat figura principală a multor opere caragiale: a *Noptii furtunoase*, bunăoară, unde personajele se urmăresc în cerc, sfîrșind în punctul de plecare. Inconsistența, echivocul, cercul: în trei planuri diferite (psihologie, opțiune morală, compoziție), ele se întîlnesc. Astfel de raporturi subtile ne pot da o idee de valoarea criticii. Dar ele nu sînt decît subînțelese în studiu: îl putem citi fără să le înregistrăm. Construcția studiului rămîne discretă, sau, mai bine, disimulată. E o capcană pentru neatenția cititorului? Sau o revanșă neașteptată pe care fidelitatea criticului față de operă i-o îngăduie: șansa de a colabora, dacă nu la înțelegerea operei, atunci la aceea a înșei criticii? Căci, dacă opera, atît de strict interpretată, rămîne închisă, iată, studiul însuși rămîne, compozițional, deschis. Fidelitatea față de operă oprește pe critic nu numai să fantezeze în marginea ei, dar și să exploateze direct teza generală, care, formulată, ar semăna cu o definiție; iar definiția limitează, sa-critică nuanțele. El evită distanța ca pe o speculație compromițătoare. Se scaldă în imanența textului, se ferecă în el ca într-un familiar univers protector. Emoția lui constă în a ne împărtăși această experiență; este o invitație la a o retrăi împreună, mai puțin la a o judeca. Ne conduce de mînă, ca Antigona pe orbul Oedip, prin arcanalele operei, neîncercător în capacitatea noastră de a vedea singuri: însă cine nu străbate și singur un drum, nu-l poate recunoaște.

În legătură cu Swift, într-un studiu superb, Valeriu Cristea notează: „O teroare a transparenței

pare a-i determina continuu tehnica, mijloacele”. O teroare a transparenței poate fi observată și în critica lui Valeriu Cristea: în critică transparente sînt definiția, metafora care strînge semnificațiile într-un buchet, paradoxul sau calamburul. Criticul le preferă radiografia meticuloasă. Admirabil ilustrată în cazul operei lui Swift — acest „Buster Keaton al literaturii”, prin masca glacială, persecutat obscur de vina unei neimplicări în existență, pentru care servește de alibi; dar discutabilă în studiul despre Argezi, mai puțin clar în totul; repetarea, sublinierile, nevoia de a fixa ideea duc la abundență și îngroșare. Teroarea de transparență este psihologică la Valeriu Cristea, critic, astfel, decis în judecări și precis în argumente; dar de o decizie care se disimulează și de o precizie care se complică; mult mai preocupat de a nu scăpa nici una din infinitele nuanțe decît de sinteza definitorie; amînd soluția, din scrupul de exactitate, până la a o face imposibilă.

Studiile despre roman, într-o formulă similară, dar tinzînd către tratarea monografică, reprezintă „fața însoirilă” a *Alianțelor literare*, după explorarea infernului satirei. La Duliu Zamfirescu se remarcă predilecția pentru seninătate și idilism, componente ale sufletului omenesc neglijate de romancierii setei de pămînt, cruzimii, parvenirii și pasiunii. *Tănase Scatiu* e totuși omis. Pompiliu Constantinescu propunea pentru aceștia din urmă explicația prea marii dependențe a personajului din romanul nostru (de la Păturică la Ion) de condiția socială imediată, obsesia ei; el vorbea de un caracter exponențial pronunțat. Valeriu Cristea descoperă în Duliu Zamfirescu un anticipator al eliberării. Dar de ce: „spre romanul total”? Duliu Zamfirescu dezvăluie, e drept, un aspect ignorat al conștiinței, dar îl ignoră, la rîndul lui, pe acela întunecat și dramatic. Despre „plenitudine” nu poate fi discuție, căci autorului *Comăneștenilor* îi lipsește urechea pentru sunetul înfundat, turbure, al pasiunii; el completează tabloul zugrăvit de Filimon și Slavici, în epocă, dar se îndreaptă spre romanul total la fel de puțin ca și aceștia. Mai degrabă la Slavici „volumul conștiinței” e superior în dimensiuni, în *Mara* existînd și seninătate și patimă, și dependență sociologică, și irațional. Ultimul studiu anchetează laturile conștiinței în proza lui Marin Preda, expresie în adevăr a unei conștiințe plene, într-o analiză strînsă și elegantă.

Alianțe literare este o carte profundă, densă, spirituală.

Nicolae Manolescu

Constantin Nisipeanu: „O lăută de frunze”

(Editura Cartea Românească, 1977)

■ DIN atmosfera de avangardă în care s-a format, Constantin Nisipeanu a reținut mai mult o gesticulație decît un mod de a vedea lumea. Sînt cunoscute incintarea cu care suprarealiștii disting convenția și, mai ales, fascinația pe care o exercită asupra lor instituirea de noi „reguli”. Convenții cotidiene i se opune, polemic, una deconcertantă.

În primele sale volume, autorul *Cărții cu grimase* (1933) caută și el cu fervoare o nouă „utilitate” obiectelor și elementelor naturii, ambianței. „Dacă închizi ochii — spune el în *Femeia de aer* (1943) — totul se transformă după cum îți este inima”.

Dar, cu toate violențele imagistice, frecvent prezente acum în fiecare culegere, încrederea în forța miraculoasă a visului nu este suficient de puternică pentru a-l duce pe Constantin Nisipeanu la extreme.

În „noua orientare a poetului” (Miron Radu Paraschivescu), adică în perioada de după război, trăsăturile esențiale ale acestui spirit de frondă se păstrează, dar mult „clasicizate”, temperate de propensiunea spre realism. Nu mai e prezent, însă, sentimentul, specific suprarealismu-

lui, de disperare și revoltă, care conferă o anumită tensiune textelor. În ultimul volum, *O lăută de frunze* (1977), bucuria reveriei îl substituie. Gustul convenției, o regizare aparent stingace, năivă, a candorii, preferința pentru parabolă sînt aici elementele definitorii. Iată, de exemplu, o propunere: „Alfabetul ar putea / foarte bine / să înceapă cu litera O / pentru că / e rotundă ca un cerc / și copilului îi place să se joace / cu cercul. // După litera O ar putea să înceapă / să se facă primăvară / în curte / și acolo să fie adus / cite un cal-ponei / pe care copiii să-l învețe pe rînd / cum se scrie pe tablă / litera O” (*Alfabetul*).

Undeva între realitate și suprarealitate, Constantin Nisipeanu orchestrează din nou o gesticulație preexistentă: fantezistă, asemănătoare celei a unui Petre Stoica, și, uneori, nuanțată cu inserții de real. Imagismul accentuat, baroc chiar, rămîne încă o plăcere nedisimulată: „Privește, am izbutit să mă incurc între firele / albastre ale părului tău, în livezile lui / de portocali și de măsline, printre trandafiri / de zăpadă și păuni cu coada înfioată / pregătită parcă să mistuie totul în flăcările ei” (*Drumete*). Totuși se remarcă tentația unui mesaj mai explicit, tendința spre simplificarea imaginii, dar și lipsa ei de imprevizibilitate.

În căutarea ingenuității Constantin Nisipeanu convenționalizează enorm viziunea. Există câteva titluri notabile, în special acelea în care parabola atenuază mult convenția imagistică: *Geneză*, *Gara din adincul pădurii*, și, eventual, *O ploaie secretă*. Dintre poemele fanteziste limita maximă o atinge *Leopardul*: „E greu să

spargi o piatră izbînd-o de genunchi / cum face leopardul cînd fuge de himere / gonind pe o cămilă spre casa unui unchi / ce îl așteaptă-n tindă cu carne și cu miere. // El va purta desigur discuții despre lună / cu ploupl care cîntă la poartă din trompetă. / ca să-și adune plozii să-i scape de-o furtună / turnîndu-le pe frunze rachiu cu o pipetă. // Doar leopardul poate în nopți cu lună plină / s-adoarmă printre gize într-un șopron cu fin / și enervat la culme să-și ia o mandolină / să cînte pin-adoarme ca un drumet bătrîn. / E greu să spargi o piatră izbînd-o de genunchi / așa cum altădată făcea bătrînul unchi”. Grația și spectaculozitatea ironică atenuază aici toate artificiile de construcție.

Augustin Pop

Ion Crânguleanu: „Patima libertății”

(Editura Militară, 1977)

■ CÎNTÎND patria, Ion Crânguleanu își creează în același timp un teritoriu metaforic integrator, în care se înscriu faptele și oamenii care au marcat istoria. Dimensiunea imnică cere transfigurarea realului, trecerea lui pe o treaptă superioară. Datul cotidian își dezvăluie o latură secundară, bogată în înțelesuri. În consecință lucrurile și faptele vor fi

altceva, vor fi nu imanențe, ci semnificații: „Independența e un vulture alb” (p. 41). „Cu strai de lumină, apa noastră are grai de albină / cînd urcă în ierburii și piine // din marele azi, spre marele miine” (*Doina*). Transfigurarea realului se datorează implicațiilor simbolice ale termenilor cu care el este echivalat (vultur înseamnă eroism, putere, noblețe etc.). La rădăcina poeziei lui Ion Crânguleanu stă un sistem coerent, aproape logic, de permanentă echivalare a fenomenului real cu un termen bogat în implicații simbolice.

Acest proces de egalizare, în spațiul poeziei, a obiectului cu înțelesul său, a fenomenului cu dimensiunea sa metaforică duce la contopirea totală a regnurilor și a formelor vieții. Întrepînderea lor generează un orizont proteic, în care contururile se estompează în favoarea transferurilor de sensibilitate. În schimb, acest teritoriu nu este unul amorț, haotic: el este dominat de o forță ordonatoare: „patima libertății”. Totul este luptă, dar luptă pentru ceva, sete de eliberare. Revolta țăranilor de la 1907 nu mai este numai un act social, ci unul cosmic.

Cosmicizarea evenimentelor, sacralizarea lumii prin metaforă sînt dimensiunile inerente ale oedei. De aceea universul lui Ion Crânguleanu este compus din elemente de esență superioară: vulturii, aștrii, muntele etc. Purității condiției limbajului imnic poetul trebuie să-i răspundă printr-o esențializare masivă a universului liric. Sub semnul acestei intersecții determinate stau poeziile din ultimul volum al lui Ion Crânguleanu.

Mihai Coman

Viața de student

Liviu Grăsoiu:
„Poezia lui
Vasile Voiculescu”
(Editura Dacia, 1977)

STUDENTII este primul volum al unui roman despre viața universitară dintr-un oraș, după vagi indicii, ardelean, spre sfârșitul deceniului șase, mai exact prin 1957, căci se sărbătorește la un moment dat lansarea primului sputnik în cosmos. Este descrisă atmosfera examenelor de admitere, vacanța de iarnă petrecută într-o tabără de munte, vacanța de vară și munca patriotică într-un sat de pe malul Mureșului, la secerat, ședințele U.T.M., conflictele obișnuite și reuniunile dansante, flirturile și pasiunile pe cât de năvalnice pe atât de trecătoare dintre tineri, micile și marile lor speranțe sau dezamăgiri.

Autorul vrea să fie foarte realist și reușește să fie doar superficial; elementele de autenticitate sînt limbajul colorat, de o agresivitate jucată, falsa dezinvoltură a conversațiilor, patetismul unor declarații amoroase, filosofările banale și ridicol grave, glumele tipice și răstipice ale colectivităților tinere etc. Cel puțin în acest prim volum al romanului nu se ivesc probleme complicate, nu este urmărită formarea eroilor din punct de vedere moral sau intelectual, nu asistăm la nimic dramatic. Evocarea momentelor de tensiune

*) Eugen Zehan, *Studentii*. Editura Dacia, 1977, vol. I.

din timpul examenelor, a scenelor de înflăcărare erotică sau a plimbărilor în grup, a vieții de cămin sau a celei de la „gazdă”, este pe cât de minuțioasă pe atât de inconsistentă sub raport psihologic, etic, social. Grupul de tineri nu trăiește prin individualități, ci doar printr-un limbaj și o gestică uniformă și uniformizatoare. În dialogurile lor interminabile personajele pot fi schimbate între ele fără pagubă pentru conținutul lor. Nici eroul din perspectiva căruia sînt relatate întâmplările (narațiunea se desfășoară la persoana întâi) nu capătă pregnanță și individualitate. Colegii îl numesc Robespierre pentru o pretinsă intransigență și inflexibilitate a judecății, pe care, însă, în contextul întâmplărilor din carte nu o probează. Singurul lucru care îl distinge de masa camarazilor săi este mai degrabă o anumită prețiozitate a comentariului. El trăiește în mijlocul colectivității studentești, rupt de mediul familial pe care aproape niciodată nu-l evocă, într-un prezent vesel și exuberant, din când în când fals încordat, fără un gând de viitor, fără o amintire care să-i configureze personalitatea. Neavînd consistență psihologică tot ceea ce spune despre el și ceea ce spun alții despre el se izbește de un gol fără rezonanță.

Romanul e scris după rețetă, cu certa intenție de a-i face pe tinerii prieteni ai lui Paul niște eroi simpatici. Tonul e sfidător ironic, bășcălios, lipsit de emotivitate în scenele de grup, și senzual melodramatic în scenele care surprind infiriparea, împlinirea și degradarea iubirii dintre Paul și Nelly. O oarecare severitate o capătă doar în relatarea ședinței de U.T.M. Există un comic al narațiunii pe care autorul, evident, mizează (replicile vioaie, glumele năroade, verva neconținută a personajelor), dar și un comic involuntar care-i ratează intențiile. Acesta provine mai ales din prezumția personajelor, din insistența cu care, în ciuda dorinței de autenticitate, autorul nu face decît să parodieze, să mimeze dezinvoltura și istețimea lor. Îndrăgostitul Paul vede în cam flușturateca Nelly o „ființă ciudată”, „capabilă de iubiri totale ca și de trădări totale...”, rămîne perplex în fața micilor ei capricii erotice cu aerul că descoperă taine complicate și își exprimă uimirea și admi-

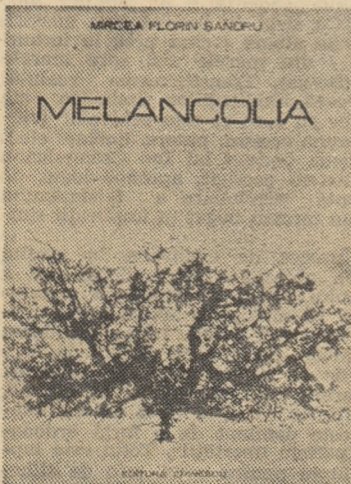
rația într-un limbaj curat caragialesc: „Știa că o doream, cit de mult o doream, și la cită ingenioasă abilitate trebuia să recurgă pentru a reuși să se mențină inaccesibilă, deși, inevitabil, abordabilă... Ea însă voia s-o doresc constant, cu același paroxism!... Găsea în asta chezașia perpetuu palpabilă a intensității și statorniciei sentimentelor mele”. Dar asta nu-l împiedică s-o suspecteze uneori de „cabotinism juvenil”. Mai ales cînd fata alunecă spre meditații, „spre aforisme și introspecții, reflectînd asupra viitorului, un viitor perfid și halucinant, care gonește mereu în fața noastră, fără nici o șansă pentru noi de a-l ajunge, cu toate că îl depășim mereu, fără a-l ajunge și a-l depăși vreedată...” Fata însăși se crede „o superrafinată” și se plinge că a gîndit întotdeauna mai mult decît trebuia și, din păcate, întotdeauna prea tîrziu, lăsînd faptele să-i precedă „gîndurile și raționamentele”. Eroul, „cu tupeul pe care i-l dă candoarea”, străbate primul an de facultate cu succese remarcabile profesionale, și sociale, i se prevede o evoluție promițătoare în volumul următor. În acesta nu are parte decît de conflicte minore, terse care nu-l solicită prea mult, cu excepția unei vagi suferințe erotice, trăite la nivelul unor speculații cam ridicole și disproporționate.

În rest, romanul e presărat de replici de genul: „— Hai salcîm și-mpinge roaba!”, „Nu-mi plac bancurile voastre, măi mini-marafetule!”, „Ia-ți caravana ta și umblă!”, „Gata, puștilor, nu mai fiți mirlani!”, spune una din fete adresîndu-se grupului de băieți care le onorează cu „sideralelor”, „salopetistelor” și își agită astfel prietenii: „Fetelor, faceți ceva cu imbecilii ăștia care uită că există! Nu puteți seduce niște bieți mucoși ce vă ignoră?” Colegii se salută astfel: „Salve, trucidătorilor!” „Evvivo, somităților! Muritori de trei parale, ia priviți în fața voastră!” „Salve, eminentelor!” etc. Cartea alunecă printră asemenea replici de un umor dubios, meditații neîndurător de false și de banale, și descrierea celor mai simple reacții sufletești cu un exces de sofisticare.

Dana Dumitriu

Ion Dună

„Melancolia”

ATREIA carte a lui Mircea Florin Sandru* se situează, fără înnoiri spectaculoase, în prelungirea unui debut remarcabil, de care s-a mai vorbit o vreme cu oarecare insistență, deplin meritată: *Elegie pentru puterea orașului*, 1974. Debutul surprindea prin tonul de o modernitate

*) Mircea Florin Sandru, *Melancolia*, Editura Eminescu, 1977.

tate dezinvoltă, pătrunzător lirică și ușor ironică, prin frazarea tinerească, normal adaptată ritmurilor citadine, valorilor și uneori „problemelor” de tipică civilizație contemporană. Prea multe nu s-au schimbat în cei cîțiva ani consecutivi afirmării. O notă de îngîndurare melancolică, anunțată încă din titlul noului volum, o notă de vagă interiorizare ar veni să nuanțeze acum caracterul exuberant juvenil, frumoasa decizie a primelor elanuri:

„Seara citeodată te simți singur în univers / Adormi și singele îți înflorește în somn ciuperca uriaș / Călătorești; oeste colinele lumii cineva aruncă lumină, / Din mare ies salamandre galbene; uneori / Orașele miroasă pucioasă / Orbi și singuri, gîndacii rod stîlpilor de telegraf, / Casele scad, planeta-i o stingere lină / La orizont se sting încet sateliții; sînt toate la fel, / Viața și moartea: un rîu al sudorii, și noi / Un pergament al lumii trecute, un pumn de cenușă vulcanică” (*Cenușa*).

Un mod al meditației temperate, parcă împunîndu-și singură să nu prindă mari aripi, să nu tulbure peste măsură, aspirînd doar să se integreze normelor unei emisii egale, de o distinsă cursivitate, caracterizează rostirea de astăzi a tînarului poet.

Un calm elegiac, cîndat (al oboselii? al „înțelegerii”? și una și cealaltă ori-

cum premature) ripostează posibilei agitații a gîndului, întorcînd-o din drum, spre contemplație și resemnare:

„Focul de lemne umede mai arde / Seara cade pe noi ca o cămașă / Îmbracă-te de mine, îmbracă-te de moarte / Cînd mai aproape și cînd mai departe / Pune-ți pe piele pulbere să ardă / Rostogolește-te încet prin iarbă / Ascultă singele cum urcă-n brațe / Căi pe dealuri se topeș în ceață, / Stelele bubuie încet în cer, / Planetele alunecă în mare, / Cu trena lor de pulbere și fier / Sună din săbii mari oștiri de umbre, / Coapsele tale plîng încet de moarte / Îmbracă-te de mine, îmbracă-te de viață / Cînd mai aproape și cînd mai departe” (*Seara*).

N-aș zice că această încetinire legănată și somnolentă a versului ar putea reprezenta calea de viitor a poezului. Virtuala sa originalitate se lasă descoperită în altă parte. Menținerea în „lume” și gustul realității de fiecă zi a modernității noastre, lipsite de ostentativitate metaforice și de vasele grandorii romantice, menținerea în firescul rostirii și încrederea în substratul de la sine liric al acesteia, produc farmecul natural, tonusul plăcut al versurilor lui Mircea Florin Sandru. Emfaza, dilatarea sufletească și pretenția sublimă de ordin intelectual, cu tot alaiul de falsități, ce însoțesc declanșarea lor în poe-

zia altora, lipsesc din producția sa, care izbutește să-și mențină tonul normal, de o emotivitate simplă, necăutată, chiar și atunci cînd poezul nu are să ne divulge revelații zguduitoare:

„Nu e nimic de făcut prietene, la fel sînt și eu / Atîns de curgerea unor ploii trecătoare, / Singele nostru se face mai rece / Cîte o așchie se desprinde și cade din soare, / Pulberea crește în carnea noastră, noi nu simțim, / În lăuntru trupului cineva creștează o linie vie, / Cineva ne zidește, ne pipăie blind, / Seara descoperi că ești singur în fața unei foi de hîrtie” (*Trecere*).

Într-o *Meditație asupra lumii contemporane*, enumerarea motivelor pentru care „poetul poate să fie uneori trist” nu depășește un prag previzibil, de suferință mijlocie, cuminte:

„Cineva mai apasă pe sternal lumii / Fiindcă-i place s-o audă tipînd / Trece cu bocancii de fier / Peste trupul ei blind, / În unghiul sub care privește poetul / Mai trec mirese însingurate / Cineva mai scoate în lume pumnul / Și lovește prin spate”.

Se întâmplă desigur toate aceste lucruri regretabile în „lumea contemporană”, acestea și altele pe care poetul înțelege să le constate și să le numere conștiințios („În aortele lumii cineva mai trimite otravă / Cînd dau mina unii mai lasă nomol / Plouă cu cenușe pe mare, cînd sărută / Unii mai înseamnă cu vitriol / ... / Griul nu e îndeajuns pentru toți. / ... / Unii mai au răsuflarea de gheață” etc.), dar de aici, de la descrierea paradoxal indiferentă a situațiilor „încă” nesatisfăcătoare, în care „unii” sau alții sînt implicați, și pînă la reflecția profundă, șocantă, cu adevărat răscolitoare asupra vieții de astăzi, e o distanță greu de evaluat.

Lucian Raicu

Acolade critice

aurel martin

ACOLADE

EDITURA EMINESCU

AUREL MARTIN ilustrează tipologic o situație atît de rară încît pare ieșită din comun, excentrică: istoric literar prin formație și prin structura personalității, el s-a consacrat totuși actualității cu o conștiințozitate ce probabil se explică și prin originea lui ardeleană. Participând la toate dezbaterile și discuțiile pe teme curente ale contemporaneității cu articole echilibrate, grave în ton și sprijinite stabil pe invocarea unor permanențe culturale și literare, foiletonist selectiv și intermitent, prezent cu intervenții de autoritate, nu și autoritare, ori de cîte ori dificultatea chestiunilor reclamă o opinie măsurată, iubitor mai ales de poezie și — e de presupus — degustător de rare esențe lirice, Aurel Martin și-a compus nu mai puțin și un stil, un fel de a scrie nu doar foarte personal, ci chiar inimitabil. O succesiune de propoziții scurte, sacadate, eliptice de predicat, dezvoltate asociativ și scizipar, după un principiu mai degrabă poetic: pagina critică are la Aurel Martin aspectul unui poem solemn cadențat, arborescent totuși, luxuriant și inextricabil ca o exotica junglă. Comentariul se preface într-o construcție cu arhitectură barocă, legăturile dintre termeni sînt suprimate obținându-se o continuitate a surprizei, un imprevizibil constant: „Cîte o Alexandră populează fiecare capitol al romanului. Întruchipînd o fațetă sau alta a misterului Vieții înseși. Credința Bărbatului într-o realitate deopotrivă fizică și metafizică, sublimă, răscolitoare, tulburătoare, fidelă și infidelă: Femeia. Al cărei nume primordial e Eva. Cum al Bărbatului e, tot primordial, Adam. Cuplu etern. Frământat de neliniști. Avînd nostalgia paradisului și a certitudinilor, prin prisma (aici) a Bărbatului care vrea să scape din Infern, vi-sînd la Eden. Gîndind-o pe Eva ca Beatrice, Veneră, Madonă, Antigonă,

Penelope, Desdemonă. Sau spre a mă raporta la **Moartea lui Orfeu**, ca o Euridice. Metafore ale frumuseții absolute. Fizice. Morale. Absolute, uneori, prin unitate, alteori prin prevalență. Prin armonia contrariilor. Prin izolarea trăsăturilor de excepție. Alexandrele lui Laurențiu Fulga, abstracție făcînd de ultima, dotată instinctual cu toate farmecele ingenuității, ale vârstei cunoașterii și autocunoașterii, purtînd măștile jocului și ale tainelor descoperite, realizează imaginea poliedrică nu atît a Femeii cît a senzației Vieții. A izvoarelor veșnice ale acesteia. A vieții exercitînd atracții polarizante prin ceea ce a oferit și mai ales prin ceea ce ar putea oferi omului care rivnește pătimăș s-o trăiască prin toți porii sensibilității sale. Un ideal dedus prin real. Un bun. O proprietate. O necesitate. (Laurențiu Fulga între Eros și Thanatos). În asemenea împrejurări critica lui Aurel Martin este, evident, una „creatoare”, în sensul dobîndirii unei independente realizate nu printr-o îndepărtare de textul comentat, ci prin absorbirea acestuia într-o compoziție de sine stătătoare. Printr-o „înfrățire”, printr-o „imbrățisare” ducînd la contopire: acesta e, probabil, și înțelesul vizat de critic prin titlul noii sale cărți *).

Dar „acolada”, termen ce implică și o participare afectivă (vizibilă în selecție: Aurel Martin scrie, în recentul volum, despre Eminescu, Tudor Arghezi, Mihai Dragomir, Ștefan Aug. Doinaș, Nichita Stănescu, Laurențiu Fulga, Marin Preda, Eugen Barbu, Ion Brad, Dinu Săraru, Adrian Marino, Mircea Malița, Maria Banuș, Veronica Porumbacu, Nina Cassian), nu exclude luciditatea. Cultura, gustul și acel bun-simț despre a cărui „floare” Lovinescu spunea că „e mai puțin răspîdită decît s-ar crede” sînt elementele principale în determinarea atitudinilor criticii, ferme, decise, niciodată însă extremiste. Amplul comentariu intitulat oarecum neutru **Eminescu despre cultură, civilizație, artă și literatură**

rămîne o contribuție exemplară în acest sens. Poziția lui Aurel Martin într-o chestiune ce a făcut obiectul unor inutile controverse este clară și exprimată cu acea onestitate care a făcut întotdeauna cinste unui critic: „Care a fost orizontul cultural real al lui Eminescu e greu de știut. [...] Mai convenabil e să vorbim, în cazul primei întrebări, de enorma sete de informație a scriitorului, de interesul acordat diverselor aspecte ale vieții spirituale și ale civilizației, de nevoia civică de a-și exprima, în legătură cu ele, opinia. Cum mai ușor, mai realist e să ne referim la răsunetul postum al unora din ideile sale, la însemnătatea lor în definirea mai completă și mai nuanțată a personalității lui Eminescu, la rolul lor în configurarea unui statut românesc al conceptului de cultură, la caracterul axiomatic cu care timpul le-a investit. Proporțional cu gloria mereu crescîndă a poetului. Riscînd chiar, prin pana unor apologeti, să le confere, în sens aproape mitic, dimensiuni de postulat. Părerii formulate incidental au devenit, începînd cu momentul sămănătorist, idei de referință în caracterizarea spiritualității noastre. Cunoscînd interpretări chiar abuzive. Convertindu-l pe Eminescu din amator în specialist. Din om de cultură, interesat de problemele cetății, în teoretician. G. Călinescu era îndreptățit să pună la îndoială seriozitatea unor comentatori care, prin absența simțului decanțării, depășeau marginile obiectivității elementare și desenau encomiastic imaginea unui ideolog multilateral dotat, la nivelul superlativului”.

Aurel Martin posedă acest „simț al decanțării”, atît de necesar oricărui critic, și cînd scrie despre Eminescu, și cînd scrie despre Mihai Dragomir (un text de o vibranță și totuși discretă melancolie), și cînd scrie despre Dinu Săraru (aici cu o vădită strategie a dispunerii obiectivelor: în **Niște țărani** se remarcă prezența unei mentalități „exploatare” însă „și de alți prozatori, mai cu seamă munteni”, pentru ca în comentariul la **Clipa** să se indice exact despre ce era vorba — „exploatarea

moromețiană a locvacității personajelor”). Curioasă rămîne totuși înțelegerea **Carnetelor europene**, pasionanta carte a lui Adrian Marino. Aceasta ar fi apropiată, după Aurel Martin, de spiritul călinescian; în realitate, **Carnetele seamănă** mai mult cu **Fragmente dintr-un jurnal** de Mircea Eliade. Apoi, ducînd mai departe o raportare a lui Adrian Marino însuși, se vorbește despre „complexul Dinicu Golescu, adică al uimirii, al inferiorității”: e, acest „complex”, o prejudecată a istoriei noastre literare, o „invenție critică” pe care bătrînul text al **Insemnării...** Golescului n-o confirmă. În sfîrșit, chiar opoziția stabilită de critic, în virtutea căreia cartea lui Adrian Marino s-ar distinge prin „interesul manifestat nu pentru viața cotidiană, ci pentru cea eternizată în bibliotecă, în muzeu, în anticariat” mi se pare forțată: **Carnetele europene** (ca și **Teoriile lui Mircea Zăciu**) transcriu o experiență spirituală personală, termenii ce pot fi puși în contrast fiind nu strada și biblioteca, piața publică și galeriile muzeelor, ci trăirea intens intelectuală a oricărei împrejurări și consemnarea neutră, de ghid turistic, de Reisesführer. În sfîrșit, mi se pare discutabilă identificarea lui „homo politicus” cu „patriot” (nici toți oamenii politici nu sînt patrioți, nici toți patrioții nu sînt oameni politici). Însă o carte de critică își vedește viabilitatea prin chiar faptul de a îndemna la discuții și **Acoladele** lui Aurel Martin au din plin această însușire.

Mircea Iorgulescu

* Aurel Martin, **Acolade**, Editura Eminescu, 1977

„Succesul” și „Influența” (III)

■ „HAMLET” ÎN ROMANIA. Iată un titlu acoperit exact și complet de materia critică pe care o acoperă! Aurel Curtui, autorul acestui studiu apărut în seria „Confluente” a Editurii Minerva, procedează la o atență și aplicată depistare a „succesului” și „influenței” de care s-a bucurat în literatura română dramaturgia shakespeariană în general și **Hamlet** în special, punînd în joc bogate cunoștințe de limbă engleză, patos filologic și frumoase ambiții critice. Acestea din urmă, ca să punem răul în față, nu ajung să se realizeze pe parcursul lucrării, autorul menținîndu-se într-o atitudine encomiastică față de cîteva modele de exegeză a operei lui Shakespeare sau, cînd nu oferă citate ori nu face trimiteri, emițînd judecăți critice de tipul „proteică și complexă, drama shakespeariană este un tezaur al literaturii și culturii universale”. În schimb, cînd e vorba de a compara versiunile românești din **Hamlet** direct cu originalul sau între ele pe baza originalului, rezultatele sînt dintre cele mai interesante.

Ca atare, capitolul al doilea al studiului („**Hamlet**” în românește) va fi și cel mai convingător. Mai întîi pentru că, documentar vorbind, cercetătorul se află pe un teren ce-l este foarte bine cunoscut, în toate formele lui de relief, și, al doilea, pentru că pe acest teren fără secrete el folosește un instrumentar adecvat și o metodă convenabilă, prilejuind cititorului un contact lămuritor cu istoria celor 15 versiuni românești din **Hamlet**, pre-

cum și atributele specifice fiecăreia. Comentînd traducările, indiferent de vechimea lor, de la aceea după intermediar german a lui Ion Barac din 1800—1810, rămasă în manuscris, sau după intermediar francez a lui D. P. Economu, editată în 1855, pînă la acelea, considerate exemplare, ale lui Vladimir Streinu și Ion Vinea, tinărul anglist clujean e mereu interesat de stabilirea valorii fiecărei tălmăciri prin largi și, uneori, extrem de amănunțite analize stilistice, gramaticale și lexicale, urmărind alternativ fidelitatea față de litera și de spiritul originalului, nu fără un efort remarcabil de calificarea tipurilor de expresivitate întîlnite într-una sau alta din traduceri. În acest sens demonstrația comparativă îl conduce aproape în toate cazurile la concluzii exacte. Amintesc numai analiza în paralel a traducerilor infăptuite de Vladimir Streinu și Ion Vinea, întru afirmarea meritelor artistice și a specificității acestor versiuni cu adevărat excepționale. (De altfel, exemplară prin calitatea traducerii, ediția lui Vladimir Streinu din 1964 constituie, după opinia mea, prin prefața, notele și comentariile însoțitoare cea mai serioasă privire critică și istorico-literară asupra tragediei lui Shakespeare din cîte s-au produs în critica românească).

Capitolul al treilea al lucrării lui Aurel Curtui, dedicat de asemenea „succesului” piesei dar la nivelul comentariilor critice e o critică a criticii pozitivistă și cuminte, rezumînd fără exces de opinie

opiniile exprimate de scriitorii și criticii noștri de la Maiorescu, Gherea, Rebrea-nu la Streinu. Al Dușu și Dan Grigorescu, clasate disciplinat și didactic.

În fine, capitolul al patrulea, mai restrîns, investighează sub titlul **Ecouri literare hamletiene în literatura română** „influența” piesei printre scriitorii noștri, mai ales printre poeți. Absența, amintită la început, a calităților de critic îl face pe autor să confunde prezența lui Hamlet ca motiv livresc la cutare poet cu ceea ce am putea numi starea hamletiană a altuia, iar debilitatea formației sale de teoretician literar îl obligă să amestece de-a valma concepte altminteri inconfundabile, ca de pildă acelea de influență și de referință. A te referi într-o poezie la Hamlet nu înseamnă deloc că ești și influențat de el, după cum a fi influențat de Shakespeare (sau de oricare alt scriitor), nu înseamnă a te referi la el citîndu-i o replică, un titlu ori un personaj.

Scrișă impersonal și greoi, cu neglijențe uneori inadmisibile (de ex. „asociat cu substantive de o putere de sugestie desult de puternică”, pag. 113), lucrarea lui Aurel Curtui impune sub aspectul analizei comparatiste factologice și al documentării lingvistice, dezamăgînd sub aspectul spiritului critic și al stilului. Poate că într-o teză de doctorat cu subiect atîta de particular acesteia din urmă nu prezintă cine știe ce importanță. Poate...

Laurențiu Ulici

Calendar

- 1557 — a apărut la Brașov — Octoihul, prima carte tipărită de diaconul Coresi
- 1821 — s-a deschis, la minăstirea Trei Ierarhi din Iași, sub conducerea lui Iordache Săulescu, „Școala de românește și latinește”
- 1878 — B. P. Hasdeu începe publicarea celor trei volume din **Cuvinte den bețrani** (ultimul volum a apărut în 1881).
- 1878 — Al. Odobescu editează lucrarea lui N. Bălcescu — **Istoria Românilor** sub Mihai Vodă Viteazul.
- 1.1.1868 — s-a născut G. Murnu (m. 1957)
- 1.1.1868 — s-a născut I. Al. Brătescu-Voinesti (m. 1946)
- 1.13.1.1878 — a apărut la Sibiu ziarul „Observatorul”, sub conducerea lui George Barițiu
- 1.1.1897 — s-a născut Vasile Băncilă
- 1.1.1913 — s-a născut Radu Popescu
- 1.1.1917 — s-a născut Vera Hudici
- ianuarie—iulie 1928 — a apărut la Clujna revista „Urmuz” editată de Geo Bogza
- 1.1.1928 — s-a născut Teodor Pică
- 1.1.1928 — a murit Valeriu Brăniște (n. 1869)
- 1.1.1934 — s-a născut Jiva Popovici
- 1.1.1939 — s-a născut Emil Brumar
- 1.1.1939 — a apărut la Iași, pînă la 31.XII.1939 „Jurnalul literar”, director G. Călinescu (seria a II-a, 1947)
- 1.1.1944 — s-a născut Mircea Muthu
- 1.1.1947 — s-a născut George Virgil Stoescu
- 1.1.1948 — s-a născut Dumitru M. Ion
- 2.1.1891 — s-a născut Aron Cotrus (m. 1961)
- 2.1.1910 — s-a născut Mircea Streinu (m. 1945)
- 2.1.1920 — s-a născut Francisc Păcurariu
- 2.1.1933 — s-a născut Ion Băleșu
- 3.1.1853 — a apărut la Sibiu „Telegraful român”
- 3.1.1886 — s-a născut Ion Grămadă (m. 1917)
- 3.1.1901 — s-a născut Hermine Pilder
- 3.1.1909 — s-a născut Dan Smlințescu
- 3.1.1912 — s-a născut Wolf Aichelburg

A CEST an 1977, anul XXX al Republicii, se încheie frumos, zice prietenul meu Ion Hașeganu, primarul comunei Tilișca din Mărginimea Sibiului, ia uită-te ce zăpezi, ce zăpezi groase, care, sus, pe munți, pe munții cei nalți, trebuie să fie caste. Da, e un an care se încheie frumos, într-un decembrie alb, pe un pământ a cărui culoare provoacă metamorfoza tuturor tonurilor vieții noastre, chiar și a celor mai puțin luminoase, spre serafic și cast. Da, văzută de-aici, de pe prispa Tilișcăi, din satul ăsta al cărui nume sună ca o zgardă de clopoței, România, vorba lui Hașeganu, e foarte frumoasă, neșpus de frumoasă, zice el, sub albul zăpezii care transfigurează lumea, ridicând-o la celestea imaculatei concepțiuni, ca și (tot vorba lui Hașeganu) zorii de primăvară sub răsărirea castă a ghiocelilor. Da, vorba lui, în România asta a noastră iarna e atât de frumoasă, atât de aproape de primăvară, sub zăpezile-i fastuoase dar efemere ca și un voal nupțial de mireasă, încât ai zice că ninge cu ghiocelii, încât ai zice că ninge cu răsărire. E un an care se încheie frumos, într-o vatră a armoniilor în care ninge cu ghiocelii, în care violențele firii ne încearcă doar rareori, în care viscoalele, ca și dogoririle primăverilor, par doar ciocniri mai energice de diapazon într-o partitură simfonică ce se compune ciclic, rotund. Nici o încordare. Decît numai cea a oamenilor.

Da, sfîrșiturile noastre de an, aceste sărbători ale iernii în care de treizeci de ierni o așezăm și pe cea a Republicii, au, toate, pe fundalul sărbătoresc de arginturi scumpe, acest accent încordat, pe care-l imprimă oamenii. Sărbătorile acestea sînt intense, dar scurte, cit să ne tragem răsuful, că să luăm, din nou, aerul cel mai de sus al piscurilor spre care tindem, cit să ne destindem o clipă fruntea, între încordarea anului care a fost și a celui și celor care vor fi. Așa e, tovarășe Hașeganu ?

Prietenul meu nu-i un sentimental, e, dimpotrivă, un om aspru, uneori chiar dur, cînd ar trebui să fie doar drept, dar, mă rog, asta-i treaba lui și a obștii ce l-a ales în fruntea ei, care-l ține în fruntea ei de vreo șapte ani și cu care, s-ar zice, se înțelege destul de bine, odată ce la

poarta lui vin nu numai oameni cu jalbe, ci și colindători cu buhaie și catrinici. De fapt, asprimea lui, cită e, e un tatuaj al vieții săpat în suflet și pe piele de niște ani încordați, de niște treizeci de ani încordați, în care a fost și copil de țaran, deci țaran, păscind oile de la șase ani, la șapte dîndu-le prin strungă, la opt mergînd cu atelajul cu cai la pădure, și tînăr muncitor pe șantierele socialismului, și elev la „seral”, ca apoi să ajungă învățător, apoi profesor, apoi activist de partid. Deci, de cînd e Republica, e al Republicii, al industriei ei, al agriculturii ei, al culturii ei, al vieții ei social-politice, astfel încît, în aceste rînduri despre Republică, pot să-l implic, fiindcă el însuși, de fapt, ca milioane alții asemenea lui, s-a implicat.

Sînt milioane de oameni asemenea lui, participanți direcți, unii iluștri, la făurirea acestei istorii republicane a României sau martori, cei mai mulți anonimi, ai ei. Oameni care, dacă și-ar scrie viața, ar avea ce scrie, dar, evident, ei nu și-o scriu, unii din modestie („nu știu să scriu”), alții fiindcă n-au primit un indemn expres, alții fiindcă (zic ei) n-au timp, scrisul fiind, într-un concept popular la care țilișcanul Ion Hașeganu aderă, o treabă de pensionari sau de oameni care nu au ce face. Cînd cei care n-au ce face nici ce spune, atunci inventează povești. Ca să nu inventez povești, îl iau drept interlocutor și colaborator al gîndurilor mele despre Republică (pe care, întimplător, le scriu la Tilișca) pe omul care, întimplător, e lingă mine, pe care-l cheamă Ion Hașeganu, care e unul dintre milioanele de oameni ce și-ar putea scrie viața, confundată cu cea a Republicii.

D AR mai întîi, îl voi lua ca interlocutor pe Ion Bolnavu, cu care m-am întîlnit, acum cîteva zile, în munții Lotrului, sub aceleași zăpezi, poate și mai frumoase acolo, unde cerul e mai aproape, și care a trăit Republica, în toți anii ei, „pe linia-întîi”, în punctele ei de maximă concentrare a adevărurilor și sensurilor care i-au luminat devenirea. În 1947, cînd s-a proclamat Republica, Ion Bolnavu era tînăr brigadier pe șantierul de la Salva-Vișeu. A muncit

REPUBLICA,

apoi la Bicaz, apoi la Cheile Argeșului, apoi la Lotru. La Lotru este din 1965, anul de început al marelui șantier, anul Congresului al IX-lea al partidului, anul cînd Republica Populară a devenit Socialistă. De atunci e secretarul Comitetului de partid al șantierului „cele mai mari hidrocentrale de pe riurile interioare”, de atunci trăiește aici, în munții aceștia sălbatici, abrupti, radicali, severi și lunecoși ca un perete, cuprins în solidaritatea frînghiei, a cătării, a gesturilor, a respirației cîtorva mii de oameni, trăiește în spațiu! acesta al eroismului pe care noi, cei de jos, îl privim cu emoție, cu uimire, dar nu prea mult, fiindcă încep să ne doară ochii, deși, fără ca să ne dăm prea bine seama, urcăm și noi, urcăm după ei, după cei îndrăzneți, după cei asemeni oamenilor Lotrului, care bat, undeva, sus, bornele, care fixează corzile, care ne trimit îndemnuri, care ne asigură că numai începutul e greu. Îi iau ca interlocutor pe Ion Bolnavu fiindcă locul în care trăiește el, acest pisc înalt al emoțiilor și al febrilor muncii, acest balcon al marii construcții, performanță a eroismului și a gîndirii tehnice românești, e un loc privilegiat, e un loc din care țara se vede bine.

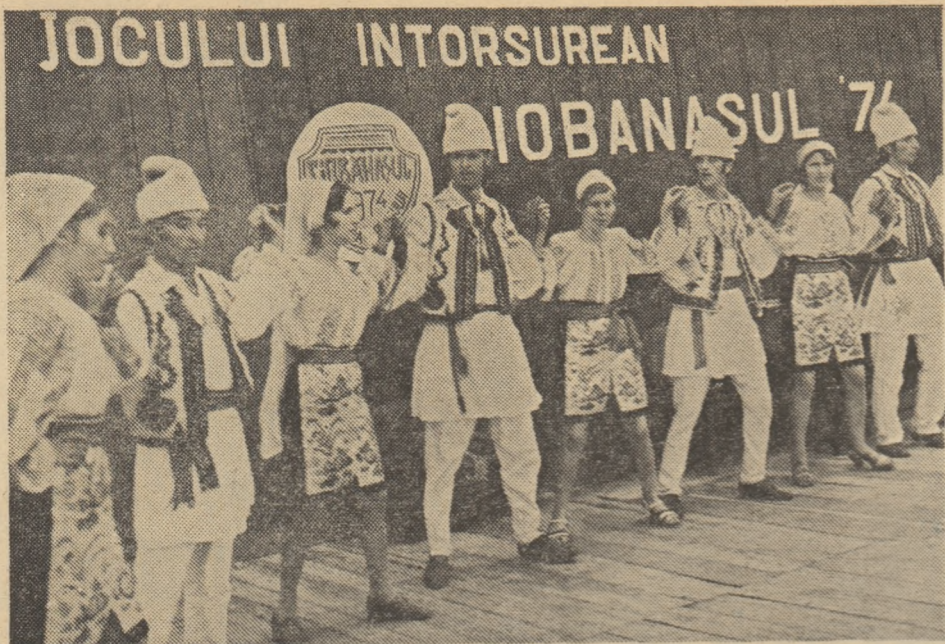
Cum se vede, de-aici, de lingă el, de lingă omul Lotrului, Republica, în acest An XXX al devenirii ei ?

A fost, zice Bolnavu, un an încordat, eroic, a fost un an de eforturi mari, adesea excepționale (la Lotru, de pildă, marea centrală electrică subterană de la Ciungget, săpată la 104 metri sub talpa muntelui, a început să prolifereze, să dea naștere unui ciopor de pui, unui cîrd de oglinzi care sar în cascadă, cu intermitență ritmică, fără să se spargă, o suită de ceruri așezate în trepte, pe Lotru în jos și apoi pe Olt). A fost un an de eforturi mari, eforturi făcute de toți constructorii României, de un întreg popor de constructori, care a devenit o singură ființă cu munca sa, cu construcția sa. Un popor care știe că asemenea eforturi sînt necesare, vite! necesare pentru prezentul și viitorul lui, care știe că înăuntrul lor, al acestor eforturi adesea excepționale, se află cheia acelor succese reale, durabile, grație cărora excepționalul n-o să devină o permanentă, grație cărora ne asigurăm, an de an, acel ritm continuu, constant și impetuos de înaintare pe toate planurile. Prin aceste eforturi, România socialistă și-a construit o industrie, al cărei ritm de creștere este printre cele mai ridicate din lume, prin această industrie și prin aceste ritmuri România acestui An XXX al Republicii este de 38 de ori mai puternică, spun statisticile, decît în 1938. Dens în evenimente (și vom vorbi, zice Bolnavu, și despre aceste evenimente), adevărat concentrat de istorie, acest An XXX al Republicii va rămîne un an memorabil în cronică existenței noastre, în înfăptuirea Programului P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, prin multiplele solicitări la care am răspuns, chiar dacă în planul muncii și-al vieții noastre s-au interferat accidente neprevăzute, surprize țînind de legile oarbe ale naturii, precum cutremurul de la 4 martie, care ne-ar fi putut întîrzia întîlnirea cu bilanțul sărbătoresc de azi. Nu au întîrziat-o, dimpotrivă. Succesele acestui an, ca și al celor ce l-au premers, cei mai dinamici din noua noastră istorie, ani-colorar al revoluției, ani al căror facor de idee și faptă a fost Congresul al XI-lea al comuniștilor, au făcut ca, în acest de-

cembrie, Conferința Națională a Partidului să dezbată și să aprobe programe de anvergură privind suplimentarea producției industriale, suplimentarea investițiilor și, pe acest temel, suplimentarea, prin grăbirea accesului la civilizație, la confort și la împlinire spirituală, a vieții omului.

C ARE e viața oamenilor din munții Lotrului, cum trăiesc ei ? O furtună cu pulber și spic de ger în vîrf, venită de peste munți la fereastra noastră, ne amintește, și mie, și lui Bolnavu, acel aspru decembrie al anului 1947. Regăsim și retrăim acel sfîrșit de an 1947, acel decembrie istoric atît de dur și atît de plin de enigme și de nădejdi. A fost un an de sfîrșit de veac, un an de sărăcie și foame, un an (ca și cei care l-au urmat) de crudă încordare și bărbăție, anul cînd s-a născut, ca o supremă nădejde, Republica. Unii din noi, pe vremea aceea, și interlocutorul meu se înregimentează neșovăielnic printre ei, „da, zice el, și eu eram printre ei, o recunosc”, unii din noi, pe vremea aceea, amețiți de aerul tare al înălțimilor, cu mințile risipite în stratosfera visului, confundam visul cu realitatea, piinea din vis cu cea de pe masă. Aceasta din urmă a trebuit să devină zilnic mai mare, chiar dacă nu întotdeauna mai albă, să aibă, oricum, o consistență, cea consistență minimă pentru ca oamenii să poată trudi, gîndi sau visa. Iar aceasta a pretins efort, a pretins încordare, a pretins sacrificiul unei întregi societăți ce, renunțînd la desert, renunțînd uneori și la piinea mai albă, a investit în prințul imbelșugat al zilei de miine, al celor ce vor veni după noi, conștientă de acest sacrificiu, de acest provizoriu, mai lung mai scurt sacrificiu, și prin aceasta dovedindu-se generoasă, generoasă precum acești constructorii ai Lotrului, care trăiesc în munți, în zăpezi și viscole, ca să trimită căldură, lumină și energia celor rămași la poale. Generoasă precum constructorul care, cînd își termină treaba într-un loc, își pune cortul în altă parte, trece din cort în baracă, din baracă în cabană, rîvnind mereu confortul unui bloc, dar care, odată blocul înălțat, îl abandonează, lăsîndu-l aceluia care, venind din urmă și așezîndu-se definitiv, privesc eroismul construcției ca pe o simplă datorie împlinită față de ziua de ieri. Și constructorul, de fapt noi toți, uitînd de azi, aleargă frenetic spre miine și spre poi-miine, lăsînd în urmă bucurii pentru ieri.

Ce a rezultat, se vede. A rezultat România de azi, a rezultat glorioasa istorie, corolar al întregii noastre istorii, a acestor din urmă ani, luminați de Congresul al XI-lea al partidului, etapa maximei afirmări a socialismului românesc, etapa maximei înfloriri a României socialiste. Economiștii, spune interlocutorul meu, apreciază drept gigantic efortul unor mari puteri în cursa Cosmosului, dar uită sau ignoră, cu voie ori fără, efortul unor țări mai mici care, în cursa pentru lichidarea rămîinerii în urmă, pentru emancipare pe toate planurile, pentru sincronizare cu civilizația contemporană, fac investiții echivalente ca greutate (inteligență, forță de muncă, deci eforturi, resurse economice, tehnice, financiare) cu coloșii acestei lumi, dacă punem în balanță potențialele lor absolute angajate în această cursă. Mai sînt de captat niște riuri, ultimele din cele peste 80, colectate din zeci de munți, dirijate prin 150 km de tuneluri săpate în

„Ciobănașul” la Intorsura Buzăului

Centrul orașului Covasna

LA ÎNTORSURA CARPAȚILOR

VENIND dinspre nord, dinspre izvoare, nu departe de Sfântu Gheorghe, Oltul, vrînd parcă să mai vadă o dată munții, își strunește mersul, se-ntoarce către obirșie, pentru ca, apoi, să coboare către Țara Făgărașului.

Ca un voinic trece Oltul prin Sfântu Gheorghe, ca un voinic plecat în lume după bine, cu dor de Marea cea Mare. Așa ajunge la Sfântu Gheorghe. Și minunile nu întîrzie să-i așină calea. Pe malul stîng, temeliiile unui nou cartier. Macaralele se mai rotesc pe deasupra lor. Viitoare străzi și alei n-au încă nume. Betonul aburește în autocamioanele care-l transportă către locurile unde trebuie așezat.

LA ÎNCEPUT au fost munții, și apele, și pădurile, și trecătorile dintre munți, și văile înverzite, răsăritul și apusul, nordul și sudul. Apoi s-au ivit oamenii, în lumea acestor frumuseți. Pe malul unui fiu al Oltului, nu departe de vadul acestuia, la Arieșud, a fost descoperită o așezare neolitică ce atestă o cultură înfloritoare, asemănătoare altor așezări de aceeași vîrstă, descoperite în Muntenia și Moldova. Țara lui Decebal cuprindea în rotundul ei și aceste pămînturi. Urme de cetăți și de așezări la Covasna, pe Valea Zinelor, atestă viețuirea dacilor pe malurile Oltului, aici, la umbra Carpaților. La Ghelînța și Surcea, tezaure de pe vremea strămoșilor noștri. Cucerirea Daciei a însemnat înrădăcinarea latină pe aceste me'eaguri. Limesul roman coboară de-a lungul Oltului sau urcă înspre crestele munților. La Brețcu, Boroșneul Mare, Olteni, Comălău — urme de castre. De vatra actuală a orașului Tir-

gu Secuiesc se înalță așezarea numită Praetoria Augusta. Augustae se numea castrul și, probabil, așezarea romană din gura Pasului Oituz de astăzi.

Oltul a fost martorul statorniciei noastre, martorul dragostei noastre nețarmurite față de acest pămînt. Sinzieni, Poian, Cernat, Angheluș, Ozun, Sfântu Gheorghe sînt doar cîteva localități care atestă temeinic aceasta. Apoi, începînd cu mileniul al doilea al erei noastre, vrerea istoriei a fost ca pe malurile aceluiași ape, la umbra aceluiași păduri, în jurul aceluiași izvoare, în vetrele aceluiași așezări să trăiască loialtă românii și secuii, să trăiască în omenie, sub semnul frăției, să-și imprumute unii altora datini și obiceiuri și nume, să lupte împreună împotriva împilării. Oamenii acestor locuri au semnat în nemuritoare pagini de glorie scrise la Vaslui, la Călugăreni și-n multe alte bătălii purtate în numele dreptății și libertății. De aici, din Dalnic s-a ridicat Gheorghe Doja, și tot de aici s-au pornit tunurile fabricate de Gabor Aron la 1848. Prin pasul Buzăului au trecut o parte din oștile lui Mihai Viteazul.

Neîntreruptă a fost lupta comună a românilor și secuiilor pentru o viață mai bună, împotriva împilării, condusă, în anii ilegalității, de Partidul Comunist Român. Eliberarea României a deschis o nouă eră și în viața oamenilor de pe aceste locuri ale județului Covasna.

PÎNĂ cu cîteva decenii în urmă, Tîrgu Secuiesc era un oraș al breslelor și meșteșugarilor ce-și purtau zilele după norocul tîrgului, oraș al ulițelor-curți, unicat din punct de vedere arhitectonic între alte orașele de talia lui din Transilvania, un oraș unde, în afara tîrguri-

lor săptămînale, nu se mai petrecea nimic deosebit, o răscruce a drumurilor ce legau, prin pasul Oituz, Moldova de Transilvania. După Eliberare, în procesul de înnoire a țării, și în această așezare au început să pătrundă, treptat, elementele economiei, ale vieții noi, socialiste. Cooperativa meșteșugărească, fabricuțele industriei locale s-au dovedit a fi neîndestulătoare, nu puteau cuprinde visele, năzuințele oamenilor.

În vara anului 1967, cu prilejul vizitei secretarului general al Partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, aici, la Tîrgu Secuiesc au fost puse temeliiile înălțării viitorului oraș, temeliiile platformei industriale și, se-nțelege, ale noului cartier, ale noilor școli, creșe, grădinițe, spații comerciale. Și rînd pe rînd, cele patru unități economice ale platformei industriale au intrat în funcție. Odată cu ele, orașului i s-au adăugat aproape două mii de apartamente, cărora li se vor alătura, în actualul cincinal, încă pe atîtea, în pas cu dezvoltarea noilor întreprinderi. Și pentru că cifrele au o mai mare putere de sinteză, pentru că ele exprimă suma faptelor și-ale înfăptuirilor, le relatăm așa cum ne-au fost prezentate de tovarășul Varga Antal, secretar adjunct al comitetului orașenesc de partid: „Valoarea producției industriale a orașului a crescut în 1977 de 4,4 ori față de anul 1970, urmînd ca, în 1980, acest spor să fie de 8,8 ori, orașul Tîrgu Secuiesc aducîndu-și astfel o importantă contribuție la realizarea unei producții globale industriale, la sfîrșitul actualului cincinal, în valoare de peste 10 miliarde lei, așa cum prevăd documentele celui de-al XI-lea Congres al Partidului. Demn de remarcat este faptul că investițiile au fost mai mari cu 179 la sută față de cincinalul precedent. Și nu poate fi trecută cu vederea ponderea industriei constructoare de mașini în producția globală a orașului, care va ajunge la peste 50 la sută”.

Năzuințele oamenilor din Tîrgu Secuiesc s-au împlinit aievea datorită politicii Partidului privind dezvoltarea fiecărei localități, a fiecărui județ. În numai un deceniu, orașul a cunoscut o dezvoltare nebănuită prin forța socialismului.

ÎNTORSURA Buzăului este o așezare pornită pe drumul urbanizării de aproape zece ani. Încă n-a deprins toate obiceiurile orașului. Încă mai privește înapoi cu nostalgie. Ciucașul, muntele, stăruie în preajma orașului ca și cum i-ar fi fost dat în grijă. Și Buzăul, riul care și-a împrumutat numele multor vetre aflate pe malurile sale. Și oamenii, acești minunați păstrători de datini și de obiceiuri strămoșești, oamenii care s-au desprins de păduri au început să treacă pragurile unităților industriale.

Cu vrec patru ani în urmă, sau poate cu cinci, la Intorsura Buzăului a fost înființată cooperativa meșteșugărească „Arta Covasnei”, în cadrul căreia s-a înființat o secție de țesături specifice locului. Fiecare țesătură este o metaforă izvorită din datină, din autenticul și frumosul port popular al bătrînilor locului. Fiecare țesătură poartă numele celei care a „născut-o”, așezînd cu grijă, culoare lîngă culoare. Elena Her-

meneau a înflorat un model descoperit din întîmplare pe stîlpul unei porți, stîlp înfrumusețat cu cioplitură de un meșter iscusit și necunoscut. Rodica Neagoe s-a inspirat de pe modelul încrustat pe o furcă de tors moștenită de la străbunica ei Garofina Boriceanu, cea mai talentată țesătoare, a preschimbat în frumusețe și culoare însemnele de pe lada sa de zestre, socotită a fi cea mai frumoasă ladă de prin partea locului. În felul acesta, rădăcinile datinilor noastre strămoșești capătă noi și nepieritoare înfățișări.

INDUSTRIALIZAREA județului Covasna a determinat însemnate mutații în conștiința și preocupările oamenilor. Cultura a cunoscut un reviriment necesar. De pildă, la noua casă de cultură a sindicatelor din Sfîntu Gheorghe își desfășoară activitatea peste 300 de artiști amatori cuprinși în diferite formații artistice — dansuri populare, grup de recitatori, formație de teatru, brigadă artistică, grup vocal folcloric, colectiv de montaje literare, grup cameral de muzică clasică etc. „Zilnic la activitățile casei de cultură participă peste 600 de oameni ai muncii, tineri și vîrstnici, bărbați și femei, oameni de cele mai felurite profesii”, ne spune Parică Străchinaru, directorul acestui lăcaș de cultură. La actuala ediție a Festivalului „Cîntarea României”, formațiile Casei de cultură a sindicatelor sînt hotărîte să obțină rezultate și mai bune decît în precedenta ediție. Și tot la Sfîntu Gheorghe se află Biblioteca județeană care numără în prezent peste 100 000 de volume, ai cărei cititori se înmulțesc în fiecare an cu încă o mie, care se străduiește și izbuteste să intensifice pătrunderea cărții în tot județul. Bibliobuzul, o inițiativă locală, duce cărți, spre vinzare și pentru împrumut, în satele aparținătoare, suplînd astfel o mai veche lacună a comerțului cu cartea în așezările rurale.

„Ciobănașul”, la Intorsura Buzăului, „Nufărul”, la Reci, „Nedeia mocăneasă” la Voinesti, lîngă Covasna, „Festivalul cîntecului, dansului și portului popular” de la Balványos sînt tot atîtea manifestări culturale cunoscute și recunoscute ca tradiționale, la care participă artiști amatori din multe județe ale țării, după cum artiștii amatori covasneni duc culoarea și ineditul frumosului de pe aceste meleaguri carpatine în alte județe unde se organizează asemenea manifestări culturale.

Și, ca o mărturie elocventă a dragostei pentru cultură a oamenilor de aici, români și maghiari, o aduc tot cifrele. La întia ediție a Festivalului național „Cîntarea României” au participat peste 2 050 de formații, reunind aproape 35 000 de participanți de toate vîrstele, de toate profesile.

OLTUL, după ce trece pragul orașului Sfîntu Gheorghe, încearcă să-și împietrească pentru o clipă, doar pentru o clipă, unde pentru a vedea frumusețile adăugate de om frumuseților pe care natura le-a dat acestei încîntătoare părți de țară, acestei străvechi vetre românești pe care astăzi, în libertate și înfrățire, români și maghiari deopotrivă, înalță în zarea munților și a sufletului, edificiile vieții socialiste.

Radu Selejan

La Balványos, pe scena Festivalului cîntecului, dansului și portului popular

Lumina de pe fruntea țării

I

Cună cu trezeci de spice
Țara pe frunte și-a pus;
Și spicele au boabele pline,
Și spice mai proaspete nu-s.
Și trezeci de sorii fără moarte
Pe-al patriei cer ard curați -
Luminind, să se vadă departe
Măreția acestor Carpați.

II

Lumină de pe fruntea țării
Pogoară-n cugetul meu lin
Și-n marea ochiului 'nălțare
Dorm străbunicii-n cristalin.
Lumină mai presus de fire
În spațiul sufletului blind
Pătrunde semănând iubire -
Negind privilegiți și-afirmind.

III

Sint frate-al luminii acestui pământ -
de ceruri albastre și murmur de ape.
Zimbetul meu
pe fața lui infloresce;
solemnele-i virste
prin virsta mea fumegă.
Sint frate-al mindriei acestui pământ -
de credință, de iubire și luptă;
coborim din străbuni
către-aceiași liman,
în urmași
etern dăinuim-vom.
Sint frate-al speranței acestui pământ -
de zboruri, tăceri și-nmiresmate

ne-am născut amindoi
din aceeași lacrimă-a Soarelui,
bate în noi
aceeași secundă.

IV

Intinderea aceasta trece prin sufletul
meu

luminindu-l,
promulgând două legi:
Neuitarea și Certitudinea.
Aici cind se naște-un copil,
Țara îi pune pe frunte-o coroană
cu pietre scumpe;
speranțele.
Și coroana trece de pe-o frunte pe alta
și speranțele devin impliniri,
luminind
prin ani și prin veacuri...

V

De morții mei vorbește - acest pământ,
De visul lor ce-n trunchiuri zvelte suie.
Și-acest pământ eu îl binecuvint -
Un alt pământ mai demn pe lume

El nici o clipă n-a murit prin vreme,
Chiar de l-au rupt copite și obuze -
Fiindcă-a purtat flori proaspete

Credințe-n piept și cintece pe buze.
El niciodată n-a fost cuiva rob
Și-ngenuncheat nicicind nu o să fie!
Căci demnitatea, strinsă bob cu bob,
Stă libertății lui drept temelie.
Curg apele, curg doinele bătrine
Pe-acest cuprins, intinerind mereu.
Intindere de dragoste și piine -
Pământul țării, dulce - crezul meu.

VI

Sintem pietrele
rotunjite de ape,
bătrine ca timpul -
Certitudinea albiilor
ducind către mare.
Sintem pietrele
bune pentru temelile caselor
și pentru statui -
Care sub toate trecerile
rămân.

VII

A murit Mircea cel Bătrîn
și s-a făcut pădure tinăro
ce-a împinzit cimpia și munții
de-l zice românului
verde ca stejarul.
A murit Ștefan cel Mare
și s-a făcut tindă de biserică,
sunet de clopote,
dar mai ales
Istorie și Țară.
A murit Mihai Viteazul
și s-a făcut apă limpede -
un riu bărbos și năvalnic
curgind prin cele trei principate

Desen de Raluca Grigorea

să spele singele păgini al dușmanului
ce-i invadase moșia.
Toți au murit,
toți s-au dus
cu vintul, cu iarba; toți
trăiesc în istorie și-n datini,
curg prin singele nostru.

VIII

Acolo
pe Muntele Mare -
la odihnă străbunilor...
Iată ceața-nălțându-se,
Iată muntele
tinăr-bătrîn apărind
ca o dumnezeiască ființă
Pământul născându-l; Iată Izvoarele
cu neliștea noastră curgind
pe sub ierbi, pe sub lespede sfântă
a acestor tăcute morminte
către Valea Ne-ntoarcerii.
Și vulturii
ca niște mari aștri
dând Munteului ecoale -
pierdut pe jumătate în neant.
Și nu mai știi de unde începe
viață și moarte.

IX

Romb peste romb,
inimă lângă inimă
coloană fără sfârșit:
Patria mea.
În soare și-n vinturi
dreaptă-nălțându-te,
orizonturi scrutind,
din mindrie,
din demnitate.
Vitejia străbună
îți stă temelie;
dragostea noastră
e aurul sfânt
care-ți dă strălucire,
innobilindu-te.

X

Pe-aceste vechi platouri inalte, pe unde
străbunii umblară, pe unde
doar brazii visează în sarica
vintului;
lângă aceste fără de moarte

observatoare ale luminii, întiiele
sărutate de razele soarelui, din care
țara întreagă se vede; aici
mi-am lăsat limpede inima
să lumineze, să ardă, să sune;
viscolul
să n-o poată stinge.

XI

Spre-altare mindre
de păduri bătrine
potecă-ntinsă sufletu-mi străbate
și neamuririi vine să se-nchine -
inscrisă-n brazi și-n ulmi, pină departe.
La rădăcina lor e Țara, Neamul,
tăria care urcă-n trunchi zvicnind;
sint nopțile ce arc făcură ramul
și diminețile care-l destind.
Sint vinturi oarbe ce-au căzut cu
frunza,
veac după veac, de muguri vii negate;
e-acea minune ce dislocă stinca
dind ghindei dreptul la eternitate!
De-aceea, la altar de codru-adinc
cugetul meu cucernic se inclină -
Mărire floărilor ce nu s-a stins în vint,
ce soare deveni-n amiază plină.

XII

Țară străveche, țară de părinți,
Ca niște copaci viguroși cresc cintecele
tale;
la lumina ta ne-nchinăm dimineața,
cu silabe de vulturi din inimă smulși
pe cerul tău
ne scriem iubirea.
Știm dincotro vii,
știm încotro te îndrepti -
de sufletul nostru aproape
ca prundul de marea
care l-a zămislit.
Lângă tine
prețuim prietenia și vinul,
lângă tine ne privim neclintiți
eternitatea
și trecerea.
Țară străveche,
cu frunte de soare -
a dragostei fără egal
și-a Virfului cu Dor
totdeauna.

XIII

Lucești - albă stea -
Dulce țara mea,
Humus cald și piatră -
Nemuririi vatră.
Strugurii-ți se coc
Pe obcini de foc,
Aburiți de rouă -
Vin de viață nouă.
Țară - sfânt pridvor
De iubiri și dor,
Țară ca o floare,
Dulce sărbătoare!

XIV

Să mă cuprind de frumusețea ta,
Cind frunza-n codru-ncepe-a murmura,
Cind peștii-n iaz se pregătesc de nuntă
Și-alături apele-n turbină cîntă.
Să mă cuprind întreg de tine, Țară,
Cind lin amurgul în bătrini coboară,
Cind răsăritul urcă-n prunci de miere,
Și-azul se imbată de-o tăcere.
Să mă cuprind adinc, pină-n destin,
De cerul tău frumos ca un chilim,
De mare și de munți, cind mă inundă,
Cu veșnicia ta, orice secundă.
Și-astfel cuprins de-a pururi, rămînind
Licăr de stea și patimă de gînd.

XV

Trăiesc într-o inimă de ciocirile
numită România
ce zboară cu mine spre soare -
Și iat-o-n amiază!
De-atîtea tonuri...
De-atîta vastă întindere...
De-atît urcuș în spirală...
Nici nu mai știu cine cîntă:
eu cînt, sau pasărea.

XVI

Vine un timp
cînd pasărea nu mai e pasăre,
ci doar o umbră a propriului cîntec
dumnezeiește culcată
în timpanele lumii.
Vine un timp
cînd riul nu mai e riu,
ci doar o oglindă a propriilor maluri
sau lumina din ochii copiilor
ce-l poartă cu ei, senin, pretutindeni.
Vine un timp
cînd eu nu mai sint -
cînd cu riuri și paseri
voi rămîne închis într-o notă înaltă
din marea Ta simfonie.
Vine un timp,
cînd eu voi fi Tu.

XVII

Binecuvîntată clipa aceea
peste vecii suspendată -
ca vulturul mării
pe-ntinderi albastre, după furtună.
Binecuvîntat spațiul ei
fără de limite,
descoperire de sine
numindu-se.

XVIII

Țărîm nuntit ce seamăn n-are -
de griu și datine străbune -
Patria mea nemuritoare:
lăcașul meu de-nchinăciune.
Mă-nchin seninei ei credințe
și cred în ea nestrămutat,
cum crede holda în semințe
și aștrii-n drumul ce-l străbat.

XIX

Treizeci de cercuri poartă în tulpină
copacul țării mele de lumină -
și-n fiecare cerc, nestrămutat,
sint gindurile noastre care bat.

XX

Și treizeci de sorii fără moarte
Pe-al patriei cer ard curați -
Luminind, să se vadă departe
Măreția acestor Carpați!

Dim. Rachici

Debuturi în preajma Anului Nou

Trei actrițe

TREI tinere, aflate de-abia în al doilea an de studenție, debutează ca actrițe pe scena Teatrului Mic, în *Efectul razelor gamma asupra anemonilor*. Titlul original al piesei lui Paul Zindel, romancier și dramaturg american, apărută în 1970, a avut felurite traduceri la noi, de când umblă prin secretariatele literare, propusă de Alf. Adania, și de când s-a proiectat și filmul, făcut în 1972 de Paul Newman ca regizor, cu soția sa Joanne Woodward. Cuvântul englez „marigold” ar desemna floarea numită la noi gălbenea, dar cineva a zis la un moment dat „crăiță”, care e altceva, iar pe urmă margaretă, care e oricum altceva, și acum „anemonă”, care nu e decît cărnosul și violaceul nostru dedețel. Dar, firește, nu problema botanică e aici de prim ordin, nici măcar cea sugerată a fi de fizică, ci problema umană. Descinzind din dramaturgia lui Sarroyan și a lui Tennessee Williams, mica și dura dramă ce ne e înfățișată azi povestește cum în condițiile sordide ale unei familii nevoiașe și neputincioase în lupta cu viața, purtând povara unor tare biologice, trăind din expediente dubioase și într-o stare continuă de dezaxare, pe un morman de gunoi deci, crește o plantă nouă, plâpindă dar încăpăținată, care aspiră spre soarele unui cer curat. Școlărița Tillie, elevă eminentă la materiile științifice, îndrăzneț experimentatoare, descoperă, prin fizică, frumusețea imensă a universului și capătă o credință de flacăra într-un viitor mirific. Nu o pot încovoia nici sărăcia, nici umilințele, nici răutățile insuportabile din casă; ea se sprijină pe propria ei convingere și pe indemnul unui profesor dăruit.

Această fetiță e intruchipată cu surprinzătoare personalitate de Rodica Negrea, de pe acum actriță din creștet pînă în virful unghiilor, jucind cu toți nervii în tensiune, într-o agitație continuă, preocupată minuțios de tot ceea ce face, dezvăluind din cînd în cînd o fețișoară săgălnică și trăgînd din cînd în cînd o viziură metalică peste acest chip ce devine impenetrabil și impunător matur. Impresia de spontaneitate și deopotrivă de organizare meticuloasă a gesturilor, a concentrării, ori a zăpăcelii se datorește unui temperament scenic deosebit, pe care studiul îl modelează, după cum se vede, cu succes. Sora școlăriței, Ruth, cea suferindă de o boală psihică, exemplar al deșuchierii pretimpurii, e configurată, de asemenea, cu talent și apropiere, de Adriana Șchiopu, ea parcurgînd cu atenție stările contradictorii, nevrozele și parezele, blîndețea și sadisme exaltate tinere, implicîndu-se cu agerime în acțiune pe locul secund dictat de afabulație. Angela Ioan, siluetînd, în apariție fugace, o elevă care țintește numai sărmana notorietate a unei clipse de succes școlar, pasișînd singaci celebritățile televiziunii, e și ea remarcabilă — astfel că profesora lor, Olga Tudorache, mamă în piesă și, într-un fel, și în studioul didactic — poate fi mulțumită. Actrița însăși se desfășoară pe scenă admirabil (citeodată însă, ca în actul doi, prea demonstrativ, cu risipă de mijloace mimice) în ipostazele acestei femei mîndre și umile, exasperate și tandre, trecînd excelent de la momente de paroxism la altele de prostrație, apoi la indiferența tulbură a lipsei de speranță și la resemnarea domestică în care mai plîpăie totuși o unică rază de omenie. Făcînd un fel de mumie umblătoare, Ioana Ciomirțan dă neașteptate vibrații personajului mut, de un tragism conținut.

Dacă spectacolul are atîtea calorii intelectuale și afective apoi aceasta se înțelege și pentru că a fost creat cu individualitate, la granița dintre o realitate de pegră suburbană și un fantastic astral, semnificînd în permanență o mîndrie omenească invincibilă. Regia Cătălinei Buzoianu a focalizat astfel măruntele peripeții într-un punct strălucitor ca un nucleu radiant de umanitate. Peste decorul atît de inventiv aglomerat de către Mihai Mădescu, cu vechituri și obiecte de prisos, pîrînd ruina de tîlchea și scinduri putrede a unui fost castel orgolios, apar imagini policrome ceoase lărgînd cadrul cazului. Și, la sfîrșit, fosforescențele stranii ale cosmosului, cucerit deocamdată la modul poetic, printr-o nădejde proaspătă.

Clădit cu credință și aplicație, într-o cadență sprintină — pierdută doar un moment în partea a doua — adunînd sensurile disperse, uneori populiste, ale piesei într-o idee actuală percutantă, spectacolul Teatrului Mic își prelungește efectul benefic asupra noastră, dîndu-ne una din relativ puținele satisfacții ale primei părți a stagiunii, aceea de a ne afla, fără dubiu și cu reală plăcere, la teatru.

Un regizor

VALERIU PARASCHIV își încheie studentia regizorală și își începe cariera profesionistă cu un debut marcant, la Teatrul „Nottara”: *Intoarcerea fiului risipitor*, după o piesă a scriitorului sovietic Alexandr Vampilov. Ca mai toți regizorii tineri el a optat pentru o creație literară autentică, nu pentru un surrogat literar. Dramaturgul e realment interesant, fiind prezent acum pe scenele noastre cu patru lucrări de diverse dimensiuni și grade de originalitate, aceasta pîrîndu-mi-se însă cea mai personalizată. Întîmplările sînt visate de doi tineri ușuratici, care rîmînd noaptea la un capăt de Moscova, în ger, într-un cartier nou, unde nu li se deschide însă nici o ușă. Își imaginează o posibilitate de comunicare cu necunoscuții din încăperile calde de dincolo de ferestrele și ușile obscure. Ridicînd ca niște Asmodei pereții acelor case, ei merg cu inchipuirea spre o comunicare modestă, cu oamenii modești, într-o ambianță neambițioasă. Dar chiar și în inchipurile apar neconcordanțe între vorbe și fapte, între declarații și sentimente. Poncife ale unei literaturi și arte mai vechi, înecate în sirop, sînt spălate astfel binisor cu apă rece și limpede, apoi deșcojite cu meticulozitate ironică. Miezul lor se vîdește a fi cruzimea, o cruzime ciudată, aproape neomească, înălțîndu-l deodată pe autor la un rang de moralist glacial, necruțător cu aparențele, tenace în restabilirea conformităților cu adevărul adevărat, chiar dacă acesta e absolut dezagreabil și total antiidilic.

Nu știm dacă unul din tinerii ce visează va rămîne acolo, dimineața, sloi, ca o statuie cristalină menită a perpetua amintirea singurătății și înarătatitudinii, sau se va trezi la viață; nu știm cum vor evolua raporturile dintre părinți și copii, logodnici, lubiți, prieteni, din episdia imaginată oniric. Incertitudinile se păstrează și în compoziția scenică; tranzițiile de la ceea ce se petrece în frig și întuneric la ceea ce s-ar putea petrece într-o căldură și o lumină săracă și (a treia oară) la ceea ce ar fi posibil într-o atmosferă diafană, în mișcări aeriene și suavități de operetă, se săvîrșesc indecis. Nu există o logică a continuității formale. Dar există, în ansamblu, o logică aspră a frustrării; pe urma autorului, regizorul o păstrează aproape pînă la capăt, uneori evaziv, alteori bărbătește, citeodată în metafore friabile, altădată în expunere directă, de transparență sticloasă a gheții. El folosește cînd tonul vodevilesc, cînd zeflemeaua distilată, cînd ironia abia perceptibilă, cînd imprecizia lipsită de disimulări, într-un amestec de moduri cam fistichiu, păstrînd însă întotdeauna intact substratul încrîncenatei satire.

Hazliu sau trist, spectacolul se gravează, printr-un efort talentat și anevoios de creație, într-o materie tare, liniile rezultate fiind mai adinci ori mai superficiale, și după cum le-au săpat actorii. Căci distribuția e și ea foarte amestecată, Viorel Comănic, unul din cei doi tineri rătăcitori, are umor și inventivitate, situîndu-se mereu, cu largă disponibilitate, în centrul problematic al viziunii scenice. Ioana Crăciunescu însă, dimpotrivă, dereglează categoric toate intențiile regizorale și ale celorlalte personaje față de fata numită în piesă Nina, rostînd replici de bumbac cînd le așteptăm să fie de mătase și manifestînd inclinații de cumătră exact cînd se presupunea o comprehensiune gîngășă, de adolescență tulburată de un impuls insolit. Răzvan Vasilescu (debutant și el, încă student-actor) îl joacă pe al doilea tînr, numit Busighin, cu dezinvoltură și vitalitate, urmărînd, pe o gamă tonală amplă, sinuozițiile sufletești ale personajului, timbrînd adecvat intervențiile neașteptate ale acestuia, dar Dan Anton Vasiliu (student-teatrolog, pîrînd doar, cum s-ar zice, scena) e numai simpatic, țînînd mai greu pasul cu partenerii, făcînd, ce-l drept, tot ce trebuie, dar la limita artizanală a actului interpretativ. Ion Simlinie, actor consolidat al trupel, poartă exponențial toate calitățile și cusururile întregii distribuții, el fiind cînd un interpret distanțat polemic de personaj, cu umor mușcător și subtil, cînd o apariție plată, de ins rățîcit prin împrujurim, cînd luînd în serios melodramatismul unui părinte nefericit, în postura lui Duval tatăl din *Dama cu camelii*. Din cite îl știm are destulă experiență și înzestrare ca să se hotărască, în decursul reprezentațiilor, pentru o concepere coerentă și controlată a tuturor nuanțelor acestui rol-cheie, divers și în același timp unitar prin atitudinea consecventă a autorului față de el. Traducerea lui Andrei Băleanu, traducere cursivă, a unui om de teatru, scenografia utilă (dar și ea cam peștrită) a lui Sică Rusescu, ilustrația muzicală a lui Ion Hetea (ajutînd diferențierea planurilor de acțiune), aparițiile trecătoare ale actorilor Anda Caropol (foarte judicioasă), Vasile Lupu, Ruxandra Sireteanu (spiritală), Valeriu Preda (încă nefixat) l-au sprijinit pe regizor în debutul său.

Să-l salutăm apariția în universul scenei.

Doi scenografi

DACĂ n-am fi știut cine semnează montarea piesei *Războiul vacii* de Roger Avermaete, (scriitor flamand, n. 1893), piesă epigonică, lipsită de importanță, la Teatrul Giulești, și ni s-ar fi spus ulterior că ar fi iscălită de regizorul Dinu Cernescu, n-am fi crezut cu nici un chip.

Acum, după ce am aflat că lucrurile stau tocmai astfel, faptul rămîne în continuare incredibil. Reprezentația se revarsă greoi pe scenă, ca un nămol negru, într-o curgere lipsită de noimă, incucînd o senzație de plictiseală, finalizată într-un sentiment de zădărnice. Plutesc anevoie, în această plasmă viscoasă, actori pentru care avem o stimă ce nu mai poate fi clintită, dar care aici se zbat pentru a scoate la iveală măcar un gest viu, un suris — fie și livid — ori măcar o știe oarecare. Seniori în indispensabili, înalte doamne vag zburdalnice (două) și mame necăjite (una) care pierd rînd pe rînd tot ce poate înstrăina o femeie din zestrea ei naturală și artificială, judecători cu istericale (doi), soldați blazați pînă la abulie (doi — în tot războiul), un țăran cu o fringhie inodurată, care deși frecventează insistent circumsanțele actuale ale piesei nu-și va mai regăsi niciodată vaca pierdută în evul

mediu, constituie o sub-lume fantomatică, ce se evaporă în instantaneitatea arătărilor ei.

Reținem, așadar, exclusiv debutul celor doi tineri scenografi, Andrei Both și Liana Manțoc, care au făcut să gliseze pe scena goală mobilă puțină, acoperită parțial de un mucegai solidificat, ca o crustă scortșoșită de vechime, și mai ales au desenat în vulturile fin ilare costumele: jumătăți de armuri mincate de rugină, uniforme din petice de piele și căști cu urechelnite de grătar, rochii cu cozi țepăn arcuite, ca ale unor păsări de curte, centuri de castitate cu lacăte de siloz, într-un conspect glumeț ce rămîne însă singular.

Bucuroși că încheiem anul calendaristic — și o jumătate din cel artistic — cu citeva debuturi notabile, așteptăm în jumătatea a doua a stagiunii realizări care să evedențieze mai pregnant potențialul cultural excepțional al Capitalei. Și care să vădească încă o dată — cum zicea Argehezi — că teatrul e o academie de civilizație, de conversație, de bune procedee, unde venim a învăța eleganța formei, mlădierile gîndirii și ale limbii, cu alte cuvinte, toate cite sint bune ale veacului.

Valentin Silvestru

Războiul vacii (Teatrul Giulești) evidențînd doar scenografia debutanți: Andrei Both și Liana Manțoc. Actorii din fotografie sînt: Dorina Lazăr, Mihai Stan, Ion Vilcu, Vasile Ichim

Radio Televiziune

Sugestii și urări

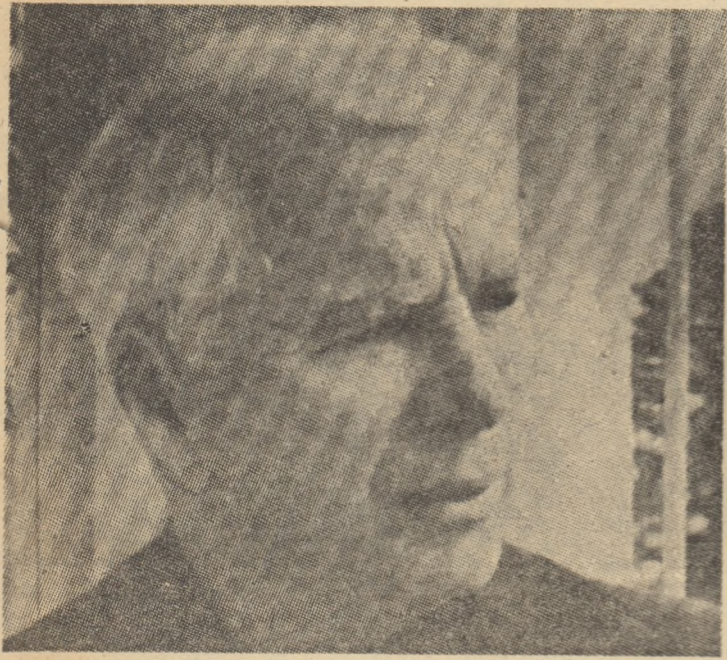
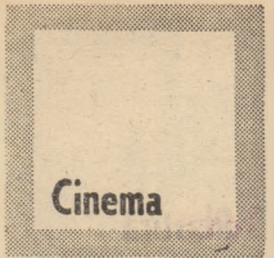
■ Acum, la sfîrșitul lunii decembrie, sub tensiunea imbucurătoare a numărătorii inverse care ne arată fără puțință de tăgadă că zilele lui 1977 scad vîzînd cu ochii pentru ca la orizontul nu prea îndepărtat să se ridice, încrezătoare în soarta sa, steaua lui 1978, acum, spre sfîrșitul lunii decembrie tradiția și, poate, constructiva noastră curiozitate ne îndeamnă să notăm în două reale-imaginare coloane ce am făcut și ce nu am făcut de-a lungul ultimului an. Emisiunile de radio-tv nu fac excepție de la aceasta aproape generală stare de spirit și rezultatele retrospectivelor diferitelor domenii de activitate se dovedesc a fi, nu o dată, semnificative, concludente. La rîndul nostru, găsim prilejul de a înscrie aici, sub egida atmosferei de lucid entuziasm care învalăie străzile, brazii și gîndurile oamenilor, de a reinscrie, mai bine spus, citeva dintre sugestiile formulate săptămîină de săptămîină în efemera noastră trecere printre emisiuni și zile.

■ Pledăm, în primul rînd, și nu numai datorită faptului că rubrica ne este găzduită de o revistă literară, pentru o cit mai reprezentativă prezență a scriitorilor contemporani la radio și la televiziune. Am dat altă dată statistici și ele nu erau prea optimiste. Am mai făcut propuneri și ecolul lor s-a pierdut într-un cîmp de tăcere. Radio-televiziunea, ca instituție, are o mare datorie față de cultura națională, față de cei de azi și față de cei de mine. Nu este vorba în nici un caz de „reclamă” făcută scriitorilor. Este vorba numai de faptul că banda de magnetofon, ca și unduoasa peliculară cinematografică, au marea putere și marea șansă de a reține clipa pe loc, de a-i da putere să reziste presiunii extraordinare a deceniilor, a uitării, a secolelor. Pledeăm, deci, pentru constituirea, prin intermediul radio-televiziunii, a unui muzeu viu al literaturii noastre. Au trecut ani și, deși avem și radio și televiziune, vocile, surisul, sclipirea minții tresărînd în focul

conversației, gesturile și visele mărturisite ale unor mari scriitori nu au fost de nimeni înregistrate, cu dragoste și cu emoție, ca o comoară. Trec și acum anii și nu peste mult timp s-ar putea să observăm din nou că lista scriitorilor reținuți în emisiuni substanțiale (nu simple treceri prin cadru sau studio de înregistrare pentru cite o poezie, pentru cite o declarație) este încă destul de subțirică și că, din păcate, lucrurile nu mai pot fi remediate. Radio-ul și televiziunea, credem, în consens cu Uniunea Scriitorilor, prin consultarea, apoi, a publicului de toate profesiile și de toate vîrstele, prin analiza responsabilă a programelor analitice școlare și universitare, trebuie să întocmească un plan de perspectivă, un plan înregistrînd foarte diverse forme și posibilități de investigație a fenomenului literar actual, funcțional slujite de mijloacele audio-vizuale. În plus, pentru a da sens acestui plan, ce s-ar putea concretiza în interesante emisiuni, Radio-Televiziunea, instituție aflată — acum — la un stadiu matur al existenței sale, poate și trebuie a coordona activitatea unui centru de editare de discuri ca și de producție cinematografică, centru ale cărui „produse” să fie neîntîrziat puse la dispoziția celor interesați. Cite școli, case de cultură, facultăți, cluburi de întreprinderi nu și-ar desfășura, în condiții superioare, activitatea de formare și

CHARLIE CHAPLIN:

Un artist pentru eternitate

AMURIT Charles Spencer Chaplin. Sir Charles — așa cum avea dreptul să se numească de cînd, în urmă cu opt ani, regina Angliei i-a acordat acest titlu de noblete. Dar ce titlu i-ar mai fi putut spori celebritatea cîștigată de-a lungul a aproape trei sferturi de veac de către Charlot? Fusesse mai degrabă o grațioasă reverență regală în fața geniului artistic, a „singurului geniu pe care l-a dat filmul” — ca să-l cităm pe G.B. Shaw. Fusesse mai degrabă semnul unei tardive recunoștințe adusă celui ce cu 88 de ani în urmă s-a născut și și-a trăit copilăria într-o mahala londoneză, ca un personaj dickensian, între puscăriile datornicilor și pub-uri pestilențioase. Mahala de unde își începuse peregrinarea în lume, minat de acel rar foc sacru, pe urmele speranței în căutarea vieții și a oamenilor. Primul popas l-a făcut sub cupola circului, unde a învățat jongleriile și totodată viața; unde a înțeles cit de aproape stă lacrima de hohotul de ris, cit de tragic poate fi citeodată miezul comediei... Lumea circului, de care nu se va mai despărți niciodată.

Tot tardiv a venit și recompensa „Oscarului”, în 1972, dăruit în aceeași Americă, țară care-l repudiase și îl silise să o părăsească cu 20 de ani în urmă din pricina prigoanei macchariste. Premiul Oscar, ce consacra pe cel demult consacrat, dar al cărui debut în cinema ar fi putut să nu existe. Era în 1913. Studiourile Universal făcuseră în căutarea unui nou comic citeva probe la New York unui ob-

scur actor de music-hall venit de citva timp din Anglia. După patru luni de încercări, patronii de la Hollywood primeau o telegramă cu următorul conținut: „Exp-prim regrete pentru fiasco Chaplin. Dar vă amintiți prima mea telegramă în care spuneam: „comic excentric interesant. Mai bun în scheciuri cu dialog decît în gaguri vizuale. Totuși nu atît de bun ca să merite plata unei călătorii la Hollywood”! Un an mai târziu, seria capodoperelor Charlot începea. Odată cu primul său film se lansa și faimosul său costum care va face ca generația la rînd de copii americani să recunoască imaginea sa în același timp cu cea a unui pom, a unui tren, a unui cai. Iată ce spunea Chaplin: „Acest costum mă ajută să exprim concepția mea despre omul de pe stradă, despre oricare dintre ei și despre mine însumi. Melonul prea mic este strădania de a părea demn. Mustata este vanitatea. Haina strîmă, închisă cu nasturi, bastonul și toate ticurile sale vor să dea o impresie de galanterie, de dezinvoltură, de brio. Costumul dă celui ce-l poartă aerul că poate foarte bine să-și bată joc și totodată să se induioșeze de propria-i soartă”.

Da, suprema sa vanitate artistică a fost de a fi omul de pe stradă. „Sursa constantă a inspirației mele a fost observația și cunoașterea oamenilor, comedia trebuind să fie reală, aidoma vieții”, spunea Chaplin. Și el a fost întotdeauna de partea omului iubitor de dragoste, de frumos, de dreptate, de adevăr, de partea celor umiliți și obidiți, de partea

celor înfrinți — nu de viață, viața nu înfringe — ci de o societate ostilă. A făcut-o cu genul artistului care-și găsește sursa artei sale în viața de fiecare zi a oamenilor obișnuiți. Prin toate rolurile sale Charlot s-a făcut purtătorul simțămîntelor și condițiilor umane. În lunga sa carieră din filmul mut — 71 de metraje scurte și medii — el a interpretat rînd pe rînd mai toate meseriile. A fost mașinist, chelner, boxar, pictor, bucătar, portar, cineast, căraș, marinar, actor de music-hall, ucenic, vinzător, pompier, muzicant, cămătar, patinor, polițist, soldat și pelerin. În același timp el este mereu proaspăt emigrant, veșnic evadat, etern vagabond și aproape întotdeauna șomer, ipostaze trăite de el și transpuse în opera sa ce se constituie peste ani ca o creație autonomă, adevărată saga chapliniană.

După ce făcuse și **Goana după aur**, pentru mimul de geniu apariția sonorului ar fi putut însemna sfîrșitul. Dar Chaplin a fost de la primul său scheci un clovn filosof. De la microportretul unei categorii sociale, filmele sale trec la un atotcuprinzător dialog cu epoca. **Timpuri noi** făcea un drastic rechizitoriu încheității sociale și acuza condițiile inumane de lucru ale muncitorului în lumea capitalistă; atunci cînd conciliatorii din guvernele Europei occidentale acceptau umilitorul tratat de la Munchen. **Dictatorul** îndrăznește să avertizeze și să se opună cu mijloacele artei marșului hitlerist, ridiculizîndu-l; **Un rege la New York** era un pamflet virulent împotriva ipocriei și falsei democrații americane. În toate aceste filme comedia este doar masca de pe chipul clovnului, puntea către imensul public al artistului angajat în lumea în care trăiește. În această lume, gagurile sale erau ca lama de brici, risul său exploda ca o bombă iar tandrețea îi era scut în cruciada deschisă împotriva viciilor timpului său. În această lume el a știut să condamne nedreptatea, să aline însingurarea, să apere puritatea cu o asemenea înțelegere a naturii umane, încît s-a spus că „Charlot este pentru arta filmului ceea ce au fost Don Quijote și Hamlet pentru literatură”.

Acum, cînd Sir Charles a părăsit lumea pe care a recreat-o în matca geniului său, să spunem că, asemeni lor, Charlot a sfidat moartea cîștigîndu-și nemurirea aici, pe pămîntul oamenilor.

Adina Darian

In Goana după aur

Martha Bibescu despre Chaplin

Marea scriitoare română de limbă franceză descrie într-un volum de portrete — netradus pînă acum la noi — înfîlțirea sa de la Chequers Court — reședința din afara Londrei a primilor miniștri ai Angliei — cu Charlie Chaplin, reîntors cu ocazia premiei Luminilor orașului, pentru a doua oară în patria sa după ce curciseră faima mondială. Era în 1931.

„Deodată, din capul scării masive de stejar, care coboară în hol atît de abrupt încît este dublată de o frînghie, auzim pe cineva care lunecă, cade, își revine, cade iar... Recunoaștem această cascadă ome-nească, este imposibil să nu știi că Charlie își face astfel intrarea. Se adună; fuge; se împiedică; intră. Abia apare printre noi și cred că mă înșel. Nu este deloc el. Un păr frumos, argintiu incununează chipul unui om mic, demn, cu talia bine marcată, într-un costum impecabil. Charlot a rămas probabil pe scară. Dar micul domn îmi întinde mina, suride. Acum e el. M-a păcălit strașnic”. [...]

„Charlie povestește ce i s-a întimplat de cînd s-a întors în Anglia. S-a reîntors pentru a-și reface provizia sentimentală, pentru a-și face plînul inimii, pentru a înfîlți pe adevăratul Charlie, singurul pe care-l iubește, dublura sa mistică, vagabondul palid născut din caldarimul Londrei și nu pe acest teribil om mic care plătește șapte secretare pentru a-i deschide scrisorile primite și a le arunca apoi în foc, ci pe băiețelul sărac care mergea la școală suflînd în degete! Ah, bătrîna sa școală din împrejurimile Londrei! Asta dorea să revadă. Tocmai fusese acolo trăgînd pe sfoară marele său dușman și stăpîn, multimea. Ne povestește trucul la care a recurs pentru a ieși din hotel. Cum a chemat un taxi încrezîndu-se în fizionomia onestă a unui șofer mai vîrstnic, cum îi făcuse imediat confidența, cum la fiecare stop se ascundea în spațiile unui ziar care-l publicase fotografia. În fine a ajuns teafăr, ascuns de propria-i imagine”. [...]

„Această patetică vinătoare în lungul și latul Londrei a omului celebru care devine, pe urmele dragului puști necunoscut care fusese, este poate cel mai emoționant dintre filmele sale pe care ni le povestește”.

A. D.

Informare, dacă ar avea la îndemînă discursii și filmele cu „subiecte” literare, cite edituri nu ar fi bucurate să publice volume cu interviuri, mărturii de credință, discursuri, opinii, rostite în studiourile de înregistrare sau de televiziune. Alcătuit cu înțelepciune, spirit critic, competență, urmărit, apoc, cu seriozitate și răspundere, un astfel de plan ar aduce servicii inestimabile culturii naționale, ar contribui real la o mai bună difuzare a literaturii noastre în țară și peste hotare.

■ Pledăm, de asemenea, pentru continuarea și îmbogățirea acțiunii de valorificare a tradiției noastre literare, și dacă la radio nu avem decît a elogi felul în care — prin cicluri tematice, prin emisiuni de analiză, de sinteză etc. — s-a realizat acest lucru, la televiziune, fereastră spre cultură, privită de milioane de spectatori, se mai pot face încă multe. În primul rînd, o emisiune de mare ecou, intitulată sugestiv și simbolic **Biblioteca pentru toți**, ar trebui să reîntre cu drepturile sale firești (chiar dacă titlul, nu vom înțelege niciodată de ce, se schimbă) în programul săptămînal sau bilunar. Mai ales că atît timp cit a ființat, emisiunea a fost dintre cele mai bune și apreciate ale micului ecran.

■ Pledăm, în sfîrșit, și nu doar în cazul emisiunilor literare, pentru încredințarea lor unor realizatori care au dovedit vocație pentru această meserie. Căci a fi realizator de radio sau televiziune e o meserie, angajantă și strălucitoare, ca oricare alta, iar microfonul și aparatul de filmat au teribila posibilitate de a scoate în lumină și chiar de a ridică la pătrat eventualele improvizatii, eventuala superficialitate, eventuala incompetență. Tradiția, nu doar națională, a radioteleviziunii demonstrează că numele realizatorului este receptat de public ca la fel de important cu titlul și cuprinsul emisiunii. Un bun realizator este urmărit și așteptat așa cum și un mare critic este citit, fie că recenzează o capodoperă sau un volum oarecare. A evidenția asemenea realizatori și — în același timp — a forma, cu înțelegere, exigență și iubire, alții noi, este larăși o datorie a instituției de care ne ocupăm. Instituției al cărei oameni muncesc cu atîta abnegație pentru ca orele zilelor și serilor noastre să fie mai frumoase, mai bogate în idei și sentimente. Să le adresăm tuturor urările noastre de lumină și de bucurie.

Ioana Mălin

SECVENȚA

● Noutățile prezentate pe ecranele noastre la sfîrșit de an sînt tot mai rare; printre premierele săptămîinii apar frecvent producții ale trecutelor decenii; dar difuzarea noastră cinematografică pare botărită și — uneori — reușește chiar să-și metamorfozeze aparenta săracie într-o nobilă virtute. Abia acum, s-a ajuns parcă la înțelegerea necesității de-a readuce mereu în contemporaneitate — nu numai prin intermediul Cinematocii — operele clasice. Voința culturală dobîndește un plus de relief, în zilele vacanței elevilor: se programează un ciclu de ecranizări Caragiale, se grupează peliculele pe genuri, se alcătuiesc medalioane de actori români. Cu toate că discrepanțele valorice mai deștrămă încă bunele intenții, aspirația către manifestările de ținută are viabilitate, se impune. Desigur, șochează neplăcut alăturarea mediocrității **Diavolii din Spartivento** de rafinatul film danez **Pelerina roșie** (în ciclul „Istorie și legendă”), iar prezența unui anodin **Cidul**, în suita de prețioase „transpuneri cinematografice” (să cităm **Piesă neterminată pentru pianină mecanică** ori **Tă-nase Scatiu**) e un non-sens. Dar inițiativa — mai bogat ilustrată anul acesta — trebuie, credem, încurajată, ajutată să evolueze către adevăratele cote ale exigenței.

I. C.

FLASH-BACK

Triumful lui Chaplin

● CUM să plîngi dispariția unui om în istorie? Cum să plîngi mistuirea în nori a semizeului pe care vîrsta și nemișcarea îl recoboriseră, muritor, pe pămînt? Cam acestea sînt sentimentele cu care omenirea a primit vestea morții lui Charlie Chaplin: împăcare cu locul pe care de mult i-l-a dat pe cele mai înalte trepte ale artei interpretative moderne; regret blind că încă o legendă se dezmințe prin brutalitatea realității, ca acele mistere ale copilăriei pe care viața le deștrămă și le demituează pentru a da naștere unor certitudini mai prozaice, dar mai puternice.

Moartea lui Chaplin a fost o astfel de dezmetecire. Nu mai avem ce aștepta să se scrie în registrul pînă ieri deschis, sub vîntul rece al senectuții. Coperta a căzut groaie și a închis înlăuntru o operă imensă, inimitabilă, inegală... O operă de geniu sau una de explorator? Un destin de profet sau de soldat? Greu de răspuns, căci traversînd aproape toa-

tă istoria filmului, Chaplin a jucat rînd pe rînd, prin unicul său rol, diverse roluri în evoluția filmului. La început deschizător de drumuri, mai târziu conservator fanatic al cuceririlor filmului mut, și mai târziu promotor prolific al peliculei vorbite și cîntate, în sfîrșit antropolog abil al succeselor anterioare, Chaplin a avut în arta a șapte destinul pe care în artele plastice și l-a asumat Pablo Picasso. Un neastîmpărat, un inconstant în aparență, care a deschis o pîrtie adîncă în evoluția profesiei sale; care s-a întors, s-a contrazis, s-a înfruntat pe sine însuși, dar niciodată în afara drumului propriu, în afara acestei pîrtii. Filmul a luat, în paralel cu Chaplin, felurite înfățișări, unele mai noi, altele numai în aparență noi și cele mai multe cu totul vechi, — dar, indiferent dacă i-au fost prietene sau dușmane, aceste ipostaze n-au putut să scadă cu nimic meritele omulețului lui Chaplin, acest vaga-

bond-dandy rezumînd — încă din zorii cinematografului, în cea mai strictă ipostază de la acea oră — sensul omeniei, cu tot ce are ea bun și rău.

Vor veni și vor trece multe alte personaje peste Styxul încețoșat al filmului, dar omul acela cu lavalieră și pantofi de rață, cu baston și pălărie rotundă va rămîne neclintit și veșnic în razele vieții, ca un monument al omului gînditor, ca o siluetă a sovăielii triumfătoare.

Romulus Rusan

CIUCURENCU

„Municipala”

AȘTEPTATA ca în fiecare an cu justificată nerăbdare, cea mai importantă confruntare a creatorilor din cel mai mare centru cultural al țării, familiar numită **Municipala**, a fost deschisă cu câteva zile în urmă, într-un context care îi conferă un plus de interes, atât din perspectiva numeroșilor expozanți, cât și din cea a publicului larg și, mai departe, a peisajului nostru plastic.

Pe lângă ceea ce se așteaptă în general de la o manifestare de asemenea proporții, presupunând caracterul unui „Salon” deschis confruntării atitudinilor, concepțiilor, stilurilor, expoziția adaugă și semnificația de omagiu adus celei de a 30-a aniversări a Republicii, înscriindu-se, totodată, sub semnul celei de a doua ediții a Festivalului național „Cântarea României”, motive suficiente pentru a se transforma într-un incitant prilej de analize și discuții ce angajează teritoriul vast și divers al artei noastre contemporane. Și aceasta cu atât mai mult cu cât, spre deosebire de alte ediții, actuala aduce în atenție pentru prima oară și grafica, în toată varietatea ei, alături de pictură și sculptură.

Iată de ce semnalind diversitatea tematicii, poate prima și cea mai definitorie dimensiune a oricărei confruntări deschise de idei, dar și posibilitatea largirii dialogului prin artă, va trebui să vedem în această deschidere plurivocă tot atâtea modalități de implicare prin artă în actualitatea noastră materială și spirituală. În această situație, oricare din genuri, fără ostentație paradigmatică sau dogmatică, încorporează în proporții diferite și după specificități determinante elemente de atitudine și concepție generate de structura noastră socială, ideologică și culturală, de ceea ce acum, în al 30-lea an al Republicii, poate fi definit ca specificul gândirii românești contemporane, cu tot ce implică această noțiune. Firește, sub acest raport, argumentul adus de participarea pictorilor și graficienilor ni se pare pe deplin semnificativ, cu atât mai mult cu cât, simultan cu dialogul deja instalat prin mijloace asimilate de conștiința publică, se schitează noi propuneri, deschise către aceeași zonă de interes general. Este vorba în acest caz despre o decizie luată în posesiune a contemporaneității și o restituire a sa la nivelul propriu artei, calitate ce transformă sensul gestului într-o opțiune caracteristică pentru civilizația noastră. Iar din această perspectivă, mutind accentul mai ales pe sensul de metaforă al structurii plastice, putem introduce în discuție o altă dimensiune a discursului imagistic, dar și valorile sculpturii, tinzând tot mai evident către afirmarea simbolului, paralel cu orientarea către soluții de agoră, element pozitiv și caracteristic pentru această artă.

Astfel, reținând ceea ce ar constitui mesajul epocii noastre, de multe ori cu accente vizionare în consonanță cu perspectiva realității concrete, trebuie să ne oprim și la o mai limpede afirmare a conceptului de epopee națională prin artă, cu participarea egală a picturii, sculpturii și graficii, interferând evocarea cu reconstituirea, restituirea afectivă cu cea documentară. Ar fi aici teren pentru o discuție largă, nuanțată și nu lipsită de interes teoretic, pornind de la ceea ce s-a realizat până acum și incorporând cu lucidă responsabilitate stadiul actual al problemei și perspectivele sale. Am descoperi, fără îndoială, un spectaculos spor de calitate, de implicare și profundă reflecție, dar și detașarea unor personalități capabile să exprime complexitatea acestui epos necesar societății noastre, prin chiar sensul său în perspectiva dialecticii devenirii, realitate exprimată și de actuala **Municipală**.

Dar despre această multiplu semnificativă **Municipală**, în numerele viitoare.

V. M.

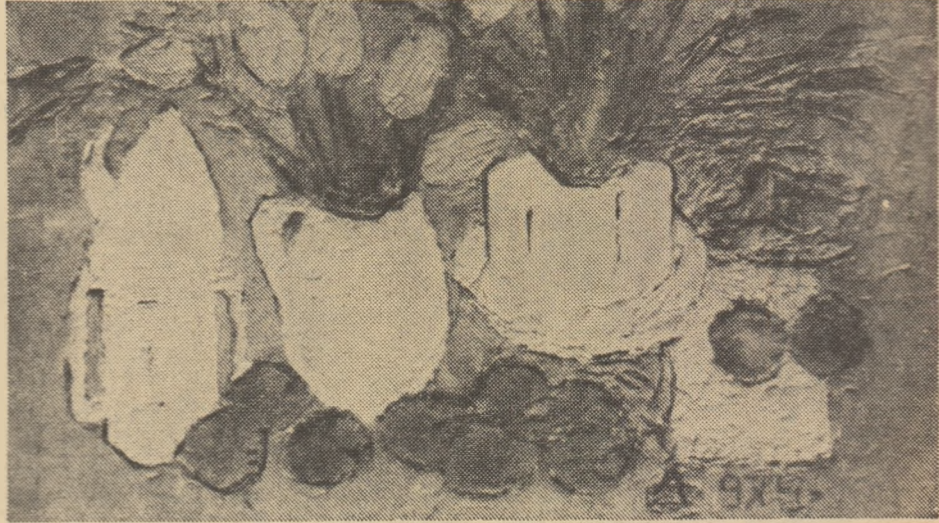
PREMIILE UNIUNII ARTIȘTILOR PLASTICI

● Marți, 27 decembrie 1977, într-un cadru festiv, au fost decernate premiile Uniunii Artiștilor Plastici pe anul 1976.

Premiul U.A.P.: **Catul Bogdan**; Pictură: **Lazăr Iacob**; Sculptură: **Horia Flămîndu**; Grafică: **Ioan Untch**; Artă decorativă: **Radu Tănăsescu**; Scenografie: **Edith Kunovich-Schranz**; Artă monumentală: **Gheorghe Coman**; Critică de artă: **Barbu Brezianu**; Premiul tineretului: **Neculai Păduraru**; Premiul revistei „Arta”: **Tiberiu Nicorescu**; Premiul pentru meșteri populari: **Gheorghita Măleanu**, Bărbătești — Vilcea; Premiul criticii: **Michaela Eleutheriade**.

Autoportret din perioada pariziană

Natură statică cu flori

IATĂ deci că, înainte de a fi pasit pragul noului an, care ar fi însemnat cel de al 75-lea din existența sa trăită pentru bucuria oamenilor, **Alexandru Ciucurencu**, pictorul nostru, meșterul culorii și al luminii, ne părăsește fără să ne fi lăsat măcar să bănuim apropiatul sfârșit. Căci, doar cu câteva zile în urmă, ultimele sale pinze, voluptuos rafinate, înobilau — pentru a cita oară? — simezele expoziției de la „Muzeul de artă al R.S.R.”, lăcaș în care artistul intrase de mult și definitiv, la fel ca și în conștiința publicului și a culturii noastre.

Odată cu el dispărea nu numai o prezentă exemplară a picturii noastre moderne, ci și o personalitate cu valoare de reper stilistic și calitativ, una din coordonatele inevitabile ale oricărui sistem axiologic autentic și corect, șef de școală în sensul creator al cuvintului și termen de comparație în orice discuție purtată în jurul ideilor de expresie specifică și originalitate. Pentru că, format în contact cu problematica marilor ciocniri estetice din deceniile trei-patru ale secolului nostru, parcurgând și el experiențele unor prospeccțiuni de esență picturală, Alexandru Ciucurencu rămâne un reprezentant tipic al gândirii formative proprii spațiului românesc, încorporând concepții și modalități expresive ce ne definesc, diferențiindu-ne în contextul atât de proteic al fenomenului artistic universal. Este, aceasta, o calitate născută odată cu artistul, provenită din spațiul matrice căruia îi aparține și oferindu-i șansa de a fi reușit să rămână el însuși toată viața, de-a lungul dificultăților, pasiunantelor și poate nu totdeauna confortabilelor sondaje efectuate, fără ostentație dar cu obstinată voință de stil, în cimpul picturalității autentice. Astfel s-a definit pictorul încă din primii ani ai apariției sale, astfel a continuat să se afirme cu fiecare nouă apariție, pu-

nindu-și întrebări esențiale și căutându-le răspunsul în interiorul propriei personalități și a propriului sistem, elaborat în acord cu o impresionantă tradiție autoritară, dar și cu soluții ce deplasau accentul în zona marilor confruntări contemporane. Din această perspectivă trebuie abordată acum, la încheierea sa materială, creația lui Alexandru Ciucurencu, în totalitatea ei, de-a lungul etapelor ce o compun, pentru a ne restitui nouă și culturii noastre o imagine cât mai fidelă și reală a uneia din marile palete românești.

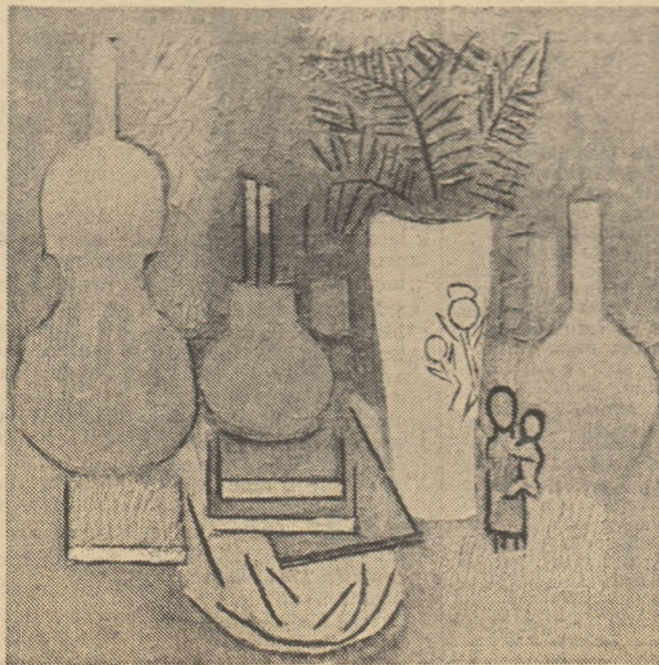
În acest moment al despărțirii senine, asemeni picturii sale, în care omul pleacă, parcă, la o treabă a lui anume, lăsându-ne viața, gândurile, harul său, o încercare de schiță biografică, oricât de sumară, ar atrage și tonul nostalgic al regretului pentru cel pierdut, poate nu destul de puternic pentru a umbri bucuria de a fi fost contemporanii săi, de a fi putut spune că l-am cunoscut, că l-am văzut sau că l-am admirat mirabila culoare.

Născut la 27 septembrie 1903, la Tulcea, Alexandru Ciucurencu își începe ucenicia artistică, asemeni vechilor meștri, cu un meșter local, Mihail Paraschiv, al cărui nume trebuie reținut de memoria afectivă măcar pentru că, într-un fel instinctiv, frust, a certificat vocația adolescentului, oferindu-i o perspectivă umană valorificată apoi din plin. La București, după cum singur mărturisea, l-au folosit enorm lecțiile de desen ale lui Fritz Storck și cele complexe și complete ale lui Ressa, de la care a putut deprinde nu numai marile probleme de fond ale artei, ci și o inflexibilă etică profesională, ome-nească, necesară în aceeași măsură ca și talentul. Colorist prin vocație, atent însă și la „armătura secretă” a compoziției cromatice, desenul, Ciucurencu a parcurs și experiența școlii de la Baia Mare, mai curînd ca un prilej de confruntare și nu de asimilare, pentru ca ulterior la Paris, în atelierul lui André

Lhote, să ia o atitudine foarte personală și foarte autohtonă față de problemele cubismului tirziu promovată de pictorul teoretician. Într-adevăr, avînd implantat funciar respectul pentru formă și fenomenele realității, Ciucurencu găsește în austeritatea programului propus de Lhote elementele necesare ordonării elanului său de colorist, astfel încît sinteza rezultată poartă în ea dimensiunile marii picturi: desen, culoare, compoziție. Pe această triadă esențială se constituie, treptat și nu fără eforturi, în ciuda talentului care impune rigoare, prudență și travaliu, sfericitatea artei sale, dinamica sa perpetuă, prelungită pînă în ultima zi, valoarea sa de mesaj uman și artistic emis din perspectiva unei nobile responsabilități, a unui militantism de esență. Căci, paralel cu existența artistului, cuprinsă în mii de schițe, desene, pinze, s-a desfășurat și existența omului, a cetățeanului și a profesorului din atelierul căruia au ieșit atîtea generații de pictori ce dau relief și autenticitate artei noastre actuale. Dacă ar trebui acum, aici, să definim arta lui Ciucurencu, lucru dificil dar necesar în perspectivă, am începe prin a spune că ea este organic și definitiv solară, apoi că se alimentează — minunat exemplu de atitudine clasică în relația cu existența — din toate straturile realității, armonizînd pictural orice subiect, orice temă sau pretext, făcînd să conviețuiască prezența umană și natura, într-o gîndire sintetic expresivă și elocventă. Am spune, concis dar infinit amendabil, că **el este prin excelență pictura**.

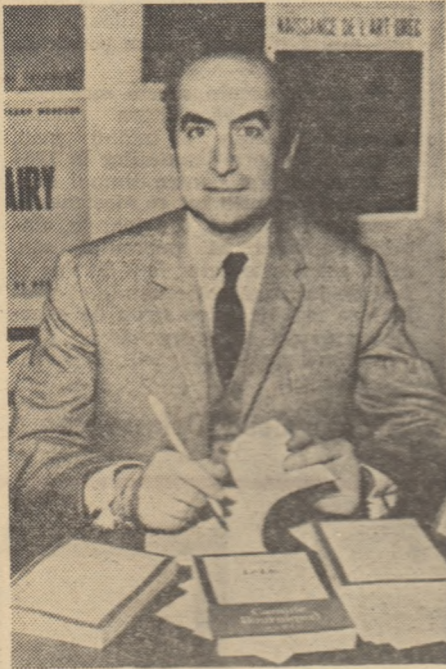
Să-l însoțim, acum, pe ultimul drum, pe care și l-ar fi dorit, desigur, încărcat de toate culorile vieții pe care o iubise și o cîntase cu suprema voce a talentului și a credinței omenești în vocația sa, mulțumindu-i pentru tot ceea ce ne-a dăruit în lunga sa ardere artistică, pentru faptul că a existat în cultura noastră, în spiritualitatea acestui secol.

Virgil Mocanu

Meridiane

Camille Bourniquel: „TEMPO“

● **CRITERIUL** care a stat la baza premiei romanului Tempo (apărut în Ed. Julliard), de către Academia Franceză, în toamna acestui an, pare a fi, după declarațiile ulterioare apărute în presa de specialitate, noutatea subiectului, modul său inedit de prezentare. În aparență — și numai în aparență — Tempo este un roman de tip clasic, cu perioade lungi, echilibrate de un stil ce îmbină precizia desemnării cu veltulă perfectă a metaforei. În fond, sistemul în prezența unui nou tip de roman, cel care, îmbinând tradiția reportajului cu acel „roman al actualității” venit de peste Ocean, a creat, în anii trecuți, opere de mare valoare, și ele înconunate cu premii de prestigiu.

Din nou, sistemul confrunțat cu datele unei probleme reale, cu personaje contemporane nouă, și ceea ce este cel mai important, viziunea scriitorului este cea a reporterului. Adevărat, acesta este „mare-reporter”, trimis să realizeze „o pagină” în locuri total necunoscute și într-un timp limitat. Prima atitudine este de a recunoaște, așa cum o face și Camille Bourniquel, că ne va fi poate imposibil să ajungem la fondul problemei, la ceea ce această problemă implică în explicații tehnice, greu accesibile. Dar, pe de altă parte, un imens avantaj ni se oferă, și anu-

me acela de a privi ansamblul problemei cu ochii noului-venit, fără prejudecăți și, pe cât se poate, obiectiv.

Am ales, în traducere, paginile în care autorul definește „Portretul lui Aram Mansour”. Un portret, o enigmă în sine, o discuție care se deschide mai larg decât imaginea propusă inițial. Este, în mod ciudat, „o punere în problemă” făcută cu exactitatea metodei romanului tradițional, dar în sistemul de gândire al reporterului de actualități, oprit o clipă asupra sensului unui destin.

Camille Bourniquel este autorul unor romane ce l-au impus de mult în viața literară franceză drept un maestru al generației de mijloc, operele sale primind distincții importante. Astfel, romanul Retour à Cirque (1953) a obținut „Le prix du Renouveau”, romanul Le Lac, publicat în 1966, a fost distins cu „La Plume d'Or”, decernată de „Figaro Littéraire”. În sfârșit, unul din marile premii literare franceze, premiul „Médicis”, i-a fost acordat în 1970 pentru romanul Sélénoute ou la Chambre Impériale. Dintre scrierile recente, amintim L'enfant dans la cité des ombres (Grasset, 1973), precum și La constellation des lévriers (Ed. du Seuil, 1975).

NICIODATA n-am prea înțeles mare lucru din jocul de șah. Și mărturisind aceasta, îmi dau seama că n-am nici un drept să mă interesez de cazul lui Aram Mansour, campion meteoric al frumuseții tablei de șah, challenger la titlul mondial. Unii au văzut în retragerea sa o dorință absurdă de publicitate; alții, semnul fricii în fața unui posibil eșec olimpic; iar alții, în sfârșit, un fel de „paranoia” cu unele precedente în istoria șahului. Vom mai reveni asupra acestei probleme.

Și cind spun că nu pricep mare lucru din șah, să fim bine lămuriți. Nu este vorba despre reguli. Toată lumea le poate învăța și poate juca șah, la nivelul mediu, și fără să te gîndești neapărat că Leibniz sau Einstein au făcut același lucru înaintea ta. Pe de altă parte, oricît de extraordinar ar putea părea aceasta pentru mine, extensia memoriei la unii campioni — memorie poliedrică prin multitudinea fațetelor sale, capabile să înregistreze simultan toate mișcărilor corespunzătoare la cincizeci și șase de partide jucate „orb” (acesta este recordul actual) — această performanță puțin monstruoasă nu este pentru mine un mister. Nimic magic. Doar o explorare mai neobișnuită a resurselor și mecanismelor noastre mentale. Iar dacă afirm că nu înțeleg, aceasta privește „falia în profunzime” a lucrurilor. Tot ceea ce privește practica transcendentă a jocului. Încercînd să-mi închipuiesc ce se petrece în mintea unui Alehin, a unui Botvinnik, a unui Spassky, a unui Fischer atunci cînd sînt pe punctul de a lua o hotărîre, cînd se găsește în clipa de creativitate absolută care le permite să formuleze soluții originale, să înceapă suite de mișcări ce din acea clipă vor deveni celebre, entuziasmind publicul și provocînd uimirea specialiștilor.

Mi se poate spune că toate jocurile practicate la acest nivel și necesitînd un asemenea efort intelectual, avînd loc între super-campioni, pun tot atitea probleme. În șah mai mult decît oriunde, îmi pare, dar fără să știu prea bine să explic motivul. Ce explicație sau ce motivare să ofer acestui geniu, ascuns și extraordinar de metodic, dușman al întîmplării și al surprizelor adversarului? Ezoterism în vîzul tuturor, sau o stăpînire absolută a meseriei? În orice caz, fantastică descărcare de energie și de materie cenușie pentru o strategie fără obiect. Poate doar pentru Artă. Sau pentru Frumusețe, sau, ce pot eu ști?... Dar, în orice caz, totul rezervat inițiatilor — și acestia în mare număr. Era să uit însă plăcerea de a juca, plăcerea de a învinge. Și, undeva, pe dedesubt, dorința de cîștig și de glorie.

Dar neștiința mea, imposibilitatea de a analiza cazul Mansour plecînd tocmai de la acest aspect transcendent al tehnicii șahului, îmi va da oare vreă șansă de a explica personalitatea acestuia văzută ca „mare maestru”?... Fiți liniștiți. Atac sau apărare, știința începutului sau sfîrșitului de partidă, geniu combinatoriu pentru o lungă perioadă, las deoparte toate acestea precum și întrebarea dacă Aram nu funcționa decît într-un sens, fiind obsedat doar de schemele de partide care îi apăreau chiar și în somn, alungînd orice altă preocupare, orice fel de legătură, de ordin erotic sau sentimental, nimic nefiind din domeniul ce-mi este familiar. Alții vor încerca să le lămurească,

avînd desigur și instrumentele de apreciere și referință ce le vor permite să analizeze, mutare după mutare, partidele sale cele mai cunoscute și să judece în funcție de care calitate specifică poate fi catalogat jocul său. Încă o dată, nu eu trebuie să lămuresc aceste lucruri. Să fac astfel de precizări. Și se va vedea dacă, situîndu-mă la antipozi față de judecățile de valoare exprimate deobiceie asupra unei personalități pe care actualitatea a iluminat-o cu toate proiectoarele, voi reuși să mă aflu mai aproape de adevăr.

Și cine va fi uimit de ecranul de fum creat în jurul lui Mansour tocmai de această publicitate? O asemenea credință i-ar putea modifica părerile. Deja aproape certat cu presa, Aram, prin gestul său, n-a făcut decît s-o încapățîneze în a rămîne la comentariile acerbe pe care aceasta i le dedica uneori, trecînd chiar la o adevărată campanie sistematică de denigrare și suspiciuni. De unde și concluzia, din partea ziaristilor, că el n-ar mai fi avut de ales, după ce fusese ales să participe la cea mai mare întîlnire șahistă pentru titlul mondial, decît să se retragă și să fie descalificat de Federația internațională. Fuga sau înfrîngerea. Alternativă care nu rezistă la un examen critic. Căci putea foarte bine să reușească.

Cît privește publicul, reacțiile lui au fost mai mult viscerale. Aici Mansour a lăsat cele mai multe păreri de rău; aici a provocat cele mai multe întrebări și deceptii. Și cum oare niște oameni care abia trăiesc sub soare l-ar ierta pe idolul lor, creatorul, pentru el, ieșit din comun, aureolat și inaccesibil trînd pe podiumul finalisților? Da, cum oare să poată ierta o ființă căreia îi acordă un fel de infailibilitate, un fel de puritate originală, privită în afara oricăror gravitații existențiale, liberă de orice piedică, o ființă care să le trădeze astfel încrederea devenind autorul propriei sale înfrîngeri? Eveniment ce le vedea — lor, suportătorilor fanatici din fața televizorului — că au mizat pe o vedenie.

IAR dacă unii dintre egalii săi au preferat, totuși, să-i aducă un omagiu, sigur că unii din organizatorii acelor întîlniri între super-campioni, oboșiți de exigențele pe care le formula la turneele internaționale sau pentru selecția la titlul mondial, au scos un suspin de ușurare de parcă, prin retragerea lui, regulamentul s-ar găsi brusc simplificat, în așa fel încît nimeni, niciodată, nu i-ar mai contesta prevederile... Și printre atitea aproximări ar trebui să dăm la o parte tot ceea ce provine din neîncrederea sau chiar din ostilitatea unor oameni. Detractorii a avut întodeauna. Mobilitatea sa intelectuală, tăcerile sale de netrecut, imprevizibilul stărilor sale sufletești, și mai ales norocul — norocul său fantastic — nu puteau decît să-i dăuneze. Și de fapt cine era, de fapt și de drept? De unde venea exact? Italian sau elvețian, Teuton sau Yankeu, San-Salvadorian, venit din Monaco sau din Provence?... Chestiune de oportunitate și de afiliație, așa cum se întîmplă și cu alți cîțiva mari jucători de talie internațională asupra cărora se tot ceartă Federațiile naționale. Dar el și-ar fi putut alege, la fel de bine, Cuba sau Manila, sau sultanatul Katarului, toate locuri fa-

vorabile exercitării meseriei lui. Nimic nu părea pe deplin justificabil sau real din tot ce avea legătură cu el, cel puțin din știința generală a oamenilor asupra acestui individ ciudat... Dar nimeni nu poate nega că avea toate calitățile de șoc, întreaga putere de gândire și de discernămint pentru a-și înfrînge adversarii în ziua fixată de destin.

Dar atunci de ce a fugit, de ce a evitat obstacolul? De ce tocmai înaintea ultimei încercări? Tocmai în momentul cînd depășirea probei de selecție pentru titlul mondial îi oferea ultima și cea mai mare recompensă la care putea spera. Și astfel să atingem adevărata problemă, privitoare nu atît la perspectivele care i se ofereau în acel moment, cît la ciudatele întîmplări care-l aduseseră pînă aici și mai ales părerea pe care o avea despre norocul său. Nu este decît o ipoteză printre multe altele. Anume că preocuparea lui principală era exterioră acestei lupte pentru supremație, șahul ocupînd un loc relativ modest în contextul celorlalte probleme care-l interesau... Ceea ce, deodată, îl deosebește fundamental de toți concurenții vrăjiiți de mirajul întrecerii finale, condiționați în întregime de lupta pentru reușită și citeodată „aneantizați” de acest proces care îi face să devină rivali. Nimic nu-l leagă de acei lucrători ce adaugă, zi cu zi, o piatră la piramidă, ridicîndu-se cu eforturi dureroase pînă în virtul ei — exemplu de aptitudine premiată, demnă să apară la loc de cîștig într-o fenomenologie a succesului. Lui, toate i s-au întîmplat aproape fără să se aștepte, fără să se fi gîndit mult înainte. De unde neplăcerea de a da interviuri și de a răspunde la întrebările alambicate care transformau în problematic tot ce nu pusesese nici un fel de problemă.

Trebuie însă să spunem că un abandon așa cum a fost cel al lui Mansour poate merge foarte departe, pînă la renunțarea totală la joc. Chiar pînă la apariția unui sentiment de ură față de acesta. Evoluție care poate fi semnul unei stări patologice și care, în parte, ar justifica afirmațiile unora dintre adversarii săi, străini oricăror manifestări de individualism exacerbat, străini de piruetele și de căderile bruște ale unei vedete ale cărei trăiri trebuie analizate de un psihanalist și care sînt uneori bune să figureze în paginile unui almanah ilustrat, spre desfătarea publicului.

Pot fi citate și precedente?... Imediat ni se impune cazul tinărului Paul Morphy, în secolul trecut. Cel mai strălucit jucător de șah american al timpului său, venit în Europa pentru a-l învinge pe Howard Staunton, celebrul campion englez, dar disperat că nu putea să-l învingă în ciuda marilor sale succese reputele la Paris, la Londra sau la Birmingham, și, de aici, trăind într-o psihoză a refuzului ce l-a făcut celebru. Un caz ce a interesat mai apoi școala freudiană.

S-A REMARCAT că Aram Mansour făcuse din Morphy, dacă nu un model, cel puțin un tovarăș de drum, o prezență tutelară atașată persoanei sale; lucru ce pare surprinzător avînd în vedere fragilitatea de caracter a acestei ființe suferind de mania persecuției și care n-a putut niciodată să se motiveze, așa cum va scrie, după patruzeci de ani, dr. Ernest Jones în studiul consacrat celebrului șahist.

Greu de imaginat prin urmare ce-l lega pe Aram de acest băiat straniu originar din Louisiana care, după cîteva succese răsunătoare — memorabilele sale apariții, la Paris, la cafeneaua „La Régence” — s-a retras brusc și a murit la New-Orleans după ce în zadar încercase să facă, tardiv, carieră în avocatură. Mort pe veci, închis în psihoză. Mort în baie. Un uriaș bizar, micșorat puțin cîte puțin și adus la adevărata sa dimensiune: un metru șazeci. Dar o mare amintire, o legendă.

Citești uneori în articolele semnate de diverși comentatori că, astăzi, tehnica lui ar fi depășită și că ar fi învins de toți marii campioni contemporani. Surprinzătoare opinii, dacă admitem că genul este întotdeauna în avans asupra epocii sale, fiind, într-un anume fel, o previuziune, un anunț, o transcendență... Dacă Morphy ar păstra și astăzi acest privilegiu, ar fi deprim de mult — asemenea rivalilor săi —, toate tehnicile actuale de joc.

Și totuși, ar părea mai de înțeles ca Mansour să-și fi ales drept idol un teoretician din clasa lui Steinitz; acesta este, după titlul operei sale, adevăratul profesor și inițiator al șahului modern. Dar îi lipsește atît aura cît și enigma unui destin. Dimensiune irațională care străbate viața unui Morphy. Și apoi Steinitz era prea neglijent; haine pătate, barba hirsută. A murit prea neștiut de nimeni. Gardian public la New York în 1910. Dovadă că nici bogăția și nici șansa nu s-au bătut pentru el. Destinul său este foarte departe de cel al copiilor fericiți de soartă a căror existență te face să te gîndești la o mare parabolă permițîndu-le exercitarea liberă a contradicțiilor lor.

În cazul lui Morphy, legătura între talent și psihoză a fost mult timp greu de deslușit... Dar, orice ar fi, Morphy ne apare drept antiteza lui Aram Mansour. Mansour, înalt, bine făcut, puțin gras, spre patruzeci de ani; niciodată tulburat de public, în timp ce Morphy a fost întotdeauna intruchiparea fragilității — și l-ai putea închipui foarte bine sub o umbrelă albă, bolnăvicios în neliniștea sa, susceptibil, înspăimîntat de mulțime, chiar cînd aceasta îl purta pe sus, în triumf, cum se întîmplase după victoria în cele opt partide simultane jucate în sistem „orb” la cafeneaua „Régence”. În sfârșit, atît de mic încît trebuiau să-i pună cîteva cărți dedesubt pentru a putea ajunge la înălțimea mesei de șah.

Și totuși, dacă temperamentele și caracterele celor doi oameni sînt atît de diferite, Aram a rămas întotdeauna profund legat de amintirea lui Paul Morphy, chiar atunci cînd șahul n-a mai jucat nici un rol în viața lui. Dovadă faptul că a păstrat pînă la sfîrșit asupra lui — el, care detesta să se lege de lucruri — un desen datînd din perioada în care Morphy a locuit la Paris, epoca în care acesta a fost într-adevăr unul dintre centrele de atracție ale societății pariziene. După știința mea, acest desen n-a fost niciodată reproduș în vreă monografie și reprezintă celebra partidă pe care Morphy a jucat-o împotriva ducelui de Brunswick în loja acestuia de la Operă. O imagine puțin hoffmaniană. În orice caz, Aram, care nu voia să se încerce niciodată cu lucruri, l-a pus de o parte, de parcă această scenă istorică ar fi fost un moment privilegiat al trecutului său. Nu mai există alte semne care să-l lege de trecuta sa carieră de campion.

Aceasta ca și cum, printre mîile de aventuri ale carierei sale șahiste, Americanul — pe care nu l-a cunoscut niciodată (a murit în 1910, în timp ce el se născuse în 1927) — ar fi fost o cunosțință de tînerete. Iar scena din loja de teatru prezentă pentru el ceva simbolic, petrecut între strunele violonilor și cristalele sfeșnicelor, ceva ireal și puțin fantomatic...

DAR acum, în final, mă întreb dacă l-am cunoscut oare cu adevărat pe Aram Mansour? M-am apropiat vreodată de el? Aș fi în stare să-l recunosc dacă, deodată, ar apărea în fața mea și s-ar apropia de mine? El să fi fost omul care mi-a fost arătat, sub acest nume, Aram Mansour, în holul hotelului „Gandarah” din Djedda? Mască pe care se întipărise o oarecare oboseală. Părea grăbit. Aș fi putut să întreb dacă era vorba într-adevăr despre Aram Mansour, fostul challenger la titlul mondial de șah. Hotelul „Gandarah” era condus de niște elvețieni; ei l-or fi recunoscut oare?

Dar, de fapt, acest lucru are prea puțină importanță. Cum să-l limitezi la o stare civilă sau la o descriere? Mai degrabă lasă altora grija de a-l reinventa, de a-l primi într-o lume imaginată. Certurile s-au potolit. Cîndva, istoria șahului îi va acorda locul meritat. Viața sa s-a închis de curînd, deci prea devreme încă pentru a da cuvîntul unui biograf abil. Dar gîndindu-mă la sumedenia articolelor pe care le-a ocazionat, la discuțiile pe care le-a stîrnit — și cînd era salutat cu respect ca și cînd era acoperit de injurii — și fiind seama și de deșertăciunea lucrurilor, mi se pare, hotărît lucru, că, dincolo de privirea pe care pretindem că o aruncăm asupra ființelor, soarele nu se ridică decît pentru morți.

Prezentare și traducere de
Cristian Uteanu

George USCĂTESCU:

Melancolie

Melancolia e o înlanțuire de glasuri
Sute, mii de glasuri și de nume și chipuri
Melancolia e o vastă inchipuire
O mie de ferești aprinse în noapte
În somnul minții în somnul somnului
Deschis în zori desfătărilor aprinse
La marele ospăț al cirezilor stelare.
Cerul violet al dimineții cuprinde goana lor
Goana nebună a cirezilor stelare
E o vastă sfântă tristă melancolie stelară
Cu nume, cu glasuri, cu cirezi, cu chipuri
Somn inchipuire vis somnul rațiunii
Ce stupidă invenție ! Tocmai asta, invenție,
Noi cei din Țara Melancoliei nu știm ce-i
asta !

Monștri, somnul Rațiunii, Poetul nostru cîntă
Cu incandescentă luciditate cirezile agreste.
Cesul dedus înaltele creste adîncul
Cirezile stelare sfat auroral de nume
De glasuri de chipuri prietene
Vastă inchipuire mintuit azur ascuns
În violetul dimineții cu stele ce dorm pe-o
rină

Ochi ce clipeșc prietenește în spațiu
Spațiu timp învăluite în tot una
Timp vărsat în spațiu timp netimp
Un plai de stele, un vis de stele, un
Somn de stele ce străjuiesc
Casa mea, gardul meu, ciinele meu
Gardian al lumii, și-al lunii, și-al numelor
Ce compun povestea mea învăluită
În lumina melancoliei și a mării dimineți.

Selene

Lună, lună, nur stingher
Hăt, medalie de cer
Te-au fost cucerit cu pasul
Poezie cit compasul.

Cînd pluteai argint pe mare
Era timpul sărbătoare
Și romantică planeta
Și tu straje sus, ștafeta.

Lună, lună, lună, luna
Tu, îndrăgostită, una,
Tu chelar al ielelor
Ielelor mișelelor.

Astăzi chiar de m-aș întoarce
Pe un drum croit de parce
Cine-ar mai întilni luna
Îndrăgostita, nebuna ?

Vara

Desleg dulăii verii arzătoare
Și la distanță aprig îți evoc
Imaginea în joc de sărbătoare
Dorință arsă-n cumpătul de foc.

Albastrul genelor răsare viu
Din vechi unghere neatînse încă
Din dealul ne-nceput și vioriu
Și din chemarea zorilor, adîncă.

Construcție semeață mult invoaltă
În amintirea orelor alese
Mai sorb așa din ființa ta înaltă
Și din împreunările mirese.

O vin în ceas prelinsă intrupare
Purtată pe o aripă de umbră
Ca să murim ca-n alte dăți cum moare
În arderi îndelungi dorința sumbră.

În vastă adulmecare selenită
Dulău al verii te aștept în noapte
Sorb seva ființei tale, nesorbită,
Și-ți caut nurii adîncurilor, șoapte.

Fata

Fata cu sclipiri viorii în lumina genelor
Fata roză mușcată în sinul buzelor
Fata legănată salcie în unduirea pașilor
Fata întii răsărită în căldura cîntării.

Fata smulsă din cadru, fata roză
Fata mușcată, fata viorie uitare
Fata salcie de vînt urcată în nor
Fata întii răsărită în căldura cîntării.

Fata intrupată albastru în marginea pădurii
Fata luminată de rază în buza pădurii
Fata luminîndă sărut în geana pădurii
Fata luminat izvor în dunga neagră a pădurii.

Cintec necîntat necuvîntat cîntec cîntare
Slava cărnii mușcate în alai de primăvară
Universul întreg a intrat fără veste
În trupul fetei eterne rămase la marginea
pădurii.

Fata care a furat timpul pădurii
Fata care a smuls din adînc secretul pădurii
Fata care a prins în poale miezul pădurii
Fata care a sorbit pină în fund apa pădurii.

Evocare

Dorm faunii în dor de claritate
Și trandafiru-i lespede sonoră
În luntre de cleștar plutesc înalte
Albinele în svon de auroră.

Aceasta e metafora ce poartă
Etern copilăria în imagini
Întors spre ea s-a fost deschis o poartă
Deschidere spre alte sfînte margini.

Palpită-n rima șchioapătă și frîntă
Melancolia întîlnirii blonde
Imagini vechi din umbră se avîntă
Pe apa amintirii vagabonde.

Ecouri simboliste reproșați-mi
Supraviețuitori în scheme rune
Dacă puteți pe-un Eminescu dați-mi
Născut cu el din patemi și genune.

Nu-s altfel evocările de-acum
Decît aceeași veche melodie
Conturul umbrei lui pe albul drum
Deschis în noapte și-n melancolie.

Somn, hecatombă

Cerul năvalnic în lucarnă în fiecare seară
poartă

Materia zilnic năruită în grea tăcere de
amurg.

Înnebunit sub spuză focul, turbate albinele
în stup,

În vreasc, în pom, în ciută, în floare,
Stîrnită nebunia spaimei izbește
apele-nserării.

Dulăi de piatră sar din umbră și-și latră
furia la lună

În noapte cresc păduri ce-și toarnă stelara lor
învăluire

Stihii involburate în haos, incendiat văzduh
în noapte.

Piatra, pomul, trupul, materia întreagă
Își adună fibrele protestului și caută
Lumina aurei boreale dincolo de noaptea
de foc,

Caută ploaia, vîntul, și murmurul pierdut
Al apelor împietrite în hecatomba finală
A ființei care-și dorește noua înflorire
În existența somnului, în pilpierea somnului
Ce nu se vrea moarte ci se vrea numai asta :
Somn în liniștea materiei bombardate de stele
Materia ce nu se vrea moartă ci nebună
Sau măcar adormită sub spuza ocrotitoare
A miriadelor de stele și planete
Ce surid indiferente în noapte
Și așteaptă etern, în eternă ademenire,
Fascinate de liniștea nopții
Dincolo de somn și hecatombă.

Premiul „Cervantes” pentru Alejo Carpentier

● Marele romancier cubanez Alejo Carpentier și-a sărbătorit în aceste zile împlinirea a șaptezeci și trei de ani de viață: s-a născut la Havana, la 26 decembrie 1904. Din această cifră, cincizeci și cinci de ani au fost consacrați, fără întrerupere, literelor, opera sa situându-se în cadrul literaturii universale contemporane la loc de frunte, ca o prezență care, asumându-și transfigurarea prin cuvânt a realității continentului latino-american, a știut, mai întâi, să-i descopere o dimensiune inedită și a reușit, mai apoi, să-i stabilească un sistem de coordonate noi, înscriindu-se definitiv în misterioasa rotire a valorilor spirituale de pe planeta noastră. Dublă victorie, asupra timpului și spațiului, opera sa mai are, între multe altele, și meritul de a fi deschis drumuri noi pentru romanul Sudului, cel atât de citit azi, pe toate meridianele.

Cu acest prilej, ilustrul scriitor cubanez i s-a decernat premiul „Cervantes”, cel mai prestigios din cele ce se conferă literaturii în Spania. Decernarea acestui premiu poate fi considerată și ca o mărturisire indirectă a unui amănunt care abia acum începe să

fie clar pentru critica de specialitate: prin **Recursul la metodă**, romanul său apărut în urmă cu trei ani, Alejo Carpentier a reusit în circulație, revitalizând-o și dându-i dimensiunea hispanoamericană, literatura picarescă. Firește, nu numai aceasta este semnificația acestui mare roman — aflat în curs de apariție la Editura Univers (revista noastră va reveni asupra sa) —, uriașă frescă a vieții politice și sociale din America Latină.

Autorul unei opere fără egal — **Împărăția acestel lumi, Pașii pierduți, Urmărirea, Războiul timpului, Secolul luminilor, Concert baroc**, iată doar citeva din romanele sale — Alejo Carpentier a fost, în două rânduri, oaspetele țării noastre, îndrăgostit, după mărtisirea sa, de valorile culturii române și, mai ales, de peisajul transilvan, unde a călătorit de amindouă dățile.

Instantaneul pe care-l reproducem cu acest prilej de sărbătoare nu numai pentru el, nu numai pentru literatura cubaneză, ci pentru întreaga cultură contemporană, sărbătoare careia ne alăturăm cu toată dragostea, l-a surprins în momentul vizitei făcute la muzeul „George Enescu”.

2000 de vizitatori zilnic

● De la deschiderea, în octombrie, a expoziției Chagall, la Luvru, s-a calculat că numărul vizitatorilor a atins o medie de circa 2000 zilnic. Sint expuse 62 de pinze, marcând o „cronologie” de peste 65 de ani de activitate.

Surprizele manuscriselor lui Heine

● „Avem acum dovada că Heine a rescris textele sale franceze. Citim un Heine «autentic» cind de fapt ne așteptam să găsim traduceri, în special cele ale lui Nerval”. Este ceea ce declara Michel Laveau, secretarul ediției pentru Franța, care asigură legătura între cele două grupuri de lucru, cel de la Weimar (R.D.G.) și cel de la Centrul Național al cercetării științifice din Franța. Acestea pregătesc o „coproducere” a operelor lui Heine, totalizând 30 de volume.

Trei monografii Jack London

● Printre puținii scriitori cărora li s-au consacrat mai multe monografii într-un singur an, se numără Jack London (1876—1916), a cărui operă și viață fac obiectul a trei cărți apărute anul acesta: **A Biography of Jack London** de Andrew Sinclair, **Jack London: The Man, The Writer, The Rebel** de Robert Barltrop și **Jack London** (cu un subtitlu „Marinarul în sa”) de Irving Stone. Fiecare lucrare se oprește asupra caracterului realist al operelor sale, după cum fiecare autor insistă mai ales asupra momentelor palpitate, agitate, aventuroase și revoluționare din viața scriitorului.

William Faulkner în „Pléiade”

● Scriitorul american William Faulkner își face intrarea în prestigioasa colecție franceză „Pléiade”. Întâiul volum (în total sînt prevăzute cinci), recent apărut, cuprinde primele romane din „marea perioadă” a autorului, limitată aici la 1929—1931: **Sartoris, Zgomotul și furia, Sanctuarul, Pe cind agonizam**. Volumul mai prezintă o cronologie bibliografică de o sută de pagini, cu numeroase date privind viața și opera marelui scriitor american.

Viața lui Picasso

● De un mare succes de librărie se bucură recenta carte a lui Pierre Daix consacrată (la Ed. Seuil, 448 pag.) grandioasei panorame a operei lui Pablo Picasso, operă prin interpretarea căreia autorul relevă pe marele artist în structura lui intimă.

Valéry și Wagner

● În „Revue de littérature comparée”, nr. 2/1977, Pierre Renaud publică eseul **L'influence de Wagner sur la poésie de Valéry**. La 18 ani, Valéry credea că a descoperit în opera lui Wagner modelul „compoziției”. Sistemul wagnerian îi apare fondat pe o cunoaștere aprofundată a ființei umane și a tuturor resorturilor artei. Totodată el crede că a găsit însăși metoda — în care rolul primordial e acordat meditației teoretice și calculului — ce a inspirat mai mult gândirea decît poezia sa. Din 1894 pînă în 1944, sute de citate wagneriene împinzesc Călețele sale. Desigur, gîndirea lui Valéry se deosebește în multe privințe de aceea a lui Wagner, dar el „își reconstruie” maestrul. Și, în acest sens, Wagner trebuie așezat alături de Leonardo, Poe și Mallarmé.

Manzu: „Album inedit”

● În colecția „La Galleria”, Editura Franca May a publicat volumul dedicat lui Manzu și intitulat **Album inedit**. Prefața este semnată de Eduardo de Filippo. Albumul, care conține și o poezie inedită dedicată lui Manzu de Eugenio Montale, reproduce o serie de desene inspirate de familia artistului.

Expoziție Carlo Levi

● Palazzo Massari din Ferrara găzduiește o expoziție intitulată **Carlo Levi, 50 de ani de pictură**. Cele 47 de lucrări, datele 1926—1974, oferă o largă perspectivă asupra picturii lui Carlo Levi, demonstrînd angajarea sa, de-a lungul anilor, în mișcarea socială și culturală din Italia. Lucrările expuse provin din colecția Fundației „Carlo Levi”.

Un studiu despre Eluard

● Cu ocazia împlinirii a 25 de ani de la moartea lui Paul Eluard, Jean-Yves Debreuille publică, la Editura Nizet, studiul **Eluard ou le pouvoir du mot (propositions pour une lecture)**, în care, după o investigație a întregii creații a poetului, afirmă că cele două mari virtuți ale lui Eluard sînt „puterea de a crea poezie” și „puterea de a monta, după modelul cinematografic, poemul”. Cercetătorul se folosește în scopul demonstrației de metoda semiotico-lingvistică.

Anna Seghers — ediție jubiliară

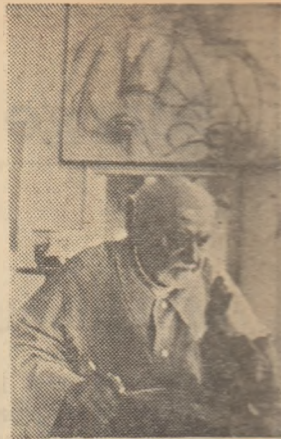
● Cu prilejul împlinirii, în 1975, a 75 de ani de la nașterea scriitoarei Anna Seghers, Aufbau Verlag din Berlin a început editarea, în 12 volume, a operelor sale. Textele sînt confruntate acum cu manuscrisele și discutate cu autoarea acolo unde au intervenit modificări, astfel încît această vastă ediție a romanelor și povestirilor Annei Seghers va constitui o versiune definitivă și autorizată a operei sale.

„Cei șapte somoni cărora le plac creveții”

Cărți pentru copii

● Într-o „paradă a cărților pentru copii” compusă de Charles Michener pentru ultimul număr al revistei „Newsweek”, autorul scrie: „Singurul sfat sănătos pe care-l pot da în legătură cu cumpărarea de cărți pentru copii cu prilejul Anului Nou este să se urmeze vechea regulă: tatăl (sau mama) știe cel mai bine. Cu alte cuvinte, dacă dumneavoastră — sau mai degrabă copilul care sînteți — nu vă place cartea, ce v-ați aștepta ca ea să-l încinte pe copilul care nu sînteți?” Cu un singur avertisment în plus: „Feriți-vă de cărțile făcute fățis pentru adultul din copil. Copiii se vor plictisi de ele încă de la prima pagină.” În categoria celor mai educative și în același timp mai plăcute cărți pentru copii, Michener înscrie povestile cu animale, ca de pildă **Cei șapte somoni cărora le plac creveții** de Nicola Bayley, sau întâmplările încă necunoscute ale unor eroi îndrăgiți, precum **Alice în Țara minunilor**, inclusiv **Prin ogîndă**, încă inedită pentru mulți cititori.

Donație Matisse

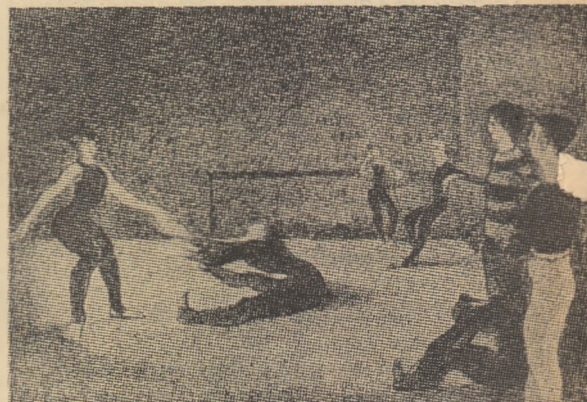
● 44 de sculpturi, un tablou monumental intitulat **Nimfă în pădure** și două mari decupațe totalizează donația făcută de soția fiului lui Matisse, muzeului „Henri Matisse” din Nisa. Acesta devine acum, datorită „inestimabilei” îmbogățiri, după cum aprecia Jacques Medecin, primarul Nisei, unul din ansamblurile Matisse cele mai prestigioase din lume. El este situat în parcul arheologic, la mică distanță de clădirea în care artistul a trăit ultimii ani ai vieții și a murit la 3 noiembrie 1954. Venise la Nisa în 1917, pe o zi de ploaie. Dar a doua zi era timp frumos. „Cînd mi-am dat seama că în fiecare dimineață voi revedea această lumină — va povesti el mai tîrziu — n-am putut crede că mi-a fost dată atîta fericire”. De atunci a pictat numai fericirea acestei lumi.

Mallarmé în ediție de buzunar

● Populara colecție **Livre de poche**, ajunsă la al 4994-lea număr, dedică un număr triplu unui poet considerat ca foarte dificil: Mallarmé. Selecția și ediția aparțin lui Daniel Leuwers. Această „insolită” apariție e considerată un adevărat eveniment cultural.

Congresul mondial al esperantiștilor

● Va avea loc între 29 iulie și 5 august 1978 la Varna, anunță Agenția bulgară de presă. Participanți — trei mii de persoane. Bulgaria a fost una din primele țări ale lumii care au studiat și difuzat esperanto. La numai doi ani după publicarea manualului doctorului Zamenhof (1887), a apărut primul manual bulgar de esperanto. În anul următor, la Sofia a luat ființă prima societate esperantistă din Bulgaria, care a început să editeze revista „Mondlingvisto”. După trei ani a apărut o nouă publicație „Rondirante”, care, în 1904, a fost decretată organul oficial al Societății esperantiste bulgare. În 1904, esperantiștii bulgari au ținut primul lor Congres la Veliko Tîrnovo. La ora actuală, Societatea numără peste 6000 de membri activi și are o revistă — „Bulgaro esperantosto”.

Artă în artă

● Sub titlul „Baletul britanic astăzi”, la Londra este prezentată o expoziție de litografii ale graficienei engleze Zsuzsi Roboz, reconstituind scene și personaje din spectacolele date de două trupe de balet cele-

bre: Contemporary Dance Theatre și Royal Ballet. Expoziția este completată cu o serie de schițe în cerneală și carbune și citeva desene făcute în timpul repetițiilor.

SPORT

De pe ulița cu săniile

■ STAU între brazi, sub Virful cu Dor, pe care seara l-a pus în ramă de nori, sau poate norii sînt cete de zimbri. Ninge. Și eu țin planuri pentru anul ce vine, ținînd în palmă piciorul copilului meu adormit, iar această atingere de mătase îmi fixează gîndul în starea de aur a speranței.

De jos, de pe ulița cu săniile, răzbate, vesel și cîrn, un glas de clopoțel: ride, parc-ar deschide narcise peste anul care intră în somnul magic al pămîntului. Sînt străbătut de credința că fiecare an care piere se preface în grîu. Adică în singe pentru viață și lăstar pentru eternitate.

Acum, cînd din copitele mieiilor albi care scot capul în răs-pîntii curg boabe de ienupăr, eu îndoiesc semne de noroc pentru fiecare om, pe o nicovală atîr-nînd între lăcrămioare roșii și m-aș dori canagiu ca să-i dau fiecăruia o cofă cu vin limpede, vinul în care știu că se ascund o întîlnire de dragoste, arcul săgetătorului frumos, un fir de liliac de aprilie și țaria din ceasul cînd, învingînd deznădejdea, zburăm peste moarte.

Anii, petrecîndu-se, își împletesc gîndurile o clipă, sus, lingă un brad din Munții Bucegi, la Virful cu Dor. Făclie de clipe vechi, cu aromă de ceară, picu-

rînd din noi să se stingă; făclie de clipe fragede — ce scinteieri de stea, ce răscoale de flori își vor fi avînd ființa în tine?

Om crescut în hanurile Dunării de Jos, eu știu că în nopțile astea, pe Dunăre, lunecă la nesfîrșit o corabie plină cu jeric sau cu piatra cea mai adîncă de sub Munții Bucegi — iar malurile se sfințesc cu umbra Virfului cu Dor, cu cer de brîndușă de pe fruntea Caraimanului.

Ninge. Și în prag de An Nou, sufletul meu, însoțit de un zurgălău vesel și cîrn, cîntă „La mulți ani!”.

Fănuș Neagu

Philippe Soupault — Marele premiu de literatură în Franța

Recent, au fost decernate în Franța, de către ministrul Culturii, marile premii pe 1977 pentru literatură și artă. Philippe Soupault este laureatul premiului de literatură. În vîrstă de 84 de ani, Philippe Soupault este poetul care, împreună cu André Breton, a publicat, în 1920, primul text important supracritic: *Cimpurile magnetice*. Ca și Desnos, Eluard sau Aragon, Soupault a dat o nouă prospectivă periferică de poezie pe care i-a inaugurat, înainte de celebrul „Manifest” din 1924, mai apoi devenind și autor de romane nu mai puțin sub semnul unei marcate și remarcate originalități. În 1973 și-a publicat (la Ed. Grasset) *Poemele complete*, titlu limbrășind întreaga operă. (Philippe Soupault a acordat, prin Ion Pop, un amplu interviu „României literare”).

Biografie cinematografică

Publicarea post mortem a *Autobiografiei* prolificii autoare de romane și piese de teatru politice Agatha Christie a antrenat Hollywoodul într-un proiect ambițios: un film despre viața și mai ales despre episodul dispariției misterioase a scriitoarei pe cînd era încă tină, undeva în Yorkshire. În rolul ei — Vanessa Redgrave, în rolul lui — Dustin Hoffman. În imagine, cei doi într-o scenă din viitorul film.

Lecturile pușkiniene

La muzeul de literatură „A. S. Pușkin” din Moscova s-au desfășurat tradiționalele „Lecturi pușkiniene”, sesiuni științifice deschise și seri muzicale. Amatorii de poezie s-au întîlnit cu cercetătorii ai operei lui Pușkin, istorici, scriitori, actori și muzicieni. Au fost discutate noile lucrări de analiză a scrierilor poetului, activitatea sa publicistică. Programele concertelor au cuprins compoziții inspirate din versurile scriitorului.

Geografia Parisului cultural

Într-un viitor apropiat, în vechea gară d'Orsay vor începe lucrările de amenajare a Muzeului secolului XIX, care va adăposti producția artistică franceză a anilor 1850—1914. Inaugurarea este prevăzută pentru anul 1983. Se prevede, totodată, construcția unui complex teatral inspirat de Lincoln Center din New York, în care vor fi instalate Opera din Paris și Comedia Franceză. Palatul Garnier și sala Richelieu, considerate prea mici, își vor deschide porțile numai pentru anumite seri de gală.

22 de scrisori ale lui Rilke

Vastul selecții de scrisori ale lui Rainer Maria Rilke, precum și volumului de corespondență cu Lou Andreas-Salomé publicate în Franța, li se adaugă acum 22 de scrisori scrise de Rilke în franceză domnișoarei de Bonstetten, între martie 1924 și octombrie 1926, cu două luni înainte de moartea poetului. Instalat într-un vechi turn, la Muzot, Rilke îi cere corespondentei sale sfaturi pentru „grădina sa dezorientată care divaghează”. Dar, alături de considerațiile asupra plantelor și tăpului cu care vroia să-și îmbrace pereții casei, revin problemele proprii întregii opere a acestui mare liric care, după cum remarca Musil, n-a fost numai unul din cei mai mari scriitori ai epocii sale, „ci una din acele înălțimi de pe care spiritalul se înalță din secol în secol”.

Antologie de traduceri

Ultimul din cele 10 volume ale culegerii intitulate *Epoci ale liricii germane*, apărut recent, sub îngrijirea lui Walter Killy, în Editura D.T.V. din München, se ocupă de traducerea poeziei europene în limba germană. Alcătuită cronologic, antologia începe cu traduceri efectuate de Luther în 1524, continuă cu poezii barocului, ai clasicismului, romantismului, ajungind pînă la cei contemporani. Pentru cititorii interesați și pentru cercetătorii literaturii, compendiu oferă posibilitatea cunoașterii diferitelor versiuni elaborate de-a lungul timpurilor ale unuia și aceluiași poem, aparținînd, de pildă, lui Byron în traduceri de Heine și de Goethe. Antologia nu cuprinde însă decît traduceri realizate de poeți, Mörkcke, George, Rilke deținînd spațiul cel mai substanțial.

Cinteele proletariatului polonez

Jozef Kozłowski este autorul volumului *Cinteele proletariatului polonez*, publicat de Editura muzicală „P.W.M.” din Cracovia. Lucrarea se distinge atît prin caracterul științific al cercetărilor întreprinse, cit și prin calitățile sale literare. Cîntecele acoperă o perioadă de 40 de ani (1878—1918), fiind grupate pe capitole: „Cintee și imnuri muncitorești”, „Cintee istorice”, „Folclor muncitoresc” etc.

De la „Forsyte Saga” la „The Dragon Variation”

Nyree Dawn Porter a devenit pentru telespectatori acea frumusețe rece și tulburătoare totodată care era Irene din serialul *Forsyte Saga*. De atunci, această excelentă actriță de teatru convertită la televiziune n-a mai făcut nimic „memorabil”. Explicația ei: „Oricine are nevoie de o pauză, de o perioadă de reflecție, de invățăre, de adîncire în propriul său eu, deoarece e necesar să te revitalizezi. Acum N.D.P. pregătește un rol important într-un nou serial aflat în stadiul de preparative la B.B.C.: *The Dragon Variation*, „ceva à la Harold Pinter cu un adăos de mister”. Care trebuie să rămînă mister pînă la terminarea filmărilor, evident.

Versailles

Volumul *Versailles* evocă restaurarea palatului, începută odată cu terminarea războiului, autorul Gerald van der Kemp, unul dintre restauratorii, trecînd în revistă lucrările de salvare a clădirilor, grădinii, mobilierului, operelor de artă, precum și pe oamenii care le-au înfăptuit.

„Criticii și Aragon”

Autorul lucrării cu acest titlu, Bernard Lecherbonnier, încearcă și reușește cu succes să elucideze multiplele fațete ale operei scriitorului, deși lucrul acesta nu este deloc ușor, exegeții operei lui Aragon împărțindu-se, mai ales, în admirații și în critici acerbi.

ATLAS

Acum, pe cîmp

ESTE destul să mă gîndesc: „Acum, pe cîmp, sub zăpadă, semintele dorm în pămînt” pentru ca orice durere sau orice tristețe, orice enervare sau orice revoltă, oricît de grave și de importante le-ar fi cauzele și urmările, să se descoapere inconsistente și derizorii și să se topească în pacea nesfîrșită ce se înmulțește din bobul acela de liniște viu și tăcut, împăcat cu sine și cu universul, care-și așteaptă cu atîta răbdare și siguranță devenirea. Este destul să mă gîndesc: „Acum, pe cîmp, sub zăpadă, semintele dorm în pămînt” ca să-mi aduc aminte că oricît de frig mi-ar fi — și mi-e foarte frig — primăvara și căldura nu vor întîrzi, implacabil, să vină; că orice s-ar întimpla, și orice se întimplă, orice victorie sau orice cataclism, orice eveniment, orice dramă, orice bucurie, ele, semintele, își urmează drumul, destinul lor nu poate fi întors de nimic înapoi, ele, semintele, dorm în pămînt, pe cîmp, sub zăpadă, cu încredere, sigure de ce le așteaptă, neîndoindu-se nici o clipă de ce le așteaptă.

Ceea ce spun nu este un simbol ieftin, o înșiruire de vorbe luate din abecedare, ceea ce spun nu este o idee, ci o viziune, o imagine plastică pînă la senzualitate, concretă pînă la amănunt la care recurg ca la un leac eficient și vrăjitoresc, capabil să exorcizeze spaima și neliniștea. Inchid ochii și sub pleoapele, care mă despart salvator de agitația din jur, văd boabele incolțite ușor, abia perceptibil, mișcîndu-se abia perceptibil în germinație și în somn, milioanele de boabe strînse una într-alta, solidare și solitare în misterul fără de imagini al împlinirii și perpetuării, milioanele de incolțiri neajune încă la lumină, dar nu mai puțin definitive, ireversibile, atît de puternice încît zăpada le ține de cald și somnul muncește pentru ele, atît de elocvente, încît e destul să închid ochii și să văd, ca să știu că totul e neschimbat, că totul e bine.

Acum, pe cîmp este o lumină mare, mai mare decît poate cerul alb și zăpada curată da, este o lumină rotundă spre marginile pămîntului el însuși rotund, o lumină plină izvorînd din triumful milioaneilor de seminte, și muguri, și nașteri, încredințînd universul și sufletul nostru neîncercător, că totul e bine, că totul e bine, că totul e bine, la anul și la mulți ani!

Ana Blandiana

Două publicații de prestigiu

„SYNTHESIS”, IV/1977

Cel de al patrulea fascicol al publicației anuale *Synthesis* (Editura Academiei, 283 p.) marchează, cu un plus de claritate, prezența acestei reviste în sîrul celor care ne reprezintă peste hotare, precum și în rîndul celor care apar în lumea întreagă pe teme de istoria culturii.

Revista are personalitate: relațiile pe care și-a propus să le pună în lumină nu au fost surprinse în jocul steril al influențelor, recepturilor, paralelismelor, ci în cadrul unui dialog viu ce angajează inteligența și sensibilitatea partenerilor. Comitetul de redacție a acordat prioritate studiilor pe teme inter- sau pluridisciplinare, adoptînd, astfel, un punct modern de vedere, acela care predomină în cercetarea actuală a comunicării culturale.

Numărul recent apărut s-a angajat și mai hotărît în această direcție, după cum ne-o demonstrează însăși tema aleasă: *Literatură, artă, istorie*. Primele două articole surprind relația dintre istorie și literatură în lumina marelui act al independenței de acum o sută de ani (Zoe Dumitrescu-Busulenga, Alexandru Zub), în timp ce articolul următor înfățișează, cu precizie și date bogate, stadiul actual al cercetării raporturilor dintre artă și literatură (André-Michel Rousseau). Urmează un grupaj privind barocul și clasicismul român în artă (Dan Ionescu și regretata Corina Nicolescu) și în literatură (Ioana Petrescu, Horst Fassel), un prelung articol referindu-se la Montaigne (Nicole Trèves). Alt grupaj abordează, în cadrul unei „mese rotunde”, problema rolului jucat de literatura istorică în mișcarea de idei din epoca Luminilor (Louis Trenard, Alexandru Dușu, Henri Durantou) sau chestiunea unor atitudini similare la intelectualii români și la cei francezi (Pompiliu Teodor), precum și concepte cu un rol determinant în istoria noastră culturală, precum cel de „civilizație” (Klaus Bochmann). Cu o analiză a ideologiei saint-simoniste (J. Thiele) și cu o panoramă a relațiilor literare româno-americane (Paul Cernovodanu și Ileana Verzea) pătrundem în secolul XIX. Ultimul grupaj ne introduce în literatura contemporană, dezbătînd problema modernității și a tradiției (George Ivașcu) sau relația dintre viziunea istorică și avant-gardă (Adrian Marino), despre avant-gardă literară de la Belgrad și relațiile ei cu arta prezentînd un tablou sugestiv Irina Subotić. Într-o atrăgătoare vigneta, acad. Șerban Cioculescu creionează cele mai de seamă prezențe ale operei lui George Sand la noi.

Specialiștii români și cei străini se reîntîlnesc și în rubrica „Note bibliografice”, mult mai bine întocmită ca în numerele anterioare. Utilă reproducerea sumarelor unor reviste de literatură universală românești. În ansamblu, o imagine expresivă a unor momente majore din

istoria participării noastre la civilizația lumii și o rodnică formă de dialog, deschizînd perspectivele unor mai bune cunoașteri reciproce.

„CAHIERS ROUMAINS D'ÉTUDES LITTÉRAIRES”, 2/1977

Numărul 2/1977 (160 pag.) din „Cahiers roumains d'études littéraires”, este consacrat „Luminilor la Români”, revista venind cu studii interesante, unele cu date inedite, deși — precum se precizează la „Caleidoscop” —, materialele prezente nu și propun să epuizeze toate problemele, ci doar să ofere o vedere de ansamblu asupra unor aspecte esențiale ale iluminismului românesc. Ca atare, revista n-a inclus în sumar decît studii de sinteză conducînd la un anume număr de concluzii:

1. „Luminile” românești reprezintă în primul rînd un fenomen (intelectual; ideologic, cultural și literar) unitar marcat de particularități regionale datorite contextului social și politic al Țărilor române în secolul 18 și în primele decenii ale celui următor. „Luminile” exercită în toate cele trei principate o acțiune directă atît asupra ideologiei politice și sociale, cit și din punct de vedere cultural și literar.

2. Marea difuziune, audiența și prestigiul „Luminilor” în Țările noastre demonstrează că românii și cultura română au fost efectiv contemporani cu Europa a acestei perioade. Sincronismul între „Luminile” europene și „Luminile” românești este evident. Modernizarea spiritului românesc începe efectiv în această epocă.

3. Influența „Luminilor” europene — dealtminteri incontestabilă — n-a constituit un act mecanic, ci un act de absorbție și asimilări creatoare. Cultura română a reținut din ideologia „Luminilor” tocmai acele elemente pe care ea le putea asimila și remodela într-un spirit creator, potrivit particularităților și necesităților specifice.

4. „Luminile” europene ne-au fost accesibile grație unui larg evantai de surse directe și indirecte. Ele au parvenit prin multe canale și filiere: formația și lectura occidentală direct la sursă (în toate provinciile românești), influența și mediația greacă (mai ales în Muntenia și în Moldova), sau cea austro-ungară (în Transilvania). Dar toate aceste influențe sînt convergente, solidare și interdependente în cadrul procesului românesc unitar de asimilare și remodelare.

5. Românii au descoperit, și-au apropiat și au reinterpretat „Luminile” folosind simultan — și selectiv — o mare complexitate și diversitate a surselor și influențelor, directe sau indirecte.

În spiritul acestei demonstrații sînt contribuțiile din acest număr semnate, succesiv, de Romul Munteanu, Nicolae Barlotă, Adrian Marino, Pompiliu Teodor, Alexandru Dușu, Demetrius Dvoicenco-Markov, Ion Lungu, N. Bocșan (acesta întocmind o bogată *Bibliografie a Luminilor românești*).

Un bogat grupaj de recenzii asupra a diverse studii românești și străine consacrate epocii „Luminilor”, o cronică a traducerilor, note adecvate completează și acest număr al „Caietelor...”, asupra audienței cărora revista noastră a atras de atîtea ori atenția la această rubrică, precum — nu demult — și într-un articol special.

R. R.

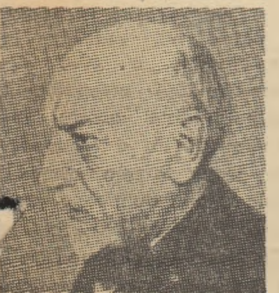
Alte premii

Tot ca marj premii, acestea în domeniul artelor, au fost decernate: Pentru Istorie — lui Jean Tulard, autor, între altele, al importantului studiu *Napoleon sau Mitul salvatorului*, după ce îngrijise ediția de *Opere literare și scrieri militare ale Împăratului*. A colaborat, de asemenea, la monumentală *Noua istorie a Parisului*.

Pentru Arhitectură, au fost premiați Paul Andreu și Roland Simounet; pentru Arheologie — Michel Fleury; pentru Sculptură — Iposteguy; pentru Cinema — Eric Rohmer și Delphine Seyrig (primul este, între altele, realizatorul filmului *Marquise d'O*, adaptare după o năvelă de Heinrich von Kleist, căruia, la Cannes în 1976, i s-a decernat premiul special al juriului ex aequo cu *Cria cuervos* de Carlos Saura; artista Delphine Seyrig a obținut la Festivalul de la Veneția din 1963 premiul de interpretare feminină în filmul lui Resnais, *Muriel*). Pentru Teatru, marele premiu a fost decernat lui François Périer, interpret a numeroase personaje din diferiți autori, printre care Sartre; în sfîrșit, Olivier Messiaen a primit Marele premiu național al Muzicii, pentru întreaga lui activitate: de compozitor, teoretician, organist, profesor (n. în 1908).

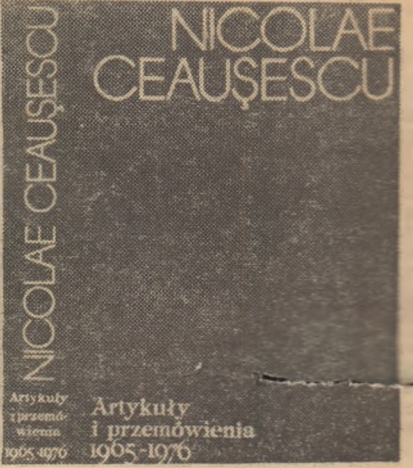
Marele premiu al Africii Negre

Ediția 1977 a acestui distincții a fost atribuită lui Sory Camara (Guineea) pentru cartea *Gens de la parole*, un eseu asupra condiției și rolului grișilor în societatea Malinke. Autorul este cercetător la Universitatea din Bordeaux.

Tot Pirandello...

Nu numai că de data aceasta fotografia îl reprezintă într-adevăr pe marele dramaturg și prozator italian, încununat cu Premiul Nobel — căci imaginea din numărul nostru precedent (deasupra informației anunțîndu-i apariția în celebra colecție Pléiade a întregii opere teatrale în franceză) nu era portretul lui Pirandello. Deci, cuvenita rectificare!

CEAUȘESCU, ROMÂNIA, OMUL ȘI PATRIA SA

ANUL pe care îl încheiem ne-a adus satisfacția unor noi apariții de prestigiu peste hotare din lucrările tovarășului Nicolae Ceaușescu. Numărul țărilor în care au văzut lumina tiparului antologii din textele alese ale președintelui României socialiste, sau volume biografice dedicate puternicei sale personalități a ajuns la 25. (Anglia, Argentina, Austria, Belgia, Brazilia, Elveția, Republica Arabă Egipt, Finlanda, Franța, Republica Democrată Germană, Republica Federală Germania, Grecia, Israel, Italia, Japonia, Republica Socialistă Federativă Iugoslavia, Liban, Mexic, Olanda, Pakistan, Peru, Republica Populară Polonă, Portugalia, Suedia, Turcia).

Anul 1977 a adăugat impresionante cifre a celor 54 de volume apărute în perioada anilor 1970-1977 încă alte 6 titluri, consacrate conducătorului partidului și statului nostru. Este vorba despre volumele apărute pentru prima dată în R.P. Polonă, R.D. Germană și Suedia, și de alte trei publicate, în continuarea celorlalte apariții similare, în Grecia și Italia. În Republica Democrată Germană, la editura „Dietz”, a fost publicat volumul Nicolae Ceaușescu - Scrieri alese. În Republica Populară Polonă, la editura varșoviană „Książka i Wiedza”, a apărut, de asemenea, Nicolae Ceaușescu - Scrieri alese. Ambele volume cuprind rapoarte, cuvântări, articole și interviuri care, grupate tematic, reflectă drumul istoric al P.C.R., lupta poporului român pentru edificarea societății socialiste multilaterale dezvoltate, precum și relațiile de prietenie și colaborare dintre statul și partidul nostru și statele și partidele respective.

IN SUEZIA a apărut pentru prima dată un volum care reliefează personalitatea președintelui României, în strinsă legătură cu marile realizări obținute de poporul nostru în toate domeniile vieții interne și internaționale: Ceaușescu, România, omul și patria sa. Volumul, publicat la editura „Zindermans”, are ca autor pe cunoscutul scriitor suedez Per Olof Ekström.

Autorul a făcut o serie de vizite în țara noastră pentru a se documenta în vederea elaborării lucrării. Este ideea exprimată și în prefața volumului: „Dorința de a relata despre activitatea și personalitatea lui Nicolae Ceaușescu m-a determinat - scrie Per Olof Ekström în Prefață - să aprofundez atât biografia sa cit și istoria României. Mi-am dat repede seama că politica internă și externă promovată de comunistul, românul și conducătorul Nicolae Ceaușescu se înscrie în liniile tradițiilor milenare ale poporului român, atât de iubitor de libertate... Noțiunea de tradiție are în România o semnificație mai mare decât în multe alte țări, inclusiv tradiția luptei prin toate mijloacele pentru independența națională. Firul roșu al tuturor etapelor istorice continuă și în era nouă, socialistă. Strădaniile românilor de a afirma toate expresiile culturii naționale au fost eroice. Acest fir roșu se numește luptă pentru libertate, iar obiectivele acestei lupte au fost întotdeauna autonomia, suveranitatea și independența”.

Intr-adevăr, pe parcursul celor peste 600 de pagini cite însumează volumul, Per Olof Ekström a reușit să prezinte cititorului suedez momentele esențiale ale luptei poporului român pentru afirmarea ființei sale naționale, pentru cucerirea și apărarea independenței, pentru făurirea societății socialiste pe pământul României. În cadrul evenimentelor din ultimele decenii este evocată lupta dirză desfășurată de tovarășul Nicolae Ceaușescu împotriva exploatareii și asupririi, activitatea sa revoluționară în rindurile tineretului comunist și apoi ale P.C.R. Cu aceeași însuflețire, Per Olof Ekström evidențiază activitatea dinamică pe care șeful statului român o desfășoară în

slujba idealurilor socialismului, pentru ridicarea României pe noi culmi de civilizație. Arătând că „sub conducerea lui Nicolae Ceaușescu țara a ajuns mai departe decât oricând în trecut, mai departe decât s-a crezut posibil”, autorul relevă că toate succesele obținute în ultimul deceniu de România poartă pecetea acțiunilor inițiate și conduse de tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Vibrant omagiu adus gândirii teoretice și activității practice a secretarului general al Partidului Comunist Român, volumul Ceaușescu, România, omul și patria sa evidențiază interesul deosebit pe care președintele țării noastre îl manifestă pentru întreaga activitate a poporului, contactul viu, nemijlocit cu oamenii muncii, dese vizite de lucru în uzine și întreprinderi, în unități agricole, întâlnirile cu oamenii de știință, cultură și artă.

IN GRECIA, după volumele Nicolae Ceaușescu, politica externă a României - Pace, independență, colaborare și Nicolae Ceaușescu - Pace, colaborare în Balcani și în întreaga lume, apărute în 1974 și, respectiv, în 1975, anul 1977 a adus cititorilor greci un nou mesaj de prietenie din partea poporului român. Este vorba despre volumul Nicolae Ceaușescu - Demiurgul României noi, publicat de Theodoros Katrivanos la editura „Dorikos” din Atena. Titlul acesta vorbește de la sine despre marile adevăruri pe care volumul le cuprinde în paginile sale. Dacă vom aminti și prefața, un omagiu dedicat celui care conduce cu mină sigură destinele poporului român, semnată de cunoscutul scriitor grec Menelaos Ludemis, vom putea conchide că acest volum este unul dintre cele mai emoționante dintre toate cite i-au fost dedicate președintelui României, „bărbat aflat în primul rind al politicii mondiale”.

IN ITALIA, cunoscuta editură „Il Calendario del Popolo” din Milano a publicat cel de al VII-lea volum din seria Nicolae Ceaușescu - Scrieri alese, care cuprinde selecțiuni din cuvântările și interviurile secretarului general al Partidului din anul 1976. În substanțiala prefață care deschide volumul, editorul italian consemnează: „Lectura scrierilor și cuvântărilor lui Nicolae Ceaușescu cuprinse în acest al VII-lea volum al „Scrierilor alese” ale președintelui României oferă un tablou complet și aprofundat al situației economico-sociale și politice a României socialiste, al succeselor obținute în edificarea unei societăți socialiste la un înalt nivel de dezvoltare, al problemelor care urmează încă să fie rezolvate și al modului în care se acționează pentru a le soluționa. Ea oferă, totodată, un tablou general al politicii externe a României, permanent activă și dinamică, atât în relațiile cu țările socialiste, cu țările lumii a treia, cât și cu statele capitaliste. Lectura volumului permite, de asemenea, să se aprecieze pe deplin marea capacitate a președintelui Nicolae Ceaușescu de a sesiza cu perspicacitate și în mod aprofundat elementele noi ale diferitelor situații, de a le analiza într-o justă perspectivă teoretică și practică. Activitatea președintelui Nicolae Ceaușescu se impune ca o lecție de realism politic legată permanent în mod dialectic de o interpretare originală, dar riguroasă a principiilor socialismului științific”.

Volumul este conceput după criteriile tematice, astfel încât cititorul poate găsi răspunsuri la numeroase întrebări legate de țara noastră și de conducătorul destinului său. Capitolele intitulate sintetic: „Partid, stat, societate”, „Dezvoltarea economiei naționale a României și perfecționarea organizării economice”, „Dezvoltarea democrației socialiste”, „Școala și învățământul politic”, „Cultura și creația artistică”, „Organizarea și dezvoltarea activității de cercetare științifică” etc. permit sublinierea numeroaselor activități desfășurate de tovarășul Nicolae Ceaușescu pentru

rezolvarea ațitor probleme concrete pe care le ridică edificarea societății socialiste multilaterale dezvoltate pe pământul patriei noastre. Volumul pune în evidență gândirea și acțiunea politică ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, contribuția sa esențială la elaborarea și acreditarea conceptului privind instaurarea unei noi ordini economice internaționale, activitatea sa perseverentă pentru crearea unor relații menite să asigure egalitatea, independența și suveranitatea statelor.

UN ALT volum publicat în Italia, la editura „Sugar” din Milano, poartă titlul Nicolae Ceaușescu: Să schimbăm lumea. Pentru o nouă ordine internațională.

Lucrarea aceasta, - amplă culegere de expuneri, cuvântări și interviuri -, reprezintă o sinteză strălucită a contribuției teoretice și practice a secretarului general al partidului nostru la edificarea unei lumi noi, mai drepte și mai bune. Textele selectate în această antologie definesc ceea ce în literatura mondială a fost consacrat drept „concepția președintelui Nicolae Ceaușescu despre noua ordine”. Ele relevă contribuția originală, de excepțională valoare, a tovarășului Nicolae Ceaușescu la cristalizarea principiilor și a modalităților concrete de îndeplinire a acestui deziderat.

Lansarea acestui volum la Roma, Milano, Palermo și în alte orașe italiene a prilejuit aprecieri deosebite de elogiatoare la adresa României, a conducătorului său. Cu ocazia prezentării volumului la sediul F.A.O. din Roma, prof. dr. E. Masini, secretar general al Federației mondiale pentru studierea viitorului, arăta: „O nouă ordine internațională este problema pe care președintele Nicolae Ceaușescu a avut clarviziunea politică de a o întrevădea ca o componentă determinantă a viitorului și nu numai a prezentului. Concepția șefului statului român este, înainte de toate, o deschidere de drum cu obiective clare. Poziția României cheamă toate statele la un dialog deschis pentru a fi conștiente de necesitatea propriei independențe politice și economice, pentru obținerea căreia făurirea unei noi ordini economice internaționale este premisa fundamentală”.

Prezentarea la Milano a aceluiași volum i-a oferit lui Carlo Tognoli, membru al C.C. al P.S.I., primarul orașului, prilejul de a se referi pe larg la prestigiul internațional al președintelui României socialiste: „Acordăm multă atenție operei președintelui României, cu atât mai mult cu cât domnia sa, ca exponent democratic și antifascist, a dat dovadă, de-a lungul întregii sale activități, de fermitate și consecvență în lupta pentru progres și civilizație... În paginile volumului se reflectă în mod limpede angajamentul moral și eforturile României conduse de Nicolae Ceaușescu, pentru afirmarea principiilor colaborării pașnice, pentru lichidarea secularei inegalități care a condus la împărțirea lumii în țări bogate și țări sărace”.

VOLUMUL Ceaușescu, România, omul și patria sa, publicat în Suedia, este, în ordine cronologică, a 60-a lucrare consacrată vieții și personalității președintelui României, apărută peste hotare. Toate aceste volume reprezintă o receptare nemiintâlnită, o recunoaștere a atributelor și dimensiunilor, pe cât de cuprinzătoare, pe atât de exacte ale gândirii, ale operei politice a președintelui Nicolae Ceaușescu, „unul dintre cei mai profunzi și mai reprezentativi oameni politici ai vremurilor noastre”, cum îl definea profesorul Stan Newens, autorul primului volum dedicat secretarului general al P.C.R., apărut în limba engleză.

Nicolae Nicoară

„România literară”

Săptăminal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România
Director GEORGE IVAȘCU